UZAKTAN EĞİTİMLE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMAN KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN BİLİŞSEL VE DUYUŞSAL ÖĞRENMELERİNE ETKİSİ

Sinan AKDAĞ

Doktora Tezi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
2023
(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

UZAKTAN EĞİTİMLE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMAN KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN BİLİŞSEL VE DUYUŞSAL ÖĞRENMELERİNE ETKİSİ

(The Effect of Use of Educational Comics in The Social Studies Class with Distance Education on Cognitive and Emotional Learning of Students)

DOKTORA TEZİ

Sinan AKDAĞ

Danışman: Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK

Erzurum

Mart, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Sinan AKDAĞ tarafından hazırlanan "Uzaktan Eğitimle Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelerine Etkisi" başlıklı çalışması 13 / 03 / 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Ümit ŞİMŞEK *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Selçuk İLGAZ *Atatürk Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Hakan AKDAĞ *Mersin Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÖRTEN *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi*	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

…. / …. / 202..

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum “Uzaktan Eğitimle Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelerine Etkisi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

13 / 03 / 2023

Aslı Islak İmzalıdır

Sinan AKDAĞ

☐Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☒ Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışmada danışmanım çok kıymetli hocam Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK'e değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Ümit ŞİMŞEK'e, Doç. Dr. Selçuk İLGAZ'a benden hiç bir zaman desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Ramazan KAYA'ya, kardeşten öte kardeş olan Doç. Dr. Emre Yıldız'a, Değerli Hocam Prof. Dr. Hakan AKDAĞ'a, Dr. Öğretim Üyesi Hakan ÖRTEN'e, Doç. Dr. Yavuz TOPKAYA'ya, bu tezin uygulama sürecine katkı sağlayan öğretmen ve öğrencilerimize ayrıca bu yorucu süreçte manevi desteklerini sürekli hissettiren aileme, eşime ve çocuklarım Berrak' ve Umay'a maddi manevi yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim.

Sinan AKDAĞ

ÖZ

DOKTORA TEZİ

UZAKTAN EĞİTİMLE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMAN KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN BİLİŞSEL VE DUYUŞSAL ÖĞRENMELERİNE ETKİSİ

Sinan AKDAĞ

Mart 2023, 148 Sayfa

Amaç: Bu çalışmanın amacı uzaktan eğitim yoluyla 6. sınıf sosyal bilgiler dersi "Yönetime Katılıyor" öğrenme alanında eğitici çizgi roman kullanımın öğrencilerin akademik başarıları, demokratik tutumları, bilgilerin kalıcılığı üzerindeki etkilerini ve öğretim materyallerine ilişkin öğrenci deneyimlerini ortaya çıkarmaktır.

Yöntem: Karma araştırma metoduyla yürütülen araştırmanın deseni gömülü desendir. Uygulamanın yapılacağı kurum için gerekli izinler alındıktan sonra deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Uygulama online olarak toplamda dokuz hafta 27 ders saatinde yapılmıştır. İlk hafta tanışma, uygulama ile ilgili tanıtım yapılmıştır. Ön test olarak online olarak hazırlanmış akademik başarı testi ve demokratik ölçeği uygulanmıştır. Altı hafta 18 ders saati boyunca uygulama yapılmış ve son hafta ise son test olarak online akademik başarı testi, demokratik tutum ölçeği kullanılmış ve öğrencilerin uygulama ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu online olarak uygulanmıştır. Araştırmada nicel verilerin analizi için SPSS 20.0 analiz programı, nitel veriler için de içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: Analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre eğitici çizgi romanların kullanıldığı Deney Grubu öğrencileri ile Kontrol grubu öğrencileri arasında akademik başarı, demokratik tutum ve bilgilerin kalıcılığı açsından puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık oluştuğu görülmüştür. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin eğitici çizgi romanın uzaktan eğitim yoluyla çevrim içi (online) ortamlarda kullanılmasından memnun oldukları ve bu öğretim materyallerini öğretici, eğlendirici, dikkat çekici olarak değerlendirdikleri görülmüştür.

Sonuçlar: Uzaktan eğitim yoluyla çevrim içi olarak sosyal bilgiler dersinde kullanılan eğitici çizgi romanın öğrencilerin akademik başarıları, demokratik tutumları ve bilgilerinin kalıcılığı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ve öğrencilerin uzaktan eğitim yoluyla kullanılan bu öğretim materyallerini etkili ve olumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: uzaktan (çevrim içi) eğitim, çizgi roman, sosyal bilgiler, covid-19 pandemi

ABSTRACT

DOCTORAL DISSERTATION

THE EFFECT OF USE OF EDUCATIONAL COMICS IN THE SOCIAL STUDIES CLASS WITH DISTANCE EDUCATION ON COGNITIVE AND EMOTIONAL LEARNING OF STUDENTS

Sinan AKDAĞ

March 2023, 148 Pages

Purpose: The aim of this study is to reveal the effects of the use of educational comics on the academic achievement, democratic attitudes, permanence of information of the students in the learning field of "Participating in the Management" of the 6th grade social studies course through distance education, and to reveal the student experiences regarding the teaching materials.

Method: The pattern of the research conducted with the mixed research method is the embedded design. After obtaining the necessary permissions for the institution where the application will be made, the experimental and control groups were determined. The application was made online in a total of nine weeks and 27 lesson hours. In the first week, introductions were made about the introduction and the application. As a pre-test, an online academic achievement test and a democratic scale were applied. The application was made for 18 lesson hours in six weeks, and in the last week, the online academic achievement test and the democratic attitude scale were used as the post-test, and a semi-structured interview form was applied online to determine the opinions of the students about the application. In the research, SPSS 20.0 analysis program was used for the analysis of quantitative data, and content analysis technique was used for qualitative data.

Findings: According to the findings obtained as a result of the analyzes, it was observed that there was a significant difference between the students of the Experimental Group, in which educational comics were used, and the students of the Control group, in terms of academic achievement, democratic attitude and permanence of knowledge. According to the findings obtained from the interviews, it was seen that the students were satisfied with the use of educational comics in classroom online (online) environments through distance education, and they evaluated these teaching materials as instructive, entertaining and remarkable.

Conclusions: It has been concluded that the educational comics used in the social studies course online through distance education have a positive effect on the academic success, democratic attitudes and permanence of the knowledge of the students, and the students find these teaching materials used through distance education effective and positive.

Keywords: distance education (online), comics, social studies, covid-19 pandemic

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR DİZİNİ ix
ŞEKİLLER DİZİNİ xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ xii
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Araştırmanın Amacı 4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 4
Araştırmanın Sınırlılıkları 7
Varsayımlar 7
Terim ve Tanımlar 7
İKİNCİ BÖLÜM 8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 8
Uzaktan Eğitim 8
Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi 9
Uzaktan Eğitim Modelleri 13
Uzaktan Eğitimin Özellikleri 13
Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları 15
Uzaktan Eğitim ve Örgün Eğitim 17
Covid-19 Salgınının Eğitime Yansıması ve Acil Uzaktan Eğitim Dönemi 18
Covid-19 Salgını ve Dünyada Eğitim Alanında Atılan Adımlar 19
Covid-19 Salgını ve Türkiye'de Eğitim Alanında Atılan Adımlar 22
Çizgi Roman 24
Çizgi Roman Türleri 24
Çizgi Romanın Tarihsel Gelişimi 27
Eğitimde Çizgi Roman Kullanımı 31

İlgili Araştırmalar 35
Uzaktan Eğitimle İlgili Yurt İçi Araştırmaları 35
Uzaktan Eğitimle İlgili Yurt Dışı Araştırmaları 41
Eğitici Çizgi Romanla İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar 45
Eğitici Çizgi Romanla İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar 50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 55
Yöntem 55
Araştırma Yöntemi 55
Çalışma Grubu/Katılımcılar 56
Veri Toplama Araçları 57
Akademik Başarı Testi (ABT) 57
Demokratik Algı Ölçeği (DAÖ) 58
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 58
Öğretim materyallerinin hazırlanışı 59
Uygulama 60
Verilerin Analizi 60
Geçerlik ve Güvenirlik 61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 64
Bulgular 64
Birinci Araştırma Sorusuna Ait Nicel Bulgular 64
İkinci Araştırma Sorusuna Ait Nicel Bulgular 65
Üçüncü Araştırma Sorusuna Ait Nicel Bulgular 66
Dördüncü Araştırma Sorusuna Ait Nitel Bulgular 68
Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Derse Yönelik Katkılara Ait Bulgular 69
Eğitici Çizgi Romanın Bireysel Katkılarına Ait Bulgular 70
Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular 71
Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Önerilere Ait Bulgular 72
BEŞİNCİ BÖLÜM 74
Sonuç ve Öneriler 74
Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi 74
Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilgilerin Kalıcılığı Üzerindeki Etkisi 76
Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Demokratik Algıları Üzerindeki Etkisi 76

Eğitici Çizgi Roman Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri 77
Öneriler 79
KAYNAKÇA 80
Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. The Journal of International Education Science 2, 376-39. 87
EKLER 93
EK-1. Kazanım 1 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar- Yönetim Biçimleri 93
EK-2. Kazanım 2 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar-Yasama Yürütme Yargı 98
EK-3. Kazanım 3 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar- Yönetimde Karar Alma Süreci 103
EK-4. Kazanım 4 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar Toplumsal Hayatta Demokrasinin Önemi 108
EK-5. Kazanım 5 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar-Türkiye Cumhuriyetinin Etkin Bir Vatandaşı Olarak Hak ve Sorumluluklar 113
EK-6. Kazanım 6 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar- Türk Tarihinden ve Güncel Örneklerden Yola Çıkarak Toplumsal Hayatta Kadına Verilen Değer 118
EK-7. Yönetime Katılıyorum Öğrenme Alanına Ait Kazanımlar Tablosu 123
EK-8. Ders Yönergesi 125
EK-9. Akademik Başarı Testi 127
EK-10. Görüşme Formu 130
EK-11. Demokratik Algı Ölçeği 131
EK-12. İzinler 133
ÖZ GEÇMİŞ 134

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. *Dünyadaki İlk Uzaktan Eğitim Uygulamaları (Kaya, 2002, ss. 28-30)* 10
Tablo 2. *Türkiye'de Uzaktan Eğitim Tarihi (Pişken, 2021, s. 31)* 12
Tablo 3. *Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları* 16
Tablo 4. *Örgün Eğitim ve Uzaktan Eğitimin Kıyaslanması* 18
Tablo 5. *Türkiye'de Covid-19 ile eğitimin kesintiye uğramasından etkilenen öğrenci nüfusu (UNESCO, 2020)* 23
Tablo 6. *İlgili Literatürde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar* 35
Tablo 7. *İlgili Literatürde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar* 41
Tablo 8. *İlgili Literatürde Eğitici Çizgi Roman İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar* 45
Tablo 9. *İlgili Literatürde Eğitici Çizgi Roman ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar* 50
Tablo 10. *Uygulamaların Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımlı Gruplar t-testi Analiz Sonuçları* 64
Tablo 11. *Öğrencilerin Konuya Yönelik Önbilgi Düzeylerini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-testi Analiz Sonuçları* 65
Tablo 12. *Uygulamaların Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkilerini Kıyaslamak Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Analiz Sonuçları* 65
Tablo 13. *Eğitici Çizgi Roman Uygulamasının Bilgilerin Kalıcılığı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Yapılan Bağımlı Gruplar t-testi Analiz Sonuçları* 66
Tablo 14. *Uygulamaların Öğrencilerin Demokratik Algıları Üzerindeki Etkisini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımlı Gruplar t-testi Analiz Sonuçları* 66
Tablo 15. *Uygulama Öncesinde Öğrencilerin Demokratik Algı Düzeylerini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-testi Analiz Sonuçları* 67
Tablo 16. *Uygulamaların Öğrencilerin Demokratik Algıları Üzerindeki Etkilerini Kıyaslamak Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Analiz Sonuçları* 67
Tablo 17. *Shapiro-Wilk Normallik Testi Analiz Sonuçları* 68
Tablo 18. *Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Derse Yönelik Katkıları* 69
Tablo 19. *Eğitici Çizgi Romanın Bireysel Katkıları* 71

Tablo 20. *Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar*.....72
Tablo 21. *Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öneriler*.....72

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. *Dünyadaki Bazı Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Başlangıç Tarihleri ve İlk Uygulamaları (Kaya, 2002: 30).* 9

Şekil 2. *Bilim Kurgu Türü Çizgi Roman (https://www.bilimkurgukulubu.com/edebiyat/cizgi-roman/okunmasi-gereken-bilimkurgu-cizgi-romanlari-1/).* 25

Şekil 3. *Steampunk Türü Çizgi Roman (https://frpnet.net/makaleler/steampunk-nedir-ne-degildir).* 25

Şekil 4. *Polisiye Türü Çizgi Roman (*https://dedektifdergi.com/cizgi-romanlar-ve-sert-polisiye/ 26

Şekil 5. *Alternatif Tarih İçerikli Çizgi Roman Türü (*https://www.dunyabizim.com/kitap/cizgi-romanlar-tarihi-kahramanlarla-yeniden-bizlerle-h29957.html 27

Şekil 6. *İlk Modern Çizgi Roman The Yellow Kid (*https://kimon.hosting.nyu.edu/physical-electrical-digital/items/show/1018*).* 28

Şekil 7. *Batman (*https://kayiprihtim.com/liste/batman-cizgi-romanlari-en-iyi-kara-sovalye/) 29

Şekil 8. *Amca Bey (*https://i0.wp.com/www.belgeseltarih.com/wp-content/uploads/2020/12/cemal-nadir-amcabey.jpg?fit=780%2C400&ssl=1 30

Şekil 9. *İlk Yerel Çizgi Roman Köroğlu (*https://www.kitantik.com/product/KOROGLU-1-Sayidan-16-Sayiya-kadar-Cilt_0z8kgltjaozd5uh1tcg 31

Şekil 10. *Tarkan Çizgi Roman (*https://tr.pinterest.com/pin/457467274625382054/*).* 31

Şekil 11. *Eğitici Çizgi Romanların Kullanımı* 69

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ABT	: Akademik Başarı Testi
BM	: Birleşmiş Milletler
DTÖ	: Demokratik Tutum Ölçeği
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
LGS	: Liselere Giriş Sınavı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Öğretim araç gereç ve materyalleri, doğru yerde ve zamanda kullanıldığında öğrenme-öğretme sürecinin temel öğelerinden birisi hâline gelir. Eğitim öğretim sürecinde öğretim araç-gereç ve materyalleri öğrencinin derse olan ilgisini artırarak öğrencilerin daha kolay öğrenmelerini sağlamaktadır. Çünkü öğretim araç-gereç ve materyal kullanımı birden fazla duyu organına hitap etmektedir (Çelikkaya, 2017). Ayrıca öğretim araç gereç ve materyallerinin birer iletişim aracı olmasından dolayı öğrenme-öğretme sürecinde etkili iletişim olması nedeniyle öğrenmelerin daha nitelikli bir hâl almasını sağlamaktadır (Yaşar, 2001). Kalıcı öğrenmelerin %50'sinden fazlasının duyma, görme, söyleme ve yapmaya dayalı olması nedeniyle sınıf içerisinde öğretim- araç gereç ve materyallerin kullanımı son derece önemlidir (MEB, 2012). Öğrenme-öğretme sürecinde araç gereç ve materyal kullanmak, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenimlerini sağlayıp derse aktif bir şekilde katılmalarına imkân sunar. Ayrıca öğrenme-öğretme sürecini zenginleştirerek öğrenmeyi kolaylaştırır ve öğrenciyi güdüleyerek bilginin kalıcılığını artırır (Çelikkaya, 2017). Öğretim araç gereç ve materyalleri öğrenme-öğretme sürecinde ne kadar çok kullanılırsa o kadar faydalı olur. Her insan bilgi edinmek için ilgili alanla alakalı somut yaşantılara ihtiyaç duyar. İhtiyaç duyulan bu yaşantıların elde edilebilmesi için görme ve işitme araçları kullanılır. Yapılan araştırmalar, yeni bir kavram geliştirirken ya da yeni bir şeyler öğrenilirken yaşantı zenginliğinin çok önemli olduğunu ortaya koymuştur (Sönmez, 2006).

Eğitimde araç gereç kullanımı yapılandırmacı eğitim modeli çerçevesinde hazırlanan kazanımlara daha kısa zamanda ulaşılmasını ve öğrenmenin daha kalıcı hâle gelmesini sağlamaktadır. Tam ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin sınıf içerisinde birden fazla duyuya hitap eden öğrenme ortamları oluşturmaları gerekmektedir (Demirel & Şahinel, 2006).

Öğretim araç gereç ve materyallerin tüm derslerde olduğu gibi sosyal bilgiler öğretiminde de etkin olarak kullanımı son derece önemlidir (Yanpar-Şahin, 1994). Sosyal bilgiler dersi, çocuğun sosyalleşme sürecinde çocuğu içinde yaşadığı toplumun bir üyesi yaparak gelişmeleri yakından takip etmesine ve karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilmesine yardımcı olur. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde özellikle görsel araçlara yer vermeleri önemlidir. Çünkü sosyal bilgiler dersinde kullanılan görsel materyaller öğrencilerin okudukları

metni anlamalarında ve eleştirel bakış açısına sahip olmalarında önemli bir yere sahiptir (Yazıcı, 2006). Sosyal bilgiler dersinin verildiği sınıflardaki (4-7. Sınıflar) öğrenciler, bilişsel gelişim yönünden somut işlemler döneminden soyut işlemlere geçiş aşamasında olmaları nedeniyle bu öğrencilere soyut kavramlar öğretilirken oldukça somutlaştırılmış gösterimlerden faydalanılmalıdır (Sözer, 1998). Eğer öğrenciye soyut yaşantılar somutlaştırılmadan verilirse öğrenci başarısı istenilen seviyede olmayacaktır. Bu istenmeyen durumun yaşanmaması için özellikle ilköğretim çağında olan öğrencilerin somut yaşantılar kazanabilecekleri uygun eğitim-öğretim ortamları sağlanmalıdır (Yeşilyurt, 2006).

Bilim ve teknolojide meydana gelen gelişmeler insan hayatını ve eğitim dünyasını da değiştirmiştir. Ders kitapları geçmiş dönemlerde öğrenme-öğretme sürecinin merkezini oluştururken günümüzde tek kaynak olma özelliğini kaybetmiştir (Coşkun, 1996). Yapılan birçok araştırma öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan görsel materyallerin diğer öğretim materyallerine göre derse karşı ilgi ve katılımı artırma konusunda daha etkili ve verimli olduğunu ortaya koymuştur (Örs, 2007). Sones (1944) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin görselliğin ön plana çıktığı materyallerle yürütülen derslerde bilgiyi daha kolay bir şekilde elde ettiklerini ortaya koyulmuştur. Günümüzde bilginin daha çok önemsendiği halklarda daha çok yazı ile sağlanan iletişim şekli bile oldukça önem arz derken, yazı ve görselliğin bir arada sunulması sonucunda meydana gelen yeni iletişim şekillerine gösterilen teveccüh giderek artmaktadır (Benson, 1997; Felder, 1993; Kleinman & Dwyer, 1999; Akt., Topkaya, 2014). Bu yeni iletişim şekillerinin özelliklerini kendi bünyesinde barındıran materyallerin varlığına günümüzde de rastlanılmaktadır. Bunlardan birisi de çizgi romanlardır. Çizgi romanlar yazı ile görselliğin bir arada kullanılmasından doğan estetik bir türdür. Bu esnekliğin ve görselliğin çizgi romanı etkili bir öğretim materyali hâline getirdiği söylenebilir. Çizgi romanın bir öğretim materyali olarak kullanılmasının temel sebebinin olumlu ve istendik yönde davranış değişikliğinde, başarı, ilgi, merak ve motivasyonu artırarak okuma alışkanlığını kazandırmada oldukça etkili bir öğretim materyali olduğu söylenebilir (Haugaard, 1973; Koenke, 1981). Çizgi romanın tanımıyla ilgili çeşitli farklılıklar vardır. Bu farklılıkların nedeni kişilerin çizgi romanı ne olarak gördükleri, çizgi romandan ne anladıkları ve kişinin yaşadığı dönemin özelliğidir (Ünal, 2018). Yıldır (1984) çizgi romanı yazı ve resmin birleşmesiyle ortaya çıkan bir sanat olarak tanımlarken, Alsaç (1994) ise çizgi romanı resim ve dizeleriyle öykü oluşturma sanatı olarak tanımlamıştır. Modern çizgi romanın kurucusu sayılan Sargologos (2011) de çizgi romanı, resim ve metnin birbirini tamamladığı, biri olmadan diğerinin bir anlam ifade etmediği bir bütünden oluşan iletişim aracı olarak tanımlamıştır.

Çizgi romanların eğitim alanında etkili bir biçimde kullanılması için hedeflenen kitlenin görsel, duyuşsal ve bilişsel seviyelerine uygun olması gerekir. Eğitici çizgi roman eğitim öğretim sürecinde renkli görseli ve mizahi yapısıyla öğrencilerin dikkatini çektiği için ders sürecinde rahat bir şekilde kullanılmaktadır. Çizgi romanın eğitimde kullanılmasını gerektiren temel özellik, çizgi romanın öğrencileri derse yönelik yüksek düzeyde motive etmesidir (Topkaya, 2014). Haugaard (1973) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin çizgi romanlara yönelik ilgilerinin olduğunu ve öğretmenlerin çizgi romanların motive edici özelliğinden faydalanabileceklerini ifade etmiştir. Yine Hutchinson (1994) tarafından öğretmenler üzerinde yapılan bir çalışmada çizgi romanın öğretmenler tarafından derse karşı motivasyonu ve derse katılımı arttırdığı ifade edilmiştir. Williams'a (1995) göre çizgi romanların sıkça tercih edilmesinin sebebi, çizgi romanların kalıcılığı sağlayan görsel özelliklere sahip olmasıdır. Çizgi film ve animasyonlar da görsel özelliklere sahip olmasına rağmen kullanılan dilin sabit olmaması ve kısa süreli kaynaklar olması nedeniyle kalıcılık çizgi romana göre daha azdır. Ayrıca çizgi romanda zaman, okuyucunun gözlerinin sayfa içinde gezindirmesiyle değişebileceğinden bilginin transfer hızını okuyucu belirlemektedir. Bu durum öğretim ilkelerinden biri olan bireye uygunluk ilkesiyle uyum göstermektedir (McCloud, 1994). Çizgi romanın tercih edilmesinin olumlu bir yönü de resim ile yazı arasında bir harç görevi üstlenmesidir. Öğrenilmesi zor olan kavramlar çizgi roman aracılığıyla kolay bir şekilde aktarılabilmektedir. Çizgi roman, okuma konusunda zorluk yaşayan öğrencilerin okuma problemleri ortadan kaldırıldığı gibi onları okumaya da teşvik eder (Koenke, 1981).

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Vuhan şehrinde ortaya çıkan Yeni Tip Korona Virüs (COVİD-19) Türkiye'de bütün şehirlerde eğitim öğretim faaliyetlerinin uzaktan yapılmasını gerekli kılmıştır. Covid-19 pandemi sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerinin uzaktan yapılması, uzaktan eğitim sisteminin önemini ortaya koymuş ve yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin hız kesmeden devam etmesini sağlamıştır. Eğitimin öneminin farkında olan toplumlar, yaşamları boyunca oluşabilecek problemleri çözmek ve insanlara kaliteli eğitim vermek için sürekli bir alternatif arayışı içinde olmuşlardır (Ekici, 2003). Bu alternatiflerden birisi de uzaktan eğitimdir. Çünkü uzaktan eğitim, öğreten ve öğrenenin zaman ve mekân açısından birbirinden farklı konumlarda olabildiği alternatif bir eğitim modelidir (Simonson vd., 2015).

> Uşun'a (2006, s. 7) göre uzaktan egitim; "kaynak ile alıcının öğrenme-öğretme süreçlerinin büyük bir bölümünde birbirlerinden ayrı (uzak) ortamlarda bulunduğu alıcılarına öğretim yası, amaçları, zamanı, yeri ve yöntemi vb. açılardan "bireysellik", "esneklik" ve "bağımsızlık" olanağı tanıyan, öğrenme-öğretme süreçlerinde; yazılı ve basılı materyaller, işitsel araçlar, teknolojiler, yüz yüze eğitim gibi materyal, araç ve teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı, kaynak ile alıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimin ise etkileşimli tümleşik teknolojilerle sağlandığı planlı sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır".

Örgün eğitimin her alanına destek veren uzaktan eğitim, sağlamış olduğu destekten dolayı örgün eğitimin alternatifi olmuş ve önemi gün geçtikçe artmıştır. Uzaktan eğitimin yaygın bir şekilde kullanılmasının nedeni oluşturulan yazılımlar, geliştirilmiş içerikler ve zenginleştirilmiş yönetim sistemlerinin varlığıdır (Elmas vd., 2008). Yine gelişen teknoloji ile birlikte bilgi birikiminde meydana gelen artış insanların eğitim-öğretim faaliyetlerine yönelik taleplerini artırmış ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması hedeflenmiştir. Bundan dolayı çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyen öğrencilere eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması düşüncesini beraberinde getirmiş ve uzaktan eğitime ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü uzaktan eğitim-öğretim faaliyetlerine katılabilmek için belirli bir yaş grubunda olmak ya da belirli bir ortamda bulunmak zorunlu değildir (Yalın, 2007).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, uzaktan eğitim yoluyla sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenmelerine etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda dört farklı alt amaç oluşturulmuştur. Bu alt amaçlar aşağıda maddeler hâlinde belirtilmiştir:

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan "Yönetime Katılıyorum" isimli ünitenin uzaktan eğitimle öğretilmesinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin;

1. Akademik başarıları üzerindeki etkisini araştırmak.
2. Bilgilerinin kalıcılığı üzerindeki etkisini araştırmak.
3. Demokratik algıları üzerindeki etkisini araştırmak
4. Eğitici çizgi roman hakkındaki görüşlerini araştırmak.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Dünyada ilk olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin'de görülen Koronavirüs-2019 (COVID-19), kısa sürede etkisini göstererek tüm dünyayı etkisi altına almış ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. Bu kapsamda COVID-19 'un yayılmasını önlemenin etkili bir yolu olarak, Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) dâhil olmak üzere dünyadaki birçok sağlık otoritesi tarafından savunulan standart bir uygulama olan fiziksel mesafenin korunması, birçok ülkede uygulanmaya başlanmış ve salgını önleme çalışmaları kapsamındaki ilk adım olarak tanımlanmış ve bu durum günlük hayatta önemli zorlukları ve değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Guragaı, 2020; Hellewell, 2020). Kısa sürede dünyayı etkisi altına alan korona virüsün etkilediği en önemli alanlardan birisi de eğitim sektörüdür.

Türkiye'de ilk vakanın görüldüğü tarih olarak 2020 yılı Mart ayından itibaren COVID-19 pandemisi ve bunun doğrudan ve dolaylı etkileri bazı zorlukları beraberinde getirerek günlük yaşam rutinini kesintiye uğratmıştır. Bu kesintinin etkisini gösterdiği alanlardan birisi de eğitimdir. Bu doğrultuda Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde görülen ilk vakadan sonra okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim kademelerinde eğitime kısa bir süreliğine ara verilmiştir. Ardından 23 Mart 2020 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından alınan karar ile birlikte yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir. Türkiye'de olduğu gibi küresel olarak COVID-19 pandemisi birçok ülkede eğitim sistemini etkileyerek eğitimin uygulanma biçiminde bazı zorunlu değişikliklere neden olmuş ve bu kapsamda ülkeler geleneksel olarak yapılan yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitime geçiş yapmışlardır (Al Lily vd., 2020).

Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı 23 Mart 2020 tarihinden itibaren üç televizyon kanalı (EBA TV İlkokul, EBA TV Ortaokul ve EBA TV Lise) üzerinden her okul kademesindeki öğrencileri uzaktan eğitim kapsamına almıştır. Bu şekilde EBA (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden gerçekleştirilen dersler internet, TRT kanalı ile televizyon aracılığıyla öğrenciye aktarılması sağlanmış ve böylece TV ve internet tabanlı uzaktan eğitim platformları aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır (MEB, 2020).

Uzaktan eğitimin; eğitim-öğretimde fırsatları arttırması ve eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlaması, farklı coğrafî konumlarda daha fazla kişiye ulaşması gereken eğitim-öğretim faaliyetlerinin zamanında verilmesi, eğitim-öğretim ortam ve metotlarında esnekliği artırması, öğretim masraflarını önemli ölçüde azaltması, öğretim materyallerinin dağıtımını hızlandırması gibi pek çok yararı vardır (İşman, 2011; Kaya, 2002). Ancak internet tabanlı uzaktan yapılan eğitimde öğrenciler fiziksel olarak geleneksel anlayışta bir sınıfta olmadıklarından öğrenmeye hevesli olsalar bile bu durum, onların derslere motive olmalarını oldukça güçleştirmektedir. Ayrıca her konu ve ders içeriği internet ortamından sunulmaya uygun olmadığı için öğrencilerin derslerden elde edebilecekleri başarı oranı düşüş gösterebilmektedir (Gülbahar, 2009). Todhunter'a (2013) göre uzaktan eğitimde öğrenen kitlesine uygun ders ve içerik tasarımı olmadığı durumlarda uzaktan eğitime yönelik olumsuz tutumlar ortaya çıkmakta ve neticesinde eğitimin terk edilmesi durumu görülmektedir. Farklı uzaktan eğitim sistemleri incelendiğinde öğretim tasarımı problemlerinin çok fazla olduğu görülmüştür (Ally, 2008). Uzaktan eğitimde eğitim sürecini kontrol etmek için ağırlıklı olarak sınavlar ve ödevler kullanıldığından (Özmen, 2012) eğitim tasarımı yapılırken daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir. Eğitim sürecini daha fazla otonom hâle getirmek ve öğretene dersin bütünün kontrolünü daha kolay sağlatabilmek için çalışmalar devam etmektedir (Wiebe vd., 2015).

Uzaktan eğitim için yapılan eleştirilerin bazıları da içerik hazırlama noktasındadır. Kaliteli içerik oluşturma süreci çok zahmetlidir (Ally, 2008) ve bu içeriğin hazırlanması safhasında bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması gereklidir (Özmen, 2012). Öğrenme materyaline öğrenen gözünden bakılacak olursa yazılı materyaller ile çok fazla muhatap olan öğrenci bu materyalleri hem zaman kaybı olarak görmekte hem de bu materyaller ile çalışma konusunda isteksiz olmaktadır (İşman, 2011). Bu sebeple, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde anlatılanların daha iyi anlaşılması, öğrenme arzusunu tetiklemek için ilgi, motivasyon ve dikkatin üst düzeyde sağlanması, öğrenilen bilgilerin gündelik hayatta da kullanılabilmesi için modern ve güncel öğretim materyallerinden mümkün olduğu kadar faydalanılması gerekmektedir (Çelik, 2007). Bu modern öğretim materyallerinden biri de şüphesiz eğitici çizgi romanlardır. Yazı ve görselliği bir arada sunan çizgi romanların eğitim ve öğretim sürecinde bir öğretim materyali olarak kullanılmasının süreç sonunda oldukça yüksek başarılar sağlayacağı düşünülmektedir. Öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecine etkin bir şekilde katılmaları için gerekli nitelikleri barındıran çizgi romanlar, hem edebi hem de sanatsal özellikleri de kendi bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle öğrenciler çizgi romanı okurken edebiyat ve sanat arasındaki bağlantıyı kurarak eğitim ve öğretim sürecinde daha aktif biçimde yer almış olurlar (Rota ve Izquierdo, 2003). Özellikle eğitimin ilk kademesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerde kavram yanılgıları oldukça yaygındır. Bu kavram yanılgılarının ortadan kaldırılıp doğru kavramların öğretilmesinde eğitici çizgi romanların oldukça etkili bir öğretim materyali olacağı söylenebilir. Ayrıca yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının bir gerekliliği olan aktif öğrenmeyle birlikte öğrencilere dersin eğlenceli bir şekilde işlenip kalıcı ve kullanışlı bilgilerin öğretilmesinde eğitici çizgi romanların oldukça etkili olacağı ifade edilebilir (Topkaya, 2014).

Alanla ilgili çalışmalara bakıldığında eğitici çizgi romanın daha çok yüz yüze eğitimin yapıldığı sınıflarda uygulandığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmada ise eğitici çizgi romanın uzaktan eğitim yolu ile uygulanması söz konusudur. Ülkemizde sosyal bilgiler dersinde uzaktan eğitim yoluyla eğitici çizgi roman kullanımının etkisini inceleyen diğer bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bundan dolayı yapılmış olan bu çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayarak bundan sonraki uzaktan eğitim çalışmalarında eğitici çizgi roman ya da benzeri materyallerin kullanımı ile ilgili çalışmalara yeni bir kapı açması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmada elde edilen veriler 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Erzurum'da bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 6. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma akademik başarı, demokratik algı, uygulamaya yönelik öğrenci görüşleri ve bilgilerin kalıcılığı ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın deneysel uygulamaları 6 hafta 18 ders saati ile sınırlıdır.
4. Araştırma 6. sınıf "Yönetime Katılıyorum'' ünitesi ile sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Öğrencilerin ölçme araçlarındaki maddeleri içtenlikle cevapladığı varsayılmıştır.
2. Deneysel uygulamalarda müdahale edilemeyen değişkenlerin deney ve kontrol gruplarını aynı seviyede etkilediği varsayılmıştır.
3. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin arasında araştırma sonuçlarını etkileyebilecek herhangi bir etkileşimin olmadığı varsayılmıştır.
4. Veri toplama araçları için başvurulan uzmanların görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.
5. Öğrencilerin görüşmelerde gerçek düşüncelerini ifade ettiği varsayılmıştır.

Terim ve Tanımlar

Uzaktan Eğitim: Kişilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olduğu, geleneksel yüz yüze eğitimden farklı olarak zamansal ve mekânsal olarak esneklik sağlayan ve kişilerin imkânları doğrultusunda uygulanan eğitim sistemidir (İşman, 2011).

Pandemi: Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesidir (SB, 2020).

Çizgi Roman: Art arda gelen görsellerden faydalanılarak eserde rol alan karakterlerin konuşma baloncukları aracılığıyla duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri edebi bir sanat türüdür (Tanju, 2013).

Eğitici çizgi roman: Öğrenmeleri kolaylaştırıp kalıcı öğrenmeler sağlaması için üretilmiş yazı ve görselin bir arada kullanıldığı eğitsel amaçlı çizgi romanlardır (Lim, 2012).

Sosyal Bilgiler: Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı (Doğanay, 2004).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Uzaktan Eğitim

İlk defa 1892 yılında Wisconsin Üniversitesinin kataloğunda yer alan ve bu üniversitenin direktörü William Lighty tarafından ilk defa 1906 yılında bir terim olarak çalışmalarda kullanılan uzak eğitim kavramının literatürde pek çok tanımı yapılmıştır (Verduin & Clark, 1994). Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Uzaktan eğitim, öğreten ve öğrenenin mekânsal olarak birbirlerinden uzak olduğu durumlarda gerçekleştirilen öğretim etkinliğidir (Schlosser & Anderson, 1994). Uzaktan eğitim, öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için zaman ve mekân sınırlaması gözetmeksizin eğitim medyalarının kullanıldığı, öğreten ile öğrenen arasında etkileşim ve iletişimin oluşturulduğu bir eğitim biçimidir (Keegan, 1986). Uzaktan eğitim; uydu, ses, grafik, video, bilgisayar gibi teknolojik araçlar ve medya araçları yardımıyla eğitim-öğretim etkinliklerinin farklı ve uzak ortamlarda bulunan öğrencilere sunulmasıdır (Demir, 2014). Uzaktan eğitim; farklı ortamlarda bulunan öğrenen ve öğretene, eğitim-öğretim sürecinde yaş, amaç, zaman yer ve yönetim gibi konularda esneklik ve bağımsızlık fırsatı sunan ve bu süreçte teknolojik işitsel ve görsel araçların kullanıldığı planlı ve düzenli bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır (Uşun, 2006). Uzaktan eğitim, basılı ya da elektronik kitle iletişim araçlarının kullanılarak farklı ortam ve zamanda bilginin öğrenenlere aktarılması için yapılan tüm düzenlemelerdir (Moore, 1990). Uzaktan eğitim, "Dershanelerde ya da öğrencilerin kendi bulundukları yerde öğretmenlerin sürekli ve aralıklı gözetmenliği olmadan gerçekleştirilen her düzeydeki çalışmaların değişik biçimlerini kapsayan ve bununla birlikte derslerin planlanması, düzenlenmesi ve rehberlik aracılığıyla öğretimde elde edilen yararları da kapsayan bir eğitimdir" (Kaya, 2002, s. 12). Uzaktan eğitim, bağımsız ve bireysel öğrenmeyi temel alarak fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırıp gönüllü olarak isteyen herkese kitle iletişim araçlarından faydalanarak hayat boyu öğrenme ortamı sunan ve bunların yanında eğitimin özel ve genel hedeflerine ulaşmasına önemli katkılarda bulunabilen bir disiplindir (Yorgancı, 1998).

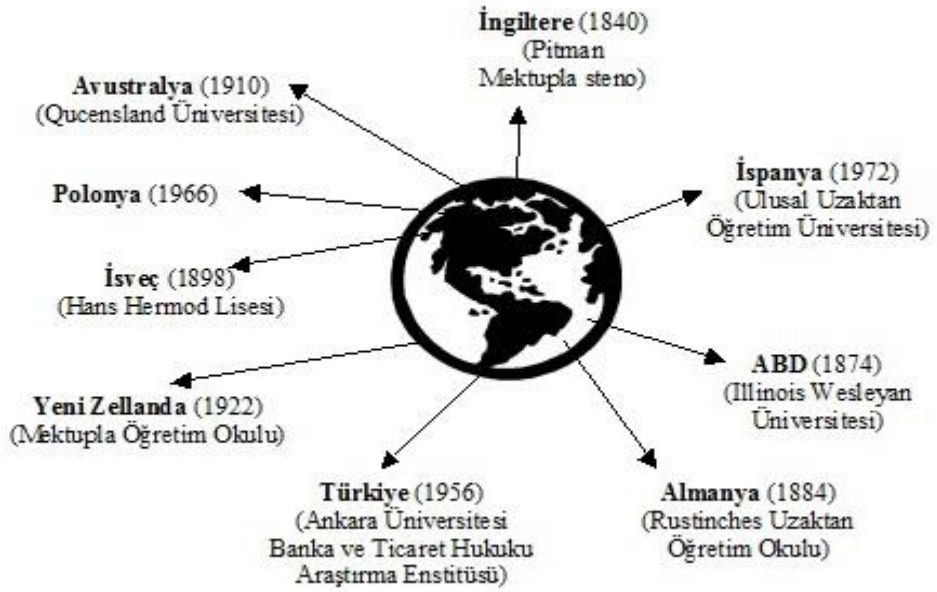
Yukarıda verilen tanımlarda uzaktan eğitimin ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Gülnar, 2008):

- Uzaktan eğitim, bilgi kaynaklarına ulaşıp bunları öğrencilere aktarmak için etkin bir yöntem izler.
- Uzaktan eğitimde iletişim teknolojilerinden ve kitle iletişim araçlarından faydalanılır.
- Uzaktan eğitimin öğeleri olan öğrenci ve öğretmenler için aynı zaman ve mekân zorunluluğu yoktur.
- Uzaktan eğitim; eğitim, eğitim teknolojileri, öğretmen ve öğrenci bileşenlerinden oluşmaktadır.

Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Uzaktan eğitim faaliyetlerinin eski çağlara kadar uzanan uzun bir geçmişe sahip olduğu kabul edilmektedir. Etkileşim ve değerlendirmenin olduğu ile ilgili bazı şüpheler barındıran iki gazete ilanı uzaktan eğitimin dünya tarihindeki ilk örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilanlar 20 Mart 1728 Boston Gazetesinde steno (kısa ve yalın imgelerden oluşan bir yazı) eğitiminin verileceği ilanı ve 1833 tarihli bir İsveç gazetesinde mektupla yazılı anlatım dersi verileceğine dair ilandır (Kaya, 2002).

Şekil 1. *Dünyadaki Bazı Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Başlangıç Tarihleri ve İlk Uygulamaları (Kaya, 2002: 30).*

Isaac Pitman tarafından 1840 yılında İngiltere'de uygulanan uzak eğitim, öğrenen ile öğreten arasında etkileşim ve değerlendirmenin olduğu ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uzaktan eğitim uygulamasında mektupla steno yöntemi kullanılarak İncil metinleri ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Uzaktan eğitim yolu ile steno derslerinde ölçme değerlendirme yapılarak öğrencilere değerlendirme notları verilmiştir (İşman, 2011). Dünyada

uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme yaparak öğrencilerin başarılarını notlandıran Pitman, uzaktan eğitimin kurucusu olarak tarih sahnesinde yerini almıştır (Ergüney, 2015). Dünyadaki ilk uzaktan eğitim uygulamaları Tablo 1'de kronolojik olarak gösterilmiştir

Tablo 1. *Dünyadaki İlk Uzaktan Eğitim Uygulamaları (Kaya, 2002, ss. 28-30)*

Tarih	Ülke	Olay
1728	İsveç	Boston Gazetesinde mektupla steno dersleri verileceği duyuruldu.
1840	İngiltere	Isaac Pitman tarafından İngiltere'de mektupla steno eğitimi verilmeye başlandı.
1856	Almanya	Uzaktan eğitim veren kurumsal yapıda bir dil okulu kuruldu.
1870	ABD	Illinois Wesleyan Üniversitesi uzaktan eğitim programı başlattı.
1873	ABD	Anna Eliot Ticknor tarafından "Evde Çalışmayı Destekleme Derneği" kuruldu. Bu dernek ABD'deki ilk uzaktan eğitim girişimlerinden biri olarak kabul edilmektedir.
1882	ABD (New York)	William Rainey Harper Chautauqua bir mektupla öğrenim programı başlattı.
1883	ABD (New York)	Mektupla Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1884	Almanya (Berlin)	Öğrencileri üniversite sınavına hazırlayan "Rustinehes Uzaktan Öğretim Okulu" açıldı.
1886	ABD	Pennsylvania Devlet Üniversitesi kurumsal yapıda uzaktan eğitim ağını kuran ilk üniversite oldu.
1890	ABD	Evde öğrenim kursları "Mektupla Öğrenim Okullarına" dönüştü
1891	ABD	Pennsylvania'da bir gazete "Madencilik Yöntemleri ve Maden Ocaklarında Ortaya Çıkan Kazalara Karşı Alınması Gereken Önlemler" eğitimi vermeye başladı. Wisconsin Üniversitesi uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması konusunda karar aldı.
1892	ABD	Chicago Üniversitesi'nde uzaktan eğitim bölümü kuruldu.
1910	Avustralya	İlk uzaktan eğitim uygulamaları yükseköğretimde başlatıldı.
1922	Yeni Zelanda	Mektupla Öğrenim Okulu açıldı.
1939	Fransa	Uzaktan Eğitim Merkezi kuruldu.
1939	Rusya	Uzaktan eğitimde halk eğitimi boyutunda uygulamalar başlatıldı.
1948	Japonya	Eğitim yasası kapsamında askerlere ve okullara devam edemeyenlere öğretim imkânı sağlamak üzere uzaktan eğitim uygulamaları başlatıldı.
1949	Avustralya	Uzaktan eğitim öğrencilerinin ders programları, yönetim işleri gibi faaliyetlerini takip etmek için "Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi" kuruldu.
1950	ABD	Askeri amaçlı uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirildi.
1971	İngiltere	İngiltere Açık Üniversitesi kuruldu.
1972	İspanya	Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1974	İngiltere	National College kuruldu.
1974	Almanya	Hagen Açık Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1984	Hollanda	Hollanda Açık Üniversitesi ilk öğrencilerini kabul etti.
1989	Hindistan	Halka yükseköğretim seviyesinde eğitim için Açık Okul kuruldu.

Türkiye'de uzaktan eğitim kavramına ilk defa 1924'te John Dewey tarafından yazılan "Report and Recommendation upon Turkish Education" (Türk Eğitimi Üzerine Öneriler ve Rapor) raporda değinilmiştir. Okuma yazma bilmeyen halka okuma yazma öğretilmesi için hazırlanan mektupla öğretim şeklindeki bu program uygulama konulamamıştır (Alkan, 1987). Çünkü okuma yazma bilmeyen halk %90 civarındaydı ve öğretmen olmadan eğitim-öğretim faaliyetlerinin olmayacağı inancı vardı. Bu sebeple Türkiye'de uzaktan eğitim uygulaması 1956'ya kadar başlatılamamış sadece bir düşünce olarak kalmıştır (Kaya & Odabaşı, 1996).

Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamaları ilk kez 1956'da başlamıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünde banka personeline hizmet içi eğitim vermek için mektupla öğretim yoluyla bir uygulama yapılmıştır (Bozkurt, 2017).

1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Yazılı Eğitim Merkezinde eğitim-öğretim faaliyetlerini uzaktan tamamlamak isteyen öğrencilere mektupla öğretim yoluyla hazırlık kursları verilmiştir. 1968 yılında yayına başlayan Türkiye Radyo Televizyon Kanalı (TRT), başlangıçtan itibaren eğitsel yayınlar yaparak uzaktan eğitici faaliyetlere başlamıştır. 1982 yılında Açık Öğretim Fakültesi (AÖF) kurulmuştur. Üniversite düzeyinde eğitim veren bu tek eğitim kurumu, derslerini radyo ve televizyon yayınlarıyla destekleyerek eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir (İşman,1998). 1990'dan sonra Türkiye'deki pek çok yükseköğretim kurumu eğitim-öğretim faaliyetlerinde uzaktan eğitim uygulamalarını kullanmaya başlamıştır. 1992'de ise Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde açık öğretim lisesi ve 1998'de 6, 7 ve 8'inci sınıf düzeyinde eğitim veren açık ilköğretim okulu açılmıştır (Demiray & Adıyaman, 2002).

Günümüzde ise uzaktan eğitim uygulamaları birçok üniversite, kamu kurumu ve özel sektör tarafından kullanılmaktadır. Mevcut yükseköğretim kurumlarının %80'e yakını uzaktan eğitim uygulamalarıyla sertifika, ön lisans, lisans, yüksek lisans eğitimi vermekte, eğitimlerini ise basılı materyaller, radyo-televizyon programları, bilgisayar destekli ve yüz yüze eğitimler kullanarak yürütmektedirler. Öğrenciler internet ortamından deneme sınavlarına, kayıtlı ders videolarına ve dijital ders kitaplarına erişim imkânı bulmaktadırlar. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Eğitsel E-içeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi Bileşeni" kapsamında Eğitim Bilişim Ağı (EBA) oluşturulmuş ve EBA'nın altyapısını kullanan bir uzaktan eğitim merkezi (UZEM) kurulmuştur. Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından UZEM farklı beklentileri karşılamak amacıyla tüm öğretmenlere hayatları boyunca e-öğrenme olanağı sunmak üzere tasarlanmıştır (Özbay, 2015). Türkiye'deki ilk uzaktan eğitim uygulamaları Tablo 2'de kronolojik olarak gösterilmiştir.

2019 Mart ayında başlayan pandemik salgın nedeniyle örgün eğitim veren bütün kurumlar 2021 Ekim ayına kadar uzaktan eğitim yoluyla eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir.

Tablo 2. *Türkiye'de Uzaktan Eğitim Tarihi (Pişken, 2021, s. 31)*

Tarih	Kişi/Kurum	Program
1924	John DEWEY	İlk defa uzaktan eğitim kavramı "Türk Eğitimi Üzerine Öneriler ve Rapor" isimli raporda geçmiştir.
1927	Radyo Programları	Etkileşim ve değerlendirme olmamasına rağmen uzaktan eğitim doğrultusunda ilk adım atılmıştır.
1927	Mustafa NECATİ	Millî Eğitim Bakanı Mustafa NECATİ tarafından bir toplantıda uzaktan eğitim yoluyla (Muhabere Yoluyla Tedrisat) eğitim verilebileceği düşüncesi ortaya atılmıştır.
1939	MEB Şurası	Milli Eğitim Şurasında yaygın eğitim konusunun tartışılmaya başlanmasıyla uzaktan eğitim düşüncesi olgunlaşmıştır.
1941	Ziraat Takvimi Programı	Kırsal kesime yönelik olarak Ziraat Takvimi programı yayınlanmıştır.
1952	Köyün Saati Programı	Radyoda Köyün Saati Programı yapılmıştır.
1952	MEB Yapılanması	Öğrenci Filmler Merkezi ve Radyo ile Eğitim Merkezi kurulmuş ve bu kurumlar zamanla Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne dönüşmüştür.
1956	Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü'nde banka personelinin mektupla öğrenim yoluyla hizmet içi eğitimler almalarını amaçlayan bir uygulama yapılmıştır.
1958	MEB	Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Mektupla Öğretim Merkezi kurulmuştur.
1968	TRT	1968 yılında yayına başlayan TRT başlangıçtan itibaren eğitsel yayınlar yapmıştır.
1974	YÖK	1974-1979 yıllarında Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu teknik branşlarda ön lisans düzeyinde eleman yetiştirmek için binlerce kişiyi eğitime almıştır.
1975	Öğretmen Okulu	Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, fen ve matematik alanlarında öğretmen yetiştirmek için mektupla öğretim ile 478 öğrencinin eğitimine başlamıştır.
1982	AÖF	Açık Öğretim Fakültesi kurulmuştur. Bu fakültenin dersleri de radyo ve televizyon yayınlarıyla desteklenmiştir.
2021	Pandemik Salgın	Yaşanan pandemik salgın nedeniyle eğitime ihtiyaç duyulan her alanda uzaktan eğitim yöntemi kullanılmıştır.

Uzaktan Eğitim Modelleri

Uzaktan eğitim sistemi; eş zamanlı (senkron), eş zamansız (asenkron) ve karma olmak üzere 3 başlık altında incelenebilir.

Eş Zamanlı Uzaktan Eğitim. Eş zamanlı uzaktan eğitim modeli gerçek zamanlı bir iletişimin olduğu modeldir. Bu modelde eş zamanlı olarak çevrim içi (online) görüşme söz konusudur. Öğretmen ve öğrenciler önceden belirlenen programa göre öğretim etkinliklerini gerçekleştirirler. Eş zamanlı uzaktan eğitim modelinde öğrenci sayısının önemi yoktur. Bir öğrenci olabileceği gibi çok sayıda öğrenci de eş zamanlı olarak eğitime katılım sağlayabilir. Senkron yöntemle yürütülen bir uzaktan eğitim süreci iletişim imkânı sunar. Video konferans yöntemi, sohbet odaları ve internet tabanlı seminerler bu uzaktan eğitim modeline örnek olarak verilebilir (Bakioğlu & Can, 2014; Çoban, 2013; Demir, 2014).

Eş Zamansız Uzaktan Eğitim. Eş zamansız uzaktan eğitim modeli, etkileşimin olmadığı ve canlı olarak gerçekleşmeyen bir uzaktan eğitim modelidir. Bu modelde öğrenciler, herhangi bir zaman sınırlamasına mecbur kalmadan kendi belirledikleri zamanda herhangi bir kayıt cihazı yardımı ile ya da çevrim içi bir sisteme giriş yaparak derse katılırlar. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim e-posta veya diğer iletişim araçları ile sağlanabilir (Çoban, 2013). Özellikle coğrafi açıdan farklı yerlerde yaşayan ve çevrim içi eğitimin elverişli olmadığı durumlarda öğrencilerin kullanımı açısından tercih edilen, öğretmen ve öğrencinin aynı ortamda ve aynı zaman diliminde bulunmasını gerektirmeyen bir yöntemdir. İnternet tabanlı olmayan eğitim paketleri, kurslar ve seminerler bu modele örnek olarak verilebilir (Bakioğlu & Can, 2014).

Karma Eğitim. Karma eğitim, internet aracılığıyla uzaktan eğitim modellerinin gerçek sınıf ortamında kullanımını destekleyen bir modeldir. Bu modelde her ne kadar öğrenme gerçek sınıf ortamında gerçekleşse de öğretim uzaktan eğitim aracılığıyla sağlanır (Çoban, 2013).

Uzaktan Eğitimin Özellikleri

Uzaktan eğitimin küreselleşme, kişiselleştirme, endüstrileştirme, geleneksel eğitime uygun olmayan bireylere hizmet verme, hareket kabiliyeti sunma, hızlı geri besleme, diğer eğitim programlarına göre düşük maliyetli olma, eğitim ve teknolojiyi kaynaştırma gibi özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıda açıklamalı olarak verilmiştir.

Kişiselleştirme: Uzaktan eğitim, belirli bir kitlenin genel seviyesine göre değil, bireysel farklılıkların göz önünde bulundurularak ders içeriklerinin hazırlanıp sunulduğu bir eğitim modelidir.

Özelleştirme: Uzaktan eğitim, öğrencinin bireysel öğrenmesini sağlayan bir eğitim yöntemi olduğu için uzaktan eğitimde kurumsal eğitim yerine özelleştirilmiş bir öğrenme söz konusudur.

Endüstrileşme: Uzaktan eğitim sadece eğitim öğretim faaliyetleriyle ilgilenmeyen aynı zamanda ticari amaçların da güdüldüğü bir endüstri alanıdır. Bu yöntem sayesinde açılan uzaktan eğitim kurumları ekonomik anlamda da gelir getiren eğitim kurumu olarak hayatımıza girmiştir.

Geleneksel eğitime erişemeyen/uygun olmayan öğrencilere hizmet verme: Eğitimini yüz yüze gerçek sınıflarda yürütemeyen engelli, hasta ve suçlu kişilerin eğitim öğretim faaliyetlerine devam edebilmesi için zaman ve mekân açısından bağlayıcılığı olmayan uzaktan eğitim sistemi bu türden zorluklar yaşayan bireyler için oldukça kolaylıklar sunan bir sistemdir.

Hızlı geri bildirim: Uzaktan eğitimle beraber günümüzde öğrenciler, zaman ve mekân sınırlaması olmadan istenilen ödev ya da diğer sorumluluklarını yerine getirebilmektedir. Değerlendirilen sonuçlarına da internet sayesinde daha hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir.

Hareket kabiliyeti: Uzaktan eğitime katılım imkânı sunan teknolojik cihazların oldukça çeşitli olması ve internet hizmetlerinin yaygınlaşması sayesinde cep telefonu, bilgisayarlar ve kablosuz iletişim araçlarının kullanımı da oldukça artmış ve bu durum da uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin hareket özgürlüğünü arttırmıştır.

Diğer eğitim sistemlerine göre daha ekonomik olması: Uzaktan eğitim sisteminin ilk başta altyapısı için yapılan harcamaların çok yüksek olması veya yapılan yatırıma kıyasla istenilen sayıda öğrenciye ulaşılamaması gibi olumsuz durumlar dışında uzaktan eğitim diğer tüm eğitim sistemlerine göre çok daha ekonomiktir.

Teknoloji ve eğitim: Sıkıştırılmış video kodlama veya çeşitli uygulamalar sayesinde birbirlerinden uzak ve farklı yerlerde eğitim gören öğrenciler uzaktan eğitim teknolojisi ile aynı sınıf ortamını sanal olarak paylaşabilirler (Gülbahar, 2009).

Varol (2001), ilk zamanlar tek yönlü iletişim ile yürütülen uzaktan eğitimin giderek artan teknoloji ile çoklu ortam materyallerinin paylaşılmasının daha kolay olduğunu ve bu sayede eğitim öğretim sürecinde etkileşimin arttığını ifade etmiştir. Böylece uzaktan eğitim geleneksel eğitimin tamamlayıcı bir parçası olması yanında geleneksel eğitime bir alternatif olacağını belirtmiş ve uzaktan eğitimin temel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Öğretmen ve öğrencilerin arasında iletişimin olması.
- Mekân ve zaman sınırlamasının olmaması.

,• Öğrencilerin kendi öğrenmelerinden kendilerinin sorumlu olması.

- Kesintisiz ve sürekli eğitim fırsatı sunması.
- Eğitimin hem çevrim içi (senkron) hem de çevrim dışı (asenkron) bir biçimde sunulabilmesi.
- Ders süresinin kişiye özel olması.
- Eğitim sürecinin öğrenci değerlendirmesine uygun olması.

Simonson vd., (2019) tarafından uzaktan eğitimin özellikleri temel olarak dört bileşenle açıklanmaktadır. Bunlardan birincisi, uzaktan eğitimin sertifika, eğitim organizasyonları, akreditasyon, eğitim kalitesi gibi çalışmalara sahip olan kurumsal bir yapıya sahip formal bir eğitim olmasıdır. İkicisi, öğrenen ve öğreticinin zaman ve mekân açısından birbirlerinden bağımsız olmasıdır. Üçüncüsü, eğitimde etkileşimli iletişimin olmasıdır. Etkileşim senkron (eşzamanlı) gerçekleşebileceği gibi asenkron (aynı zamanda gerçekleşmeyen) olarak da gerçekleşebilmektedir. İletişim için mektup, telefon, radyo, televizyon, internet vb. kullanılabilmektedir. Dördüncü özellik ise görüntü, uzaktan eğitimde ses ve bilgi paylaşım özelliğinin olmasıdır. Öğrenme materyalleri uzaktan iletişim sistemleriyle gönderilir. Bu sistemler elektronik olabileceği gibi posta hizmeti gibi elektronik olmayan sistemleri de içermektedir.

Sherry (1996), uzaktan eğitimin özelliklerini şöyle belirtmektedir:

- Uzaktan eğitim ile eğitim faaliyetleri küresel çapta gerçekleşebilmektedir.
- Uzaktan eğitim bütün öğrenciler için bireyselleştirilebilmektedir.
- Uzaktan eğitim, eğitim öğretim süresince hem öğrenene hem de öğretene yüksek hareket kabiliyeti sağlayabilmektedir.
- Uzaktan eğitim, eğitim öğretim sürecini mali açıdan daha uygun hâle getirebilmektedir.
- Uzaktan eğitim, farklı zekâ, davranış ve öğrenme yeteneklerine göre esnek olma imkânı sunmaktadır.
- Uzaktan eğitim, sayıca fazla olan grupların ürün isteklerine cevap verebilmektedir.
- Uzaktan eğitim sistemi; öğrenme ortamı, ölçme-değerlendirme, materyal geliştirme öğelerinin bütününü kapsamaktadır.

Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları

Her eğitim modelinde olduğu gibi uzaktan eğitim modelinde de olumlu ve olumuz yönler söz konusudur. Yapılan araştırmalar ışığında uzaktan eğitimin avantajları ve dezavantajları aşağıda karşılaştırmalı olarak tabloda sunulmuştur (Aldım, 2013; Uzaktan

Eğitim, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, http://egitek.meb.gov.tr).

Tablo 3. *Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları*

Avantajları	Dezavantajları
Uzaktan eğitim, eğitimin standartlaşmasını sağlar.	Uzaktan eğitimin atölye ve uygulama gibi bazı derslerin öğrenme ortamlarında önemli görülen yüz yüze etkileşim ortam ve olanaklarında sınırlı olması.
Uzaktan eğitim, eğitim birimlerinde geçirilen zamanı azaltır.	Öğrenme sürecinde karşılaşılan öğrenme güçlüklerinin anında çözülememesi ve bu durumun ardından gelişebilecek sıkıntılar.
Uzaktan eğitim, yerleşik eğitimin maliyetinin ve eğitim için harcanan yol masraflarının azalmasını sağlar.	Öğrenenin sosyalleşmesinin engellenmesi. Okul ortamında sosyalleşen öğrenci, uzaktan eğitimle yalnız kalacağından sosyal yönü zayıf kalır.
Uzaktan eğitim, ihtiyaç duyulan zamanda ve yerde eğitimin verilebilmesini sağlar.	Anında yardım görememe ve sorunun giderilmemesinden kaynaklanan davranışların gelişimi. Öğrencinin ihtiyaç duyduğu zamanda yardım görememesi ve sorunlarının çözülmemesi davranışlarına olumsuz olarak yansır.
Uzaktan eğitim, ihtiyaca göre şekillendirilmiş, göreve özel eğitim verilebilmesini sağlar.	Motivasyon eksikliği, kendi kendine çalışma alışkanlığı olmayan ve bu yeteneğini geliştirmemiş bireyler için çalışma zorluğu. Öğrenmeye motive olamayan, kendi kendine çalışma alışkanlığı olmayan ya da bu alışkanlığını geliştirememiş bireyler için uzaktan eğitim dezavantaj oluşturur.
Uzaktan eğitim**, e**ğitim ve gerçek hayattaki uygulamalar arasındaki zaman farkını azaltır.	Çalışan bireylerin kendine ayıracakları zamanda ders çalışma zorunluluğu. Örgün eğitimden ayrılarak çalışma zorunluluğu olan kişiler istedikleri zamanda değil de işten kalan zamanlarda ders çalışma zorunluluğu oluşur.
Uzaktan eğitim, beklenmedik durumlarda ihtiyaca göre eğitim imkânı sağlar. Uzaktan eğitimde, öğrenciler geri bildirimlerini kolayca yaparlar.	Öğrenci sayısındaki fazlalık nedeni ile iletişimdeki sınırlılıklar. İnternet alt yapısının güçlü olmadığı yer ve zamanda iletişimde sıkıntılar yaşanabilir.
Uzaktan eğitimde, öğreten ve öğrenenler arasında metin, grafik iletişim gibi çeşitli öğretim teknikleriyle etkileşim sağlanır.	Teknolojiye yabancı bireylerin problem yaşaması. Bilgisayar okur-yazarı olmayan kişiler internet destekli uzaktan eğitimde problem yaşayabilirler.
Uzaktan eğitim engelli, hasta, mahkûm gibi eğitim engeli bulunan tüm kişiler için eğitim imkânı sağladığı için halk arasında eşitlik sağlanır.	Bazen maliyet kullanılması gereken teknolojiden dolayı çok yüksek olabilir. Eş zamanlı görüntülü iletişim ile verilen uzaktan eğitim donanım bakımından yüksek maliyet gerektirir.

Uzaktan Eğitim ve Örgün Eğitim

Örgün eğitim ve uzaktan eğitim birçok konuda birbirlerinden farklılaşmaktadır. Örgün eğitim, aynı ortamda ve aynı zaman diliminde yapılan formal eğitimler olarak tanımlanırken. Uzaktan eğitim, zaman ve mekân sınırlaması olmadan örgün eğitimle karşılanamayan ihtiyaçların karşılanmaya çalışıldığı bir eğitim istemi olarak tanımlanmaktadır (Nakos vd., 2002). Uzaktan eğitimin ortaya çıktığı ilk yıllarda araç gereç ve materyallerin yetersizliği, eğitim öğretimde yaşanan haksızlıklar ve eşitsizlikler, eğitime olan yoğun istek gibi nedenlerden dolayı uzaktan eğitime ilgi oldukça fazlaydı (Alkan, 1977). Örgün eğitimdeki eksikliklerden dolayı geleneksel eğitimin dışında farklı bir sisteme duyulan ihtiyaç daha çok kişiye daha az maliyetli eğitim imkânı sunmayı amaçlayan uzaktan eğitim sisteminin uygulamaya konulmasını sağlamıştır (Altun, 2020).

Örgün eğitim açısından uzaktan eğitim incelendiğinde aralarındaki en önemli farklardan birinin eğitimin mekân açısından herhangi bir sınırlamaya dâhil edilmemesi olduğu görülmektedir. Yani öğrenci ve öğretmenin farklı ortamlarda bulunmalarıdır (Keegan, 1980). Bir diğer önemli farklık ise uzaktan eğitimin örgün eğitime göre zamansal açıdan da bireylere özgürlük sunmasıdır. Ancak bu iki eğitim sistemi arasındaki kıyaslama öğrenci ve öğretmen açısından incelendiğinde tek farkın mekân ve zaman dilimi olmadığı görülmektedir. Bu iki eğitim sisteminin aynı zamanda uygulanma yöntemleri arasında da çeşitli farklılıklar bulunmaktadır (Perraton, 1981).

Uzaktan eğitimin ilk yıllarında teknolojik araçlar çok gelişmediği için öğrenciler eğitim öğretim sürecinde oldukça yalnız kalmış ve bu durum öğrencilerin sosyalleşmesini engellemiştir. Gelişen teknolojik araçlarla birlikte etkileşimli uzaktan eğitim imkânları artmış ve bu durum tam tersi yönde değişmeye başlamıştır. Farklı dil, din, ırk ve mezhebe sahip farklı bireyler dünya çapında yapılan eğitim platformlarında bir araya gelerek çeşitli sorunlara çözüm yolları aramaya başlamış, birlikte fikirler geliştirmeye ve akıl yürütme faaliyetleri gerçekleştirmeye başlamışlardır (Garrison vd., 2000).

Örgün eğitimde öğrenci ve öğretmen aynı ortamı paylaştığı için eğitim öğretim sürecinde öğrenenler öğreticiler ile iletişime geçmek için ekstradan araç gerece ihtiyaç duymamaktadırlar. Uzaktan eğitimde ise ihtiyaç duyulan araç gereçler öğreten tarafından karşılanarak öğrenenlerin ihtiyaçları bu şekilde giderilmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitimde kullanılan materyaller ve araç gereçler oldukça önemlidir (Schlosser & Anderson, 1994).

Violante & Vezzetti'ye (2014) göre iletişim olanakları iyi tasarlanmış uzaktan eğitim alanları araştırmacının ruhunu besleyip öğrenene daha rahatlatıcı bir ortam sağlamaktadır. Çünkü uzaktan eğitim daha az vakit ve enerji gerektiren bir sistemdir. Bu ruhu besleme durumu

sağlamak örgün eğitimde çok daha zordur. Bütün bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda öğretim işlemi gayesine uygun ve iyi hazırlanıldığında, uzaktan eğitime oranla uzaktan örgün eğitim hem öğrenen hem de öğreten bakımından daha fazla vakit ve enerji gerektirdiğinden fazla zahmetli olduğu anlaşılabilir (Tomei, 2010).

Uzaktan eğitim ve örgün eğitimin karılaştırılması Tablo 4'te karılaştırılmalı olarak verilmiştir (https://slideplayer.biz.tr).

Tablo 4. *Örgün Eğitim ve Uzaktan Eğitimin Kıyaslanması*

Uzaktan Eğitim	Örgün Eğitim
Bireysel düzeyde eğitime olanak tanır.	Grup bazında eğitime olanak tanır.
Herhangi bir zamanda ya da mekânda kullanılmak üzere tasarlanabilir.	Belli bir zamanda ya da mekânda kullanılmak üzere tasarlanabilir.
Kullanıcılar ve kaynaklar arasındaki ilişkiyi en yüksek düzeyde tutar.	O anda bulunan fiziksel mekândaki kaynaklarla sınırlıdır.
Zaman uygun olduğu sürece öğrenen kişinin işyerinde de kullanımına açıktır.	Eğitilenin düzenli çalışma mekânından farklı bir yerde eğitim alabilmesi için seyahat etmesi ve zaman harcaması gerekmektedir.
Eğitim mekânında bulunması gereken eğitim personeline yatırım yapma ihtiyacı azalır.	Eğitimi verecek personele yüklü bir yatırım yapılmasını gerektirir.
Ek bir fiziksel çaba gerektirmez.	Fiziksel alana ihtiyaç duyulur.
Farklı mekânlarda eğitim alan insanlarla bağlantı kurulabilir.	Sadece aynı fiziksel alanda katılım söz konusudur.
Güncel bilginin ve yeni öğrenme modellerinin anında uygulanabilmesine olanak sağlar.	Anlık krizler sonucunda eğitim uygulamalarının önemi göz ardı edilebilir.
Eğitim ve performans desteği arasında görünmez bir bağlantıyı mümkün kılar.	Eğitim ve performans desteği tamamen farklı fonksiyonlar gibi algılanır.

Covid-19 Salgınının Eğitime Yansıması ve Acil Uzaktan Eğitim Dönemi

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Mart 2020'de hızla yayılan Yeni Korona virüs Hastalığı (Covid-19) bir pandemi olarak ilan etmiş ve virüsün etkilerinden korunmak için sosyal mesafenin korunması gerektiğinin en etkili yollardan biri olduğunu ilan etmiştir. Virüsün yayılma hızını azaltmak için dünya genelinde pek çok ülke tedbir amaçlı pek çok ülke tam kapanma yolunu ya da virüsün etkisini kırmak amacıyla sosyal hayatta bazı kısıtlamalara gitmeyi tercih etmiştir. Covid-19 salgınını önleme tedbirleri pek çok ülkede evden (home office) şeklinde çalışma, esnek çalışma saatleri ve virüsün bulaş riskini arttıracak yüksek popülasyona sahip kurumların tam kapanması gibi bazı önlemleri içermekteydi (Bozkurt & Sharma, 2020).

Covid-19 salgını, dünya çapında birçok ülkede daha önce rastlanılmamış genel bir krize yol açarken, bu krizden eğitim sistemleri de nasibini almıştır. Birçok ülkede virüsün bulaşma riskini azaltmak için Covid-19 salgını, fiziksel olarak eğitim kurumlarının kapatılmasını zorunlu kılmış, okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm eğitim kademelerindeki kurumlar eğitim öğretim faaliyetlerini aksamadan sürdürebilmek amacıyla işleyişlerini eğitim kurumları mekânsal olarak kapatma protokolleri kapsamında çevrim içi platformlara taşımak zorunda kalmışlardır (Adedoyin & Soykan, 2020).

Virüsün yayılmasını önlemek için alınan önlemlerin bir parçası olarak dünyanın her yerinde okullar kademeli olarak kapanmaya başlamıştır. Okul kapanmalarının doğal bir sonucu olarak dünyadaki öğrenci nüfusunun yaklaşık %90'ı bu durumdan etkilenmiş ve eğitim sistemlerinin böyle bir krize büyük ölçüde hazırlıksız olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (UNESCO, 2020a).

Birleşmiş Milletler (BM) Ağustos ayı raporuna göre, Covid-19 salgını tüm kıtalarda 190'dan fazla ülkede yaklaşık1,6 milyar öğrenciyi etkileyerek, tarihteki en büyük eğitim kesintisini meydana getirmiştir. Eğitim kurumlarının kapanması dünya öğrenci nüfusunun %94'ünün etkilenmesine yol açmış ve bu oran düşük ve orta gelirli ülkelerde %99'a kadar yükselmiştir (UNESCO, 2020b). Mayıs 2020'nin sonunda neredeyse tüm ülkelerin eğitim sektörü Covid-19 salgınından derin ölçüde etkilenmiştir. 163 ülkede, bütün eğitim kademelerinde ülke genelinde yüz yüze eğitime ara verilmiş ve toplam öğrenci oranının yaklaşık %70'i olan 1.3 milyar öğrenci bu durumdan etkilenmiştir (UNESCO, 2020c). İlköğretim ve ortaöğretimde görev yapan dünya genelinde en az 63 milyon öğretmen de Covid-19 salgınından dolayı eğitim kurumlarının kapanmasından etkilenmiştir (UNESCO, 2020d).

Covid-19 Salgını ve Dünyada Eğitim Alanında Atılan Adımlar

Covid-19 salgını sürecinde dünya genelinde pek çok ülke bu salgından etkilenmiş ve eğitim öğretim faaliyetlerinde bir takım değişiklikler yapmışlardır. Bu kısımda dünya genelinde salgıdan etkilenen bazı ülkelerin eğitim kurumlarında yapmış oldukları değişikliklere yer verilmiştir

Virüsün yayılım hızını azaltıp etkilerini en aza indirgemek için Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) verilerine göre 23 Mart 2020'de 124 ülkede okullar tamamıyla ya da bölgesel olarak kapatılmıştır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için birçok ülke uzaktan eğitim platformlarında bu faaliyetlerini gerçekleştirmeye başlamıştır. (Arık, 2020).

UNESCO'nun 61 ülkenin katılımıyla gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre Covid-19 pandemi sürecinde ülkelerin %82'si eğitim-öğretim faaliyetlerini internet tabanlı uzaktan eğitim uygulamaları, televizyon ve radyo gibi iletişim araçları ile sürdürmeye çalışmıştır (UNESCO, 2020e).

Avusturya'da ilgili bakanlık tarafından geliştirilen Eduthek içerik platformu, okul öncesi dâhil olmak üzere tüm eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrenciler için dijital öğrenme ve alıştırma içerikleri sağlayarak 18 Mart 2020 tarihinde Avusturya devlet televizyonu ORF 1 tarafından tüm seviyelerdeki öğrenciler için özel eğitim programları sunulmaya başlanmıştır (World Bank, 2020).

Almanya'da yüz yüze eğitime geçici bir süre ile ara verilmiş ve sınavlar ileri bir tarihte yapılmak üzere ertelenmiştir. İlkokul seviyesindeki okullarda öğrenim gören öğrencilere öğretmenleri tarafından e-posta aracılığıyla ödev ve çalışma materyalleri gönderilmiştir (Arık, 2020).

Salgının başladığı ülke olan Çin'de salgının başlangıcında kısmi düzeyde kapatılan okullar, 21 Şubat 2020'de ülke genelinde kapatılmıştır. Çin Millî Eğitim Bakanlığı "Disrupted classes, Undisrupted Learning" (Bölünen dersler, sürekli eğitim) anlayışı ile mevcut olan ulusal dijital öğrenme platformunun (www.eduyun.cn) milyonlarca öğrenci tarafından evlerinde aktif olarak kullanılmasını sağlayarak uzaktan eğitim sistemini uygulamaya başlamıştır (Çelikdemir, 2020). Covid-19 salgını ile tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitime geçen Çin, salgın sürecinde insanlık tarihindeki en büyük eşzamanlı çevrim içi öğrenme programını da uygulamış oldu. Bakanlık, bu eş zamanlı uzaktan eğitim sistemi sayesinde okul yönetimleri, çevrim içi platform ve kurs sağlayıcı temsilcileri, Telekom yetkilileri ve diğer tüm eğitim paydaşları ile telekonferanslar düzenlemiş, görüşmeler sonrasında yapay zekâ ile güçlendirilmiş 20'den fazla onaylı çevrim içi kurs platformunu ilk ve ortaokul öğrencilerinin kullanımına ücretsiz olarak sunmuştur. Ayrıca üniversite öğrencileri için Haziran 2020 itibari ile 20.000'den fazla çevrim içi kurs imkânı sağlamıştır (World Bank, 2020).

Finlandiya, Covid-19 pandemi sürecinde kamuda çalışan kritik göreve sahip personelin işlerine devam edebilmesi için okul öncesi eğitim kurumlarını ve kreşleri kapatmama kararı almıştır. Söz konusu alanlarda çalışan ailelerin 3.sınıfa kadar olan çocukları ve özel gereksinimi olan öğrenciler için okullar kısmi olarak açık kalmış diğer tüm kademelerdeki eğitim kurumları ise Bakanlığının kararı ile uzaktan eğitim sistemine geçmişlerdir (Arık, 2020). Bu süreçte Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı okulların uzaktan eğitim yoluyla esnek eğitim programları uygulaması konusunda eğitim kurumlarına rehberlik hizmeti sunmuştur (Gençoğlu & Çiftçi, 2020).

Fransa'da Covid-19 sürecinde özel okulların kullanmış olduğu haberleşme ağları yardımıyla uzaktan eğitim sistemine geçilerek öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim hâlinde olmalarını sağlayacak pedagojik sürekliliğe dayalı çalışmalar yürütülmüştür. Öğretmenler mevcut dijital iletişim araçlarını kullanarak e-posta yoluyla öğrencilere öğrenme içerikleri ve ödevler göndermişlerdir. Ücretsiz bir eğitim platformu olan Cned ile "sınıfım evde" uygulaması ile sanal sınıflar oluşturularak öğrencilerin ve öğretmenlerin etkileşimli bir ortamda eğitim öğrenim faaliyetlerine devam etmeleri sağlanmıştır (Reimers & Schleicher, 2020).

Salgının etkisini oldukça fazla hisseden İspanya'da Eğitim Bakanlığı ve bazı yayın kuruluşlarının işbirliği sayesinde 'EduClan' öğrenme platformu kullanılarak uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. 3 -10 yaş arasındaki çocuklar için çeşitli dijital öğrenme içerikleri bu uzaktan eğitim platformlarında paylaşılarak eğitim öğretim faaliyetlerine devam edilmiştir. Aynı zamanda öğrenme içerikleri ve ödevler ulusal İspanyol kanalı olan Apredemos EnCasa aracılığıyla da paylaşılmıştır (Çelikdemir, 2020).

Salgından en çok etkilenen ülkelerden biri olan İtalya, 25 Şubat 2020'de ilk olarak kısmi düzeyde salgının en çok görüldüğü Lombardiya bölgesinde okulları kapatmış ancak salgının hızla yayılması nedeniyle okullar tüm ülkede kapatılmaya başlanmıştır (Eken vd., 2020). İtalya Millî Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitim sistemine geçerek sanal toplantılar, video konferanslar yaparak çevrim içi kaynaklar sunup, çevrim içi öğrenmeyi ve dijital içeriklerin, yenilikçi çevrim içi öğretim modellerinin kullanımını teşvik etmiştir. Ayrıca İtalya'da eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamaması adına bu süreçte, öğretmenlere uzaktan ücretsiz eğitimler, bölgesel çalışma grupları aracılığıyla okullara teknik yardımlar ve sosyoekonomik yetersiz öğrenciler için de ekonomik destek sağlayarak pandemi sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için adımlar atmıştır (Reimers & Schleicher, 2020).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) salgının başında sadece kısmi olarak okulları kapatmasına rağmen kapatılan okul sayısı giderek artmış ve uzaktan eğitim sistemine geçilerek eğitim öğretim faaliyetlerine devam edilmiştir. Nisan 2020'de Amerikan basınında yansıyan haberlere göre, ABD'de 48 eyalette toplam 124 bin okul kapatılmıştır (Casares, 2020).

Okulları Mart 2020' de kısmi olarak kapatma kararı alan birçok ülke, ilerleyen zamanlarda ülke genelinde yüz yüze eğitime ara vererek uzaktan eğitim sistemine geçmiştir. Hindistan, Pakistan, İran, Portekiz, Ukrayna, Yunanistan, Filipinler ve Kamboçya da bu yönde karar alan ülkeler arasındadır (UNESCO, 2020c).

Covid-19 Salgını ve Türkiye'de Eğitim Alanında Atılan Adımlar

Türkiye'de ilk resmi Covid-19 virüs vakasının kaydedildiği 11 Mart 2020'de hemen MEB, Bilim Kurulu ve Sağlık Bakanlığı önerilerini de dikkate alarak acilen tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitim sistemine geçiş kararı almıştır. Nisan 2020'nin sonuna kadar yapılması planlanan uzaktan eğitim süreci, salgının yayılıma hızının artmasıyla Mayıs 2020'nin sonuna kadar uzatılmıştır (Özer, 2020a).

MEB, 23 Mart 2020'de eğitim hizmetlerinin aksatılmadan sürdürülebilmesi için uzaktan eğitim sürecinin Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ve Bakanlığın dijital eğitim platformu olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığıyla devam edeceğini duyurmuştur. Uzaktan eğitimde erişimin aksamaması için Bakanlık tarafından EBA altyapı güçlendirme çalışmaları yapılarak mevcut Bakanlık personelinin desteğiyle ders içeriklerinin acil bir şekilde üretilmesi sağlanmıştır. Üretilen içerikler, EBA ve TRT aracılığıyla ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin hizmetine sunulmuştur (Eken vd., 2020; Özer, 2020b; Özer & Suna, 2020).

Evlerinde internet veya bilgisayar imkânı olmayan öğrencilerin de uzaktan eğitimden faydalanmaları için, TRT kanallarında sunulan dersler sayesinde öğrenciler asenkron (eş zamansız uzaktan eğitim) olarak derslerine devam etmişlerdir. Öğrencilerin sürekli evde kalmalarından dolayı ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesi için velilere yönelik "oyunla iletişim kurma", "kriz yönetimi", "evdeyken çocukların bağışıklığını nasıl yükseltirsin", "stresi ve korkuyu azaltma" gibi bilgilendirici eğitim seminerleri TRT kanallarında yayınlanmıştır (Eken vd., 2020). Pandemi süreci boyunca MEB'in eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamaması için yapmış olduğu destekleyici yenilikler alt başlıklarla aşağıda sunulmuştur (Özer, 2020c).

EBA Altyapısını Geliştirme Çalışmaları. 2011-2012 eğitim öğretim yılından beri aktif olarak kullanılan EBA, MEB tarafından okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde bulunan öğrencilere müfredata yönelik ders içerikleri ve öğrenim materyalleri sunan dijital eğitim portalıdır. Portalda öğretmen, öğrenci ve velilerin faydalanabileceği 5000'den fazla kitap, binlerce belgesel, çizgi film ve eğitici doküman bulunmaktadır. Portalda öğretmenler öğrencilere ödevler verebilir ve ödevlerin dönütlerini öğrenciye iletilebilirler. MEB sadece pandemi sürecinde değil pandemi sonrasında da sürdürülebilir bir uzaktan eğitim portalı oluşturmak için EBA altyapısını güçlendirecek yatırımlar yapmıştır. Kısa bir süre içinde yapılan yatırımlar meyvesini vermiş, EBA arama motorlarında en çok aranan web sitelerinden biri hâline gelmiştir. Günümüzde 900 milyon kişinin erişimine açık olan EBA, güçlendirilmiş altyapısı ile hizmet sunmaya devam etmektedir (Özer, 2020b).

Öğrencilere Ücretsiz İnternet Erişimi. MEB, öğrencilerin EBA'da sunulan çevrim içi derslere ve diğer kurslara katılmak için karşılaşılan sorunlardan biri olan internet erişimi problemini ortadan kaldırmak için Türkiye'nin en büyük GSM operatörleri ile iş birliği yapıp, pandemi sürecinde öğrencilere ücretsiz internet imkânı sağlamıştır (MEB, 2020a).

Sınava Hazırlanan Öğrenciler İçin Kurs Hizmeti. MEB, 8 ve 12.sınıf öğrencilerinin girecekleri Liselere Giriş Sınavı (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) sınavlarına hazırlık süreci pandemi döneminde sekteye uğramış ve bu olumsuz durumun etkilerini ortadan kaldırmak için EBA üzerinden "canlı kurs" hizmeti sunmuştur. Bu sayede, söz konusu sınavlara hazırlanan öğrenciler etkileşimli olarak derslere katılım sağlayıp gerekli dönütler alarak sınav hazırlıklarına devam etmişlerdir. Aynı zamanda Bakanlık tarafından TRT aracılığıyla hafta sonları sınava hazırlanan öğrencilere konu anlatımlı video içerikleri sunulmuştur (MEB, 2020b).

LGS İçeriğinin Yenilenmesi ve Öğrencilerin Liselere Otomatik Kaydedilmesi. Pandeminin etkisiyle yüz yüze eğitime ara verilmiş ve öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine alışmaları oldukça zor olmuştur. Bu durum öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz bir şekilde etkilemiş ve öğrencileri karamsarlığa sürüklemiştir. Bu olumsuz durumları ortadan kaldırmak için normalde 8.sınıf müfredatının tamamına dayalı olarak hazırlanan LGS soruları 2019-2020 eğitim öğretim döneminde 8.sınıf birinci dönem konuları ile sınırlandırılarak hazırlanmıştır (MEB, 2020b). Buna ek olarak, sosyal mesafenin korunması için alınan tedbirlerin sınırlayıcı etkisi nedeniyle Bakanlık, tüm 8.sınıf öğrencilerini otomatik olarak ortaöğretim okullarına kaydetme kararı almıştır (Özer, 2020a).

Telafi Eğitimleri. Yüz yüze eğitimin kesintiye uğramasıyla bazı konularda eksiklikler meydana gelmiş ve bu eksikliklerin giderilmesi için yeni eğitim öğretim dönemine başlamadan önce EBA' da hızlandırılmış telafi programları uygulanarak öğrencilerin beklenen hedefler kazanımlara ulaşmaları sağlanmıştır (MEB, 2020a).

Öğretmenler İçin Profesyonel Gelişim Desteği. MEB, öğretmenlerin profesyonel bir şekilde gelişimlerini sağlamak için UNESCO ile işbirliği yapıp pandemi sürecinde iyileştirme çalışmalarını etkin bir şekilde yürüterek öğretmenlerin çeşitli konularda mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik 17 farklı program hazırlamıştır (Özer, 2020b).

Tablo 5. *Türkiye'de Covid-19 ile eğitimin kesintiye uğramasından etkilenen öğrenci nüfusu (UNESCO, 2020)*

Eğitim Düzeyi	Kadın	Erkek	Toplam
Okul Öncesi	632.944	693.179	1326.123
İlköğretim	2.421.515	2.550.915	4.972.430
Ortaöğretim	5.450.541	5.953.844	11.404.385
Yükseköğretim	3.312.880	3.886.107	7.198.987

Çizgi Roman

Dünya'daki her şey yeni gelişmelerle beraber bir değişime uğramakta ve bu değişimin hızı her geçen gün artmaktadır. Yaşanan yeni gelişmeler sebebiyle insanların çizgi romana bakış açısı değişmektedir. Bu sebeptendir ki çizgi romanının tek bir tanımından bahsetmek mümkün değildir (Topkaya, 2014). McCloud (1994)'ünde de ifade ettiği gibi her gelen yeni nesil, kendi çağının bakış açısına göre çizgi romanlarla ilgi farklı tanımlar ortaya koymuşlardır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Alsaç'a (1994) göre çizgi roman, herhangi bir öykünün veya hikâyenin çizgi ya da resimler kanalıyla ifade edilmesidir. Platin'e (1985, Akt., Topkaya, 2014) göre çizgi roman, bir çizimci tarafından oluşturulan ve art arda gelen görsellerin bir konuyla bütünleşmesiyle meydana gelen bir anlatım biçimidir. Tuncer'e (1993) göre ise çizgi roman, dergi ya da kitap olarak hazırlanan, temelini çizgi romanların oluşturduğu bir kitle iletişim aracıdır.

Inge (1997) çizgi romanı, yazı ve resim arasında dengeli bir ilişki kuran ve eserde rol alan kahramanların birbirleriyle oluşturdukları konuşmaları baloncuklar aracılığıyla belirten bir ifade biçim olarak tanımlamaktadır. Eisner (1974) çizgi romanı, resim ve yazının birleşmesiyle meydana gelen ve okuyucusunun hem görsel hem de sözel zekâya hitap eden çizimler olarak tanımlamaktadır. Groensteen (2007) ise çizgi romanın gerçekte yazı ve imge karışımı edebi bir eser olduğunu belirtmiştir.

Çizgi roman için yapılan tanımlara bakıldığında çizgi romanın net bir tanımının yapılamayacağı ortaya çıkmaktadır. Çünkü çizgi roman türleri ve alanda yaşanan teknolojik ve teknik gelişmeler çizgi roman için net bir tanımlama yapmayı zorlaştırmaktadır. Çizgi roman türlerinin farklı kullanım alanları sebebiyle çizgi romana benzeyen birden çok türle karıştırılmaktadır. Bunlardan biri de grafik romandır. Fakat grafik romanda görsellerden çok yazı metinlerine ağırlık verilmiştir. Görseller sadece hikâyeyi desteklemek için kullanılmıştır. (Şentürk, 2020). Özkefeli (2017) çizgi romanın hem şiirsel hem de biçimsel açısından sanat ve edebiyata benzetildiğini ifade etmektedir. Ancak çizgi romanların en çok dikkati çeken özelliği görsel unsurlarıdır.

Çizgi Roman Türleri

Çizgi romanları işlemiş oldukları konu ve içeriklerine göre bilim kurgu türü çizgi roman, steampunk türü çizgi roman, polisiye türü çizgi roman, otobiyografik türü çizgi roman ve alternatif içerikli çizgi roman olmak üzere beş kategoride sınıflandırabiliriz (Topkaya, 2014).

Bilim Kurgu Türü Çizgi Roman. Bilim kurgu, hem düşsel hem de gündemdeki olayların birey ve toplum üzerindeki etkilerini konu alan bir türdür. Bilim kurgu türü çizgi

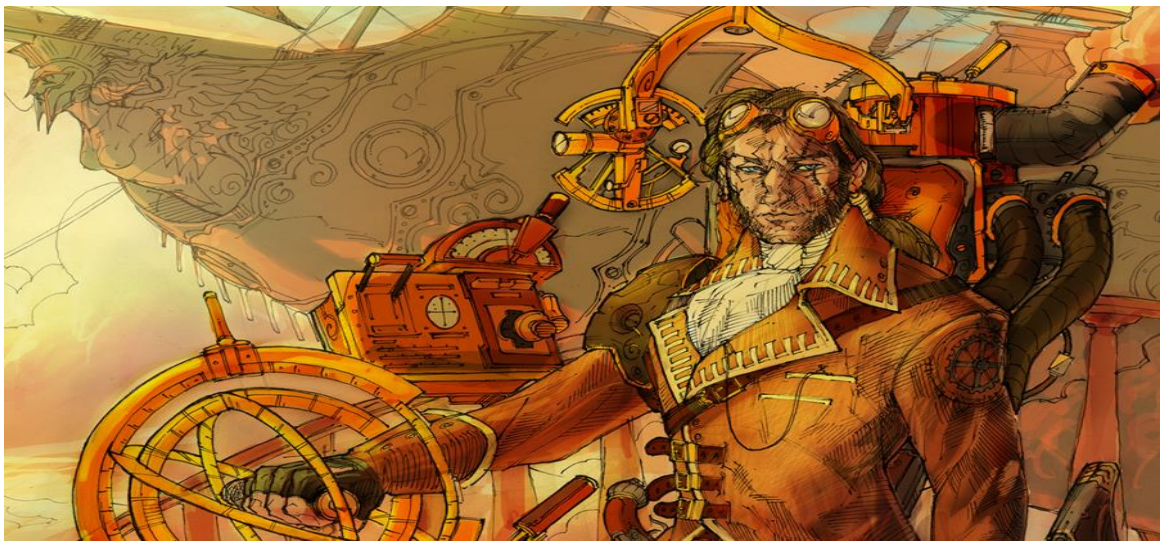
romanda konular toplumsal yaşam içerisinde sürekli bir değişim gösterdiğinden dolayı, konuların sınırlarının çizilmesi oldukça zordur (Başaran, 2007). Bilim kurgu çizgi roman türünde bilimsel ve teknolojik verilerden yararlanılarak herhangi bir durumun faklı şekillerle ifade edilmesi söz konusudur (Başımoğlu, 2009).

Şekil 2. *Bilim Kurgu Türü Çizgi Roman (https://www.bilimkurgukulubu.com/edebiyat/cizgi-roman/okunmasi-gereken-bilimkurgu-cizgi-romanlari-1/).*

2. Steampunk Türü Çizgi Roman. Bu tür çizgi romanlar bilim kurgu ve fantastik konular birlikte kullanılmasıyla meydana getirilmiş bir çizgi roman türüdür. Steampunk türünde korku, aşk, polisiye ve fantastik konulara yer verilerek konu çeşitliliği artırılabilir (Başımoğlu, 2009).

Şekil 3. *Steampunk Türü Çizgi Roman (https://frpnet.net/makaleler/steampunk-nedir-ne-degildir).*

Polisiye Türü Çizgi Roman. Edebiyat alanında zekice kurgulanmış ve okuyucularına beyin jimnastiği yaptıran bu tür içerisinde gizem, şüphe ve gerilim barındırır. Bu türü diğer çizgi roman türlerinden ayıran en önemli özellik cinayet, katil ve dedektif gibi üç temel öğeyi konularında işlemesidir. Bu türde esrarlı veya gizemli bir olayın çözümlemesi yapılır ve cinayetin nasıl işlendiği katilin kim olduğuna yönelik merak edilen soruların cevaplarına bu roman türüyle adım adım ulaşılır (Gezer, 2006).

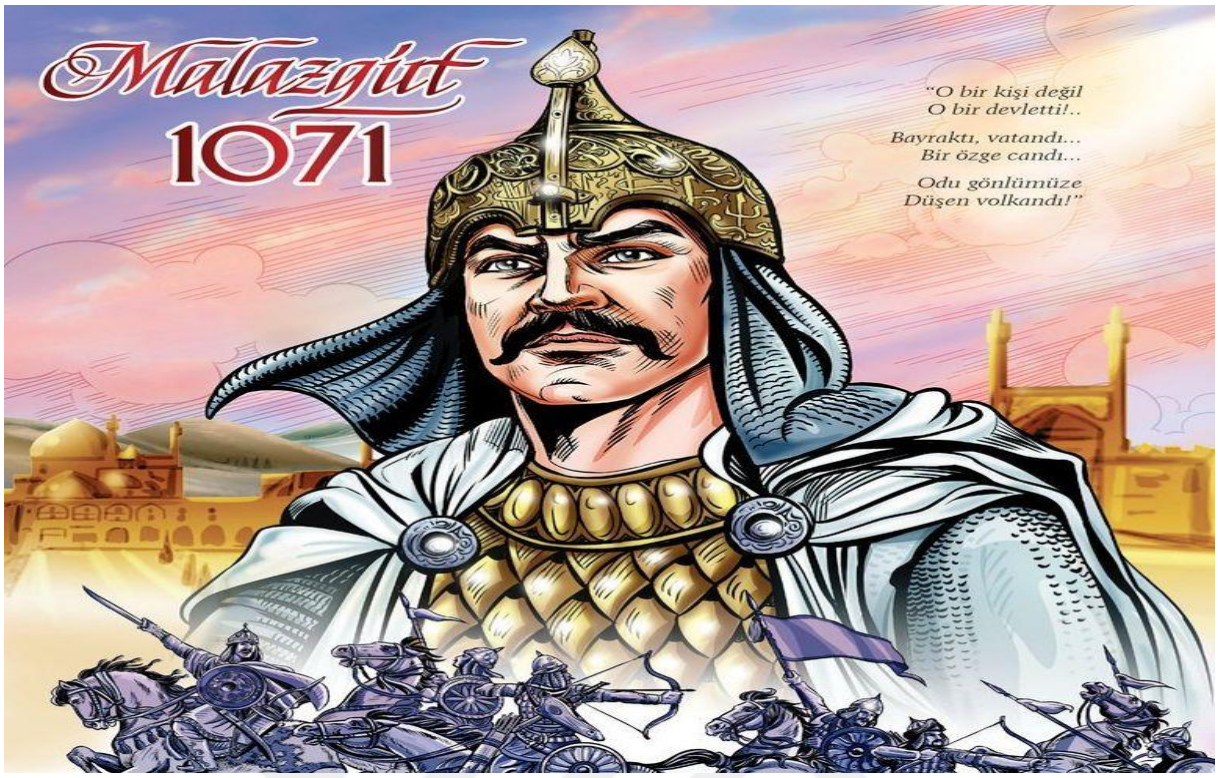
Şekil 4. *Polisiye Türü Çizgi Roman (*https://dedektifdergi.com/cizgi-romanlar-ve-sert-polisiye/

Otobiyografik Türü Çizgi Roman. Çizerlerin kendilerini ifade ettikleri, okuyucuları etkileyebilmek için yeri geldiğinde kendileriyle dalga geçebildikleri, otobiyografik konuların işlendiği çizgi roman türüdür. Konular bazen dramatik bazen de komik bir durumu yansıtır. Bu çizgi roman türü sayesinde çizer, içinde yaşadığı toplumu veya yaşadığı çağı farklı biçimlerde okuyucuya aktarabilmektedir (Başımoğlu, 2009).

Alternatif Tarih İçerikli Çizgi Roman Türü. Bu çizgi roman türünde herhangi bir tarihi olayı hiç yaşanmamış gibi ya da yaşanmış herhangi bir tarihi olay farklı bir şekilde yaşandığı düşünülerek eğer böyle olsaydı mevcut durumun ne kadar farklı olabileceğine dair durumların kavranmasının amaçlandığı bir çizgi roman türüdür (Başımoğlu, 2009).

Şekil 5. *Alternatif Tarih İçerikli Çizgi Roman Türü (*https://www.dunyabizim.com/kitap/cizgi-romanlar-tarihi-kahramanlarla-yeniden-bizlerle-h29957.html

Çizgi Romanın Tarihsel Gelişimi

Çizgi romanın ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili farklı görüşler olmasına rağmen resim ve sembollerin kullanımının, yazının kullanımından çok daha eskiye dayandığının bilinmesi çizgi romanın tarihi ile ilgili ipuçları sunmaktadır (Yağlı, 2017). Bu ipuçlarından birisi çizgi romanların çizgi boyutu göz önüne alındığında mağaralara yapılan resimler aslında çizgi romanın ilk örnekleri olarak verilebilir. Bununla birlikte bazı araştırmacılar, Mısır hiyerogliflerini veya Bayeux dokümanlarını da çizgi roman örnekleri olarak göstermektedir. (Harrington, 1954; Kireççi, 2008). Ancak çizgi romanın yazı ve resim olarak iki temel öğesi bulunmaktadır. Bu öğelerin aynı anda bulunması bir gerekliliktir. Bu nedenle yazı içermeyen bu eserlerin çizgi roman olarak değerlendirilmesi tartışma konusudur (Yağlı, 2017).

Resim ve yazıyı bir arada kullanan İngiliz William Hogarth, aynı zamanda konuşma balonlarını da bulan Avrupa'daki ilk kişi olarak tarihe geçmiştir (Tuncer, 1993). Modern çizgi romanın kurucusu ise 1828 yılında yayınladığı "Mr. Obadiah Oldbuck'ın Maceraları" adlı eseri ile İsviçreli Rodolphe Töpffer kabul edilir (Greenfield, 2017). Resim ve metin arasında daha önce görülmemiş bir uyum yakalayan Töpffer'in çalışmaları birçok yazar tarafından incelenmiş ve Goethe, Töpffer'in bu yeni sanat dalına öncülük ettiğini ifade etmiştir (Cantek, 2014).

Amerika'da çizgi roman, gazetelerin aboneliklerini artırma ve okuyucu sayısını çoğaltmak için rekabete girmeleriyle beraber çizgi romanlar okuyucuların dikkatini çekmeye

ve gelişme göstermeye başlamıştır. 1895 yılında Richard Felton Outcault'un oluşturduğu Hogan's Alley adlı romanı ilk modern çizgi roman olarak kabul edilmektedir. Sonraları bu çizgi roman renkli gazete basımında rengi sarıya boyanarak ismi The Yellow Kid olarak tanınmıştır (Cantek, 2014; Tuncer, 1993).

Şekil 6. *İlk Modern Çizgi Roman The Yellow Kid (*https://kimon.hosting.nyu.edu/physical-electrical-digital/items/show/1018*).*

Giderek bir sanat dalı olarak kabul edilmeye başlayan çizgi romanın farklı türlerdeki ürünleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlardan birisi Harold Foster'in Tarzan serisi isimli macera türündeki çizgi romandır. Bu eser macera türündeki çizgi romanın ilk örneğini oluşturmaktadır. 1938 yılında yayınlanan Süpermen serisi, çizgi romanda öncü bir akım başlatarak ilk süper kahraman çizgi roman hikâyesini oluşturmuştur. Süpermen isimli çizgi romandan sonra Captain Marvel ve Batman gibi büyük etki yaratmış olan çizgi roman serileri de yayınlanmaya başlamıştır. Dönemin özelliklerini taşıyan çizgi romanlar çeşitli toplumsal olayları da içererek yayınlanmaya devam etmiştir. İkinci dünya savaşı sırasında da Amerika'da sıklıkla savaş konulu çizgi romanlar basılmıştır (Cantek, 2014; Tuncer, 1993).

Şekil 7. *Batman (*https://kayiprihtim.com/liste/batman-cizgi-romanlari-en-iyi-kara-sovalye/)

Avrupa ve Amerika'daki çizgi romanla ilgili gelişmeler Amerika'da yaşanan duraklama nedeniyle çizgi romanın konusu aniden değişmiş ve konu Amerika'daki korku, suç ve şiddet öğeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunun üzerine Amerikalı çizgi roman yazarları 1954'te Çizgi Roman Yayın Kuralları (Comics Code Authority) isimli bir bildiri metni yayınlayarak çizgi romanının yayınlanması ile ilgili esasları belirlemişlerdir. Bu kuralların belirlenmesi Amerika'da çizgi romanın büyüleyici etkisinin kaybolmasına sebep olmuş ve diğer ülkeler de tam tersi bir şekilde çizgi roman yayını hızlanarak gelişmeye devam etmiştir (Tuncer, 1993).

Dünyada çizgi romanın doğuşu ve gelişimi bu şekilde iken Türkiye'de de çizgi roman belli aşamalardan geçerek günümüze kadar ulaşmıştır. Aşağıda Türkiye'de çizgi romanın doğuşu ve gelişimi belirtilmiştir.

Türkiye'de ilk çizgi roman, 1870 yılında Osmanlı'nın ilk mizah dergisi olan Teador Kasap tarafından yayınlanan Diyojen isimli dergide yayınlanan eleştiri içerikli karikatürler ile başlamıştır. 1896'da çıkarılmaya başlanan Çocuklara Mahsus Gazete ve 1904 tarihli Çocuk Bahçesi isimli dergilerde de çizgi romana benzeyen, yazı ve çizimin birlikte kullanıldığı eserler yayınlanmıştır (Akgün, 2008).

Yukarıda da belirtildiği gibi çizgi romanlar ülkemizde ilk kez çocuklar için yayınlanmış eserlerde görülmüş, çocuk ve mizah dergilerinde yayınlanarak gelişim göstermiştir. Amerika'da popüler olan çizgi romanların ülkemizde de okunmaya başlanmasıyla Türkiye'de bant-karikatürler yayınlanmaya başlamıştır. Gazetelerde yer alan bant- karikatür çizgi romanlar ilgi görmeye başlayınca çizgi romanlar dergilerde de yayınlanmaya başlamıştır. Türkiye'de ilk bant-karikatür, 1930'lu yıllarda Cemal Nadir Güler tarafından oluşturulup 'Son Posta' isimli gazetede yayınlanan Amca bey karakteridir (Akgün, 2008; Cantek, 2014).

Şekil 8. *Amca Bey (*https://i0.wp.com/www.belgeseltarih.com/wp-content/uploads/2020/12/cemal-nadir-amcabey.jpg?fit=780%2C400&ssl=1

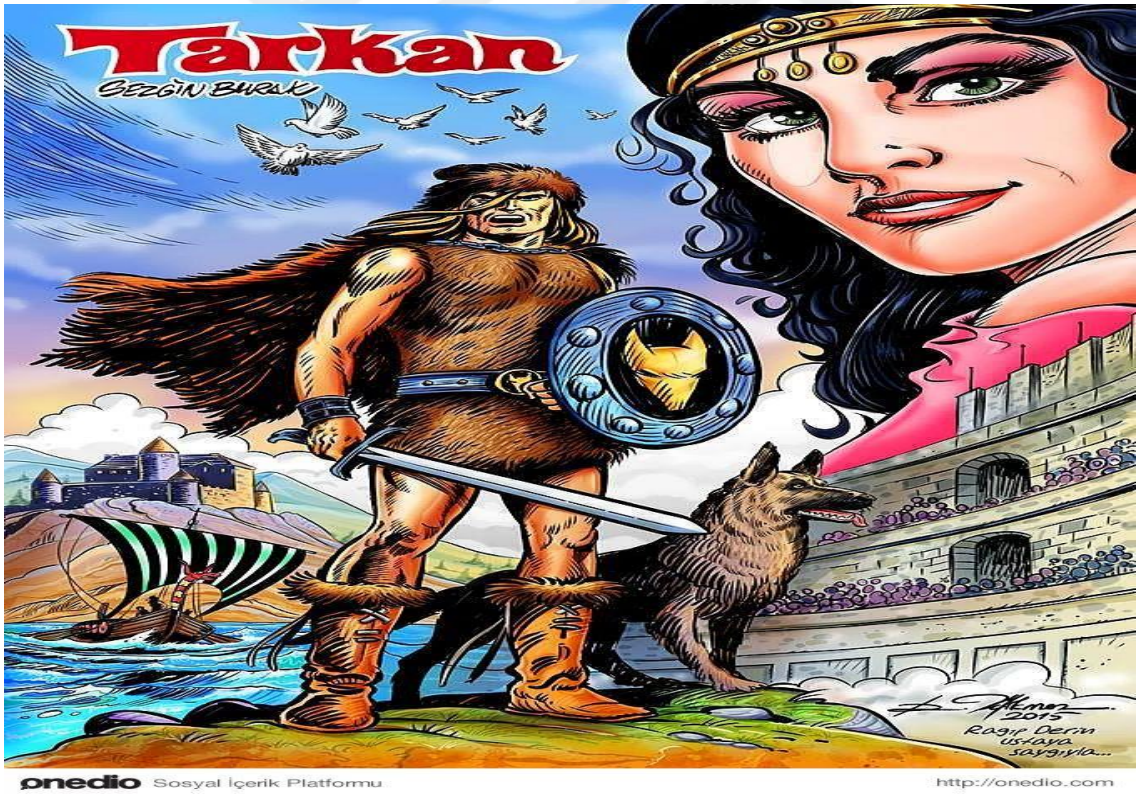
1939'da yayınlanan "1001 Roman" isimli dergide, diğer dergilerde yer verilen çizgi romanlardan daha fazla çizgi romana yer verilmiştir. Bu dergide yayınlanan çizgi romanların eğitimsel yönünün ağır basması ile Ülkemiz dünya çapında bir ivme yakalamıştır. Fakat ikinci dünya savaşının başlaması çizgi romanın dünya çapında göstermiş olduğunu bu başarıya gölge düşürmüş ve çizgi romanın gelişiminde bir duraklama görülmüştür (Cantek, 2014).

İkinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla 1950'den sonra Türkiye'de çizgi romanla ilgili yeni gelişmeler ortaya çıkmıştır. Hürriyet Gazetesi'nde Sedat Simavi, Sururi Ratip Tahir ve Şevki gibi isimler çizgi roman adına önemli yayınlar yapmışlardır. Yapılan çizgi romanlar artık millî kültüre dayalı olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu yayınların ilkini 1953 yılında oluşturulan Köroğlu isimli yerli çizgi roman oluşturmaktadır (Alsaç, 1994; Cantek, 2014; Kireççi 2008). Köroğlu isimli çizgi romanın oluşturulmasıyla yerli çizgi roman oluşturma çalışmaları hız kesmeden devam etmiştir. Yayınlanan yerli çizgi romanlarımızdan bazıları olan Karaoğlan, Tarkan, Malkoçoğlu, Fatih'in Fedaisi Kara Murat isimli çizgi romanlar, dönemin en önemli çalışmaları arasında yer almaktadır (Tuncer, 1993).

Şekil 9. *İlk Yerel Çizgi Roman Köroğlu (*https://www.kitantik.com/product/KOROGLU-1-Sayidan-16-Sayiya-kadar-Cilt_0z8kgltjaozd5uh1tcg

Şekil 10. *Tarkan Çizgi Roman (*https://tr.pinterest.com/pin/457467274625382054/*).*

Eğitimde Çizgi Roman Kullanımı

Materyal kullanımının genel olarak eğitim öğretim sürecinde kullanılmasının; öğrencilerin derse yönelik tutumlarını, bilgilerin kalıcılığını, motivasyonlarını ve akademik başarılarını arttırdığı bilinen bir gerçektir. Bu materyallerden biri de dersin içeriğine uygun

olarak eğitici amaçlarla hazırlanmış çizgi romanlardır. Çizgi romanlarla hazırlanan ders içerikleri, derslerin daha zevkli ve eğlenceli olarak geçmesini, ulaşılmak istenen hedeflere daha kolay bir şekilde ulaşılabilmesini sağlamaktadır. Çizgi romanla ilgili yapılan çalışmalar, çizgi romanların bir ders öğretim materyali olarak kullanılmasının, hem öğrenci hem de öğretmen açısından yararlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bundan dolayı öğretmenlerin derslerin hedef ve içerikleriyle uyumlu çizgi romanlar oluşturarak derslerde kullanmaları yapılan bu çalışmalarla birer öneri olarak sunulmuştur.

Çizgi romanın eğitim öğretim faaliyetlerinde bir materyal olarak kullanılmasının bazı sebepleri aşağı maddeler hâlinde verilmiştir (Carr, 1958, Akt., İlhan, 2016, s. 26):

1) Çizgi romanlar sayesinde öğrenciler gündelik hayatın sıkıcılığından kurtulur.
2) Çizgi romanların okunması diğer öğretim materyallerine göre daha kolaydır.
3) Çizgi roman karakterleri, okuyucunun ilgisini artırır.
4) Kısa sürede okunabilen çizgi romanlar, zaman yönündün daha ekonomiktir.
5) Çekici konular üzerinden oluşturulan çizgi romanlar, seri hâlde kısa öyküler olarak sunulduğu için okuyucu sıkılmadan konuları öğrenir.
6) Hikâyelerdeki karakterler samimi bir üslupta ve birbiri ile ilişkili olarak birbirleri ardına verildiği için derse yönelik motivasyonu artırır.
7) Çizgi romanlar evrensel konuları kısa öyküler hâlinde sunarak öğrencilerin genel kültür seviyesini artırır.
8) Çizgi romanlar okuyucuya uzun süre yoğunlaşma gerektirmeyen içerikler sunar.
9) Çizgi romanlara ulaşmak ve satın almak diğer materyallere göre daha kolaydır.

Çizgi romanın eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılması gerektiğini ifade eden Pansons ve Simith (1993), yaptıkları bir çalışmada özellikle sosyal bilimlerde çizgi roman kullanımının siyaset gibi tartışmalı konularda, şehir veya bölgelerin yer-yön buldurma faaliyetlerinde ve ırkçılık, yöreselcilik gibi hassas konularda tavsiye ettikleri görülmektedir.

Çizgi romanların anlaşılabilirliğinin yüksek olmasından dolayı büyük gruplarda eğitim öğretim faaliyetleri için bir ders öğretim materyali olarak kullanılması etkili olabilir. (Weitkamp & Burnet, 2007). Özellikle çevrim içi eğitimin yapıldığı çevrim içi platformlarda geleneksel baskı ve dağıtım yöntemlerine kıyasla daha düşük maliyetlerle üretilebilecek olan çizgi romanların eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılması geniş katılımlar için yüksek düzeyde fayda sağlayabilir (Hands vd., 2018).

Çizgi romanların eğitim öğretim faaliyetlerinde bir öğretim materyali olarak kullanılmaya uygun olmasının yanında bu materyallerin titizlikle seçilip hazırlanması da

oldukça önemlidir. Özellikle materyalin kullanılacağı eğitim kademesi ve hedef kazanımlara uygunluk materyallerin hazırlanmasında göz önünde bulundurulası gereken önemli noktalardır. Ayrıca eğitici çizgi romanlardan yeterince faydalanmak için hazırlanacak materyallerde hedef kitlenin görsel, bilişsel ve duyuşsal seviyesine uygun konu ve karakter seçimine de dikkat edilmelidir (Topkaya, 2014).

Çizgi romanın sahip olduğu renkli yapısı ve mizahi unsurların bir arada olması ve okunmasının eğlenceli ve zevkli olması bu materyalin eğitim öğretim faaliyetlerinde rahatlıkla ders öğretim materyali olarak kullanılmasını kolaylaştırmaktadır (Şentürk, 2020).

Çizgi romanların eğitim öğretim faaliyetlerinde tercih edilmesinin bir diğer nedeni de öğrencileri derse motive edip öğrenmeyi kalıcı hâle getirmesidir. Çizgi romanların öğretim materyali olarak kullanılmasının incelendiği çalışmalarda öğretmen görüşlerinin, çizgi romanların öğrencilerin derse karşı motivasyon ve bireysel katılımlarında olumlu yönde bir etki oluşturdukları yönündedir (Hutchinson, 1949; Akt. Şentürk, 2020).

Haugaard (1973), özellikle çocukların çizgi romanlara daha fazla ilgi gösterdiklerini ifade ederek eğitim öğretim sürecinde çizgi romanların kullanılmasının öğrencilerin dikkatini cezbedip motive olmalarında etkili bir öğretim materyali olduğunu belirtilmiştir (Akt. Şentürk, 2020).

Karagöz (2018) tarafından yapılan araştırmada da öğretim materyali olarak kullanılan eğitici çizgi romanların öğrencilerin motivasyonları üzerinde olumlu etki oluşturduğu tespit edilmiştir. Bunun için öğrencilerin herhangi bir şeye yönelik tutumlarında olumlu yönde değişiklikler oluşturulmasının istendiği durumlarda eğitici çizgi romanların kullanılması uygun olacaktır. Ancak herhangi bir şeye yönelik olumlu tutum oluşturma ya da mevcut olumsuz bir tutumu olumlu yönde değiştirmek için etki gücü yüksek materyallerin seçilmesi oldukça önemlidir (Hovland vd., 1953; Petty & Cacioppo, 1986).

Çizgi romanlar, özellikle görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilecek öğretim materyalleridir. Öğrencilere hayatın içinden canlı, günlük ve eğlenceli içerikler sunularak öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesi sağlanabilir. Ayrıca çizgi romanlar aracılığıyla okuyucuların dikkati çekilerek tam olarak anlaşılamayan konuların anlaşılırlığı sağlanabilir (McVicker, 2007).

Eğitim öğretim sürecinde çizgi romanların bir ders materyali olarak kullanılmasını destekleyen diğer bir etken de eğitici çizgi romanların kalıcı öğrenmeler sunmasıdır. Bu kalıcı öğrenmelerin oluşması çizgi romanlarda kullanılan görseller sayesindedir (Williams, 1995) Ancak çizgi romanlarda kullanılan görsellerin yazılı metinlerle ilişkisi oldukça belirgin

olmalıdır. Yazılı metin ve görsellerin birbirleriyle olan ilişkisi öğrenci tarafından incelenip okunurken öğrenci sürece aktif bir şekilde katılarak kendi çabasıyla konuyu anlamaya çalışacaktır (Çetin, 2010; Rota & Izquierdo, 2003). Çizgi romanın bu yönü, onu yapılandırmacı öğrenme yaklaşımıyla birebir örtüşen bir öğretim materyali hâline getirmektedir (Topkaya, 2016b).

Çizgi romanlar karmaşık ve soyut bilgilerin etkili bir şekilde aktarılmasını kolaylaştırıp fikirleri yayma konusunda etkili öğretim materyalleri olduğu için eğitim öğretim sürecinde tercih edilmektedirler (Green & Myers, 2010).

Çizgi romanların eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmasının bir nedeni de çizgi roman kullanımın oldukça ekonomik olmasıdır. Ekonomik açıdan daha düşük seviyede olan öğrenciler için oldukça uygun öğretim materyali olduğu düşünülmektedir (Trent & Kinlaw, 1979).

Çizgi romanlar, bir öğretim materyali olarak eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılabileceği gibi bir ölçme değerlendirme aracı olarak da kullanılabilmektedir. Araştırmacılara göre çizgi romanlar, öğrencilerin düşüncelerini değerlendirerek öğrencilerin yanlış öğrenmeleri tespit edilip gerekli önlemler alınmasını sağlayabilir. Bunun yanında çizgi romanlar öğrencilerin günlük hayatta informal olarak edindikleri bilgileri de değerlendirmek için kullanılabilir (Song vd., 2008).

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında ve diğer çağdaş öğrenme yaklaşımlarında, öğrencilerin öğrendiklerini hayata aktarabilmeleri oldukça önemlidir. Bu önemden çizgi roman, eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Çünkü eğitim öğretim sürecinde kullanılan çizgi romanlar öğrencilerin edindikleri yeni bilgileri gerçek hayata aktarılmasını sağlayan öğretim materyalleridir (Pustz, 2012; Rota & Izquierdo, 2003).

Çizgi romanlar, öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun var olan problemlerini belirleyip ortaya çıkarmalarına, bu problemlerin çözümüne ilişkin tarihten ders çıkararak geleceğe yön verici odaklı düşünmelerine, empati duygularını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Williams, 2008). Bu özellikler aynı zamanda özellikle sosyal bilgiler eğitiminde kazandırılmak istenen beceri ve değerlerle yakından ilgilidir. Çizgi roman aracılığı ile eğitim öğretim faaliyetleri istenilen hedef kazanımların elde edilebilmesinde çizgi romanın önemini ve değerini daha çok artırmaktadır.

Yapılan açıklamalar göstermektedir ki eğitici çizgi romanlar, eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılabilecek oldukça etkili bir öğretim materyalidir. Fakat bir öğretim materyalinin etkili olarak kullanılması için onun hedef kazanımlarla uygun biçimde

kullanılması gerekmektedir. Aksi hâlde öğretim faaliyetlerinde hedeflenen kazanımlara doğru bir şekilde ulaşılması söz konusu değildir. Bu nedenle eğitici çizgi romanların eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmasına karar verilmeden önce bir takım hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar; konunun amaç ve hedefleri, çizgi romanın içeriği, öğrenci seviyesi, öğretmen yetenekleri vb. (Şentürk, 2020).

İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında hem uzaktan eğitim ile ilgili hem de çizgi romanla ilgili yapılmış yurtiçi ve yurtdışı çalışmalara yer verilmiştir.

Uzaktan Eğitimle İlgili Yurt İçi Araştırmaları

Uzaktan eğitim konusu pek çok insanın dikkatini çekmiş ve çeşitli konularda araştırmalar yapılmıştır. Özellikle 2020 yılında yaşamış olduğumuz Covid-19 salgının eğitim alanındaki etkileri ve bu etkilere yönelik öğrenci, öğretmen ve eğitim yöneticileri gibi paydaş görüşlerini ve değerlendirmelerini içeren çok sayıda yerli ve yabancı araştırmalar da mevcuttur. Bu bölümde yurt içinde ve yurt dışında uzaktan eğitimle ilgili yapılmış çalışmalar, incelenen değişkenler ve elde edilen sonuçlar Tablo 6 ve 7'de sunulmuştur.

Tablo 6. *İlgili Literatürde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar*

Yazar(lar)/Yayın Yılı	Değişken(ler)	Sonuç(lar)
Şahin ve Tekdal, 2005	İnternet tabanlı uzaktan eğitim	İnternet tabanlı uzaktan eğitimin ne kadar etkili olduğunu araştırıldığı bu çalışmada, 1994- 2004 yılları arasında, internet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiğini araştırmak için Meta analiz yöntemiyle 58 adet nicel çalışma incelenmiştir. Araştırma sonucunda internet tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha başarılı olduğu çıkarılmıştır.
Ağır, 2007	Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik tutumları	Araştırmada, devlet okullarında ve özel okullarda görev yapan 238 ilköğretim öğretmeninin uzaktan eğitime yönelik tutumları incelemiştir. Uzaktan eğitime olan düşüncelerini belirlemek maksadıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Uzaktan Eğitim Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Öğretmenlerin uzaktan eğitime olan tutumları ortalamaya yakın olmakla beraber iyi yönde olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitime olan tutumları ile bu konu hakkında bilgi sahibi olup olmama arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. *(Devamı)*

Tekin, 2007	Uzaktan Eğitim Yoluyla Hizmet İçi Eğitim	Araştırmada, ilköğretim okullarında farklı branş ve kıdemlere sahip 47 öğretmene uzaktan eğitim ile hizmet içi eğitim verilmiştir. Uzaktan eğitimin öğretmenlerin öz-yeterlik algılarına ve tutumlarına olan etkisinin incelendiği çalışmada öğretmenlerin bilgisayara olan tutumları ve öz-yeterlik algılarının olumlu olduğu, kadın öğretmenleri erkek öğretmenlere göre daha fazla olumlu tutum geliştirdiği, yine kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu, tutum ve öz yeterliliğin mesleki branşlara ve kıdemlere göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.
Türkhan, 2008	Bilgisayar Eğitimi Uygulamaları ile İlgili Uzaktan Eğitimle Verilen Hizmet İçi Eğitimlerinde Öğretmen Görüşleri	Tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmada 208 öğretmene 27 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Millî Eğitim Bakanlığının verdiği uzaktan hizmet içi eğitiminde bu konu hakkında ön bilgi verilmediği, gönüllülük esas alınmadığı, katılımcıların bir kısmının bilgisayarının olmadığı ve internet konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.
Uzoğlu, 2017	Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Kullanımına Yönelik Görüşleri	İçerik analizi ile çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, adayların uzaktan eğitimi genellikle bilgisayar ile yapılan öğretim metodu olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Adaylar mekân ve zaman esnekliğini, uzaktan eğitimin ekonomik olmasını ve öğrenme ekipmanlarına tekrar tekrar ulaşabilmeyi olumlu açıdan değerlendirirken; öğreten-öğrenen ile akranlar arasında sınırlı etkileşim sonucunda motivasyonun azalması gibi durumları olumsuz olarak değerlendirmişlerdir.
Yenilmez vd., 2017	Uzaktan Eğitimin Öğretmen Adaylarının Tutumlarına Etkisi	Yapılan araştırma neticesinde öğretmen adaylarının genel olarak uzaktan eğitime yönelik tutumlarında ölçeğe bağlı aritmetik ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Bu da uzaktan eğitimin öğretmen adayları üzerinde olumlu yönde tutum oluşturduğu sonucunu gösterebilir. Ayrıca araştırmada yer alan öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik eğitim alanların sayıca az olması ve sınırlı bilgi düzeylerinin olması araştırma sonuçları arasındadır.
Ülkü, 2018	Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları	Araştırmada, Bolu ili Merkez ilçesinde ilkokullarda görev yapan 355 öğretmenin bazı değişkenler açısından uzaktan eğitime yönelik tutumları incelemiştir. Öğretmenlerin cinsiyeti ile uzaktan eğitime olan tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Küçük bir farkla kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha olumlu tutum sergilediği tespit edilmiştir. Ayrıca katılan öğretmenlerinin kıdem yılının ya da branşlarının da anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Öğretmenlerden yüksek lisans yapmış olanların lisans mezunlarına göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca önceden uzaktan eğitim ile ilgili bilgi sahibi olunup olunmaması da anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Tablo 6. *(Devamı)*

Başar vd., 2019	Öğretmen Adaylarının Demografik Yapılarının Uzaktan Eğitime Olan Algıları Üzerindeki Etkisi	Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına kıyasla cinsiyet değişkeni bakımından algılarının daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca BÖTE (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi) adaylarının, Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği adaylarına göre uzaktan eğitim algıları ve teknolojiye yönelik tutumları daha yüksek çıkmıştır. Bir diğer sonuç ise uzaktan eğitimin alınıp alınmamasıyla uzaktan eğitimin gerekliliği açısından değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının algı puanlarında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir.
Akyavuz ve Çakın, 2020	Salgının Eğitimde Yarattığı Etkilere Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri	Araştırmada, salgının eğitimde yarattığı etkileri okul yöneticileri görüşleri çerçevesinde incelemiş ve bu süreci yönetmede okul yöneticilerinin karşılaştıkları temel sorunlar araştırılmıştır. Okul yöneticileri görüşleri doğrultusunda bu süreçte karşılaşılan temel zorlukların iletişim ve bilgi eksikliği, teknik yetersizlikler, öğretmenlerin motivasyon düşüklüğü ve planlama eksiklikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada okul yöneticilerinin öğrenci, veli, öğretmenler ve okul personelinin motivasyonlarını arttırmada önemli rolleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Türker ve Dündar, 2020	EBA Üzerinden Yürütülen Uzaktan Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri.	Araştırma bulgularına göre, EBA'nın güçlü yönleri mevcut eğitim içerikleri, canlı ders imkânı sunması, soru paylaşımı yapılabilmesi ve öğrenciye dönüt sağlanabilmesi olarak ifade edilirken; sistemin güçsüz yönleri olarak internet altyapısındaki yetersizlikler, donanım eksiklikleri, öğretmenlerin sistem hakkındaki deneyimsizlikleri ile teknolojik beceri eksiklikleri olarak sıralanmıştır.
Özdaş, 2020	Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim İle İlgili İlkokul Öğretmenlerinin Görüşleri	Öğretmenler EBA ve diğer çevrim içi platformlar aracılığıyla gerçekleştirdikleri uzaktan eğitim etkinliklerini memnun edici, elverişsiz ve sınırlı olmak üzere üç farklı kategoride değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin bu süreçte en çok karşılaştıkları sorunların altyapı, iletişim, katılım, planlama ve içerikleri etkili şekilde kullanamama olduğu tespit edilmiştir.
Baysal ve Ocak, 2020	Covid-19 Salgını Sonrasında Okul Kavramındaki Paradigma Değişimine ve Okulların Yeniden Açılmasına Dair Öğretmen Görüşleri	Araştırmada elde edilen bulgular, salgın öncesindeki ve salgın sonrasındaki okul kavramına yönelik öğretmen algılarının değiştiği yönündedir. Öğretmen görüşlerine göre okullar artık sadece yüz yüze eğitim verilen kurumlar değil aynı zamanda uzaktan eğitim, asenkron ve hibrit eğitimin gerçekleştirileceği alternatif öğrenme ortamları üreten kurumlar hâline getirilmesi gibi sonuçlar tespit edilmiştir.
Çakın ve Akyavuz, 2020	Covid-19 Sürecinde Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Motivasyon	Araştırmada, öğretmenlerin pandemi süreci uzaktan eğitimde en çok velilerle ilgili, iletişim ile ilgili ve öğrencilerin öğrenmesini sağlama ile ilgili sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin motivasyonu sağlama amacıyla öğrencilerine yönelik destekleyici etkinlikler yaptıkları, etkileyici konuşmalar yaptıkları, okulun fiziksel olarak olmasa da hâlâ devam ettiği mesajını aşıladıkları, sağlık çalışmaları yaptıkları ve gelecek hakkında motive edici konuşmalar yaptıkları tespit edilmiştir.

Tablo 6. *(Devamı)*

Özdemir ve Sarıcan, 2020	Uzaktan Eğitim Aracılığıyla Alınan Eğitim Tarihi ve Vatandaşlık Derslerinin Kişilik Özellikleri, Akademik Motivasyon Gücü ve Öğrenme Stillerinin Akademik Başarılarının Tahmininde Öğretmen Adaylarının Görüşleri	Araştırma sonucunda, uzaktan eğitim yoluyla alınan Eğitim Tarihi ve Vatandaşlık Bilgisi dersine yönelik öğrenme stilleri ve kişilik özellikleri ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca akademik başarı ile motivasyon arasında anlamlı farklılık oluştuğu tespit edilmiştir. Vatandaşlık dersinde ise öğrenme stilleri ve motivasyon ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Akademik başarı ile kişilik özellikleri arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı araştırmanın bir diğer sonucunu oluşturmaktadır.
Karakuş vd., 2020	Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri	Araştırma sonucunda süreç genel açıdan öğretmen adayları tarafından olumsuz yönde değerlendirilmiştir. İnternet ve bağlantı sorunu ile teknolojik ekipmanların yetersiz olması en çok yaşanılan teknik sorunlar olarak tespit edilmiştir. Öğretmen adayları uzaktan eğitime düzenli bir şekilde katılım göstermelerini belirtmelerine rağmen teknik sorunlar nedeniyle derslerin takibini gerçekleştirmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bağlantı sorunu yaşayan öğretmen adaylarının uzaktan eğitim tecrübesi bulunmayan kişiler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu sürecin adayların motivasyonunu düşürdüğü ve sosyal becerilerini olumsuz açıdan etkilediği tespit edilmiştir.
Karatepe vd., 2020	Öğretmen Adaylarının Senkron (Çevrimiçi) Eğitime Yönelik Algıları	Araştırma sonucunda genel olarak katılımcıların senkron (çevrimiçi) derslere yönelik olumsuz tutum içerisinde oldukları, ilerleyen yıllarda uzaktan eğitimin çevrim içi olarak verilmesinde isteksiz oldukları ve eğitimin geleceğinin çevrim içi olmayacağına inandıkları tespit edilmiştir.
Arabacı, 2021	Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları ve Bu Okullardaki Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları	Araştırma sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik algılarında, cinsiyet, branş, yaş, mesleki deneyim süresi ve teknoloji kullanım düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet değişkeni ve öğrenim gördükleri sınıf bakımından uzaktan eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin uzaktan eğitime ulaşabilme sıklığına göre anlamlı farklılaşmanın olduğu ve bu farklılaşmanın haftada 3-4 gün veya her gün uzaktan eğitime erişebilen öğrencilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.
Çok, 2021	Salgın Sürecinde Derslerini Uzaktan Eğitimle Yürüten Öğretmenlerin Öz Yeterlik Algıları ve Süreçte Ortaya Çıkan Engeller	Araştırma sonucunda ders materyallerinin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkında, kendilerine olan güvenlerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik ilgileri ve öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkında bilgi ve becerilerinin de yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. *(Devamı)*

Deniz, 2021	Öğretmenlerin Covid-19 salgınında uzaktan eğitim yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi	Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin cinsiyet, görev yeri ve mezuniyet durumu gibi değişkenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında olumlu yönde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin branşları, hizmet yılları, kurum türü ve kademesinin ise öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Dönmez, 2021	Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda cinsiyet, internette geçirilen zaman, öğrenim durumu gibi değişkenlere göre öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir fark görülmezken çalışılan kurum, katılımcının yaşı, çalıştığı kurumun bulunduğu bölge, kişinin mesleki deneyimi ve daha önceden uzaktan eğitim deneyimine sahip olup olmama değişkenlerine göre öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.
Koca, 2021	Branş Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları	Araştırma sonucunda pandemide uzaktan eğitime yönelik herhangi bir hazırlığı olmayan öğretmenlerin, uzaktan eğitime yönelik tutumlarının olumsuz yönde olduğu ve eğitimde çeşitli zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir.
Öztaş, 2021	Fen bilimleri öğretmenlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerini nasıl kullandıklarına dayalı yeterlilik algılarını ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerini	Sonuç olarak öğretmenler bu süreçte en çok teknolojik araç gereçlerden ve iletişim konusundan sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenler uzaktan eğitimin kendilerine katkı sağladıklarını belirtirken, mesleki doyumları açısından tatmin olmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenler salgın süreci bitiminde öğrencileri ile grup etkinlikleri, telafi eğitimleri yapacaklarını ve psikolojik destek sağlayacaklarını belirtmişlerdir.
Seyhan, 2021	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Tecrübelerinin ve Görüşlerinin Belirlenmesi	Araştırma sonucuna göre Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ders çalışma ortamı, materyal temini, internete erişim, öğrenme ortamı sağlama, sağlık problemleri, öğrenme güçlüğü gibi nedenlerden dolayı zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının salgın sürecinde zaman ve mekâna bağlı kalmadan bağımsız öğrenmeler, araştırma, okuma ve öğrenme becerilerini geliştirme gibi olumlu sonuçlar kazandırdığı tespit edilmiştir.
Özüdoğru ve Bulut, 2021	Covid-19" Süresi Boyunca 8'nci Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersleri Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi	Araştırma sonucunda uzaktan matematik eğitiminde, öğrencilerin dersleri anlayamamaları ve uzaktan eğitime katılmak için gerekli olan cihazların temin edilmesinde bazı zorlukların yaşandığı tespit edilmiştir.

Tablo 6. *(Devamı)*

Koylu, 2022	Ortaokul Branş Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimle İşledikleri Derslerde Kullandıkları Yöntem ve Tekniklere İlişkin Görüşleri	Çalışmanın sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullandıkları yöntem ve tekniklerin, düz anlatım, soru-cevap gibi klasik yöntemler olduğu tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim derslerinde rol oynama, simülasyon, münazara gibi farklı yöntem ve tekniklerin ise daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yöntem ve teknikleri seçerken genellikle dersin süresini ve kazanımlara uygun olup olmama durumunu dikkate aldıkları da araştırmanın sonuçları arasındadır.
Arık, 2022	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araç türü, kişisel bilgisayara sahip olma ve tablete sahip olma değişkenleri ile uzaktan eğitime yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Cinsiyet değişkeni ile uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeğinden elde edilen toplam puan arasında erkek öğretmen adayları lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Sarıbıyık, 2022	Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim ile yürütülen Matematik Dersine yönelik Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri	Araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin kız öğrenciye, devlet okullarında okumakta olan öğrencinin özel okulda okumakta olan öğrenciye, 5'nci ve 6'ncı sınıf öğrencinin 7'nci ve 8'nci sınıf öğrencisine göre web tabanlı matematik öğretimi ile ilgili daha olumlu düşünceye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler açısından uzaktan eğitimin, eğitim öğretim devamlılıklarının, görsel kaynakların kullanılmasının ve daha çok sayıda problem çözme gibi avantajlarının olduğunu ancak uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığı, imkân eşitsizliğinin olması gibi bazı olumsuzlarının olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir.
Doğan ve Kahraman, 2022	Uzaktan Eğitim İle Yürütülen Matematik Derslerine Yönelik Zihinsel İmgeler	Araştırma sonucunda yedi negatif kategori oluşturulmuştur. Bunlar; "anlayış, gereklilik, eksiklik, güçlük, verimsizlik, çaba ve gerekliliktir." Bir pozitif kategorinin ise, zevkli kategorisi olduğu görülmektedir. Etkin ve verimli iletişimin olmayışı, teknik problemler, emeklerinin karşılıklarının alınmaması, öğretmen ve öğrenci bağlarının verimli bir şekilde kurulmamış olması, birçok derste art arda katılma zorunluluklarının olması, katılmamış oldukları dersin telafi edilmesinin çok zor olduğu, belirsizliğin içerisinde olmanın negatif kategorinin nedenleri olarak ifade edildiği tespit edilmiştir.

Uzaktan Eğitimle İlgili Yurt Dışı Araştırmaları

Tablo 7. *İlgili Literatürde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar*

Yazar(lar)/Yayın Yılı	Değişken(ler)	Sonuç(lar)
Nasser ve Abouchedid, 2010	Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Programlarının Uygulanmasına Yönelik Değer ve Tutumlarının İncelenmesi	Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin uzaktan eğitim ihtiyaçlarını karşılama noktasında okul müdürlerinin olumsuz tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Okul müdürlerinin, uzaktan eğitimde kullanılan teknolojilerin yüksek maliyetli olması gerekçesiyle bu teknolojileri satın almanın imkânsız olduğunu belirtmelerine rağmen, öğretmenler uzaktan eğitime karşı olumlu bakış açısı sergilemişlerdir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası uzaktan eğitim konusunda çok az düzeyde bilgiye sahip olmalarına karşın eğitimde teknoloji ve yeniliklere istekli oldukları ve bu konuda öğrenmek için çaba gösterdikleri tespit edilmiştir.
Kebritchi vd., 2017	Web Tabanlı Eğitimlerde Karşılaşılan Sorunlar	Web tabanlı eğitimlerde öğrenenler, eğitmenler ve içerik geliştirme diye üç ana başlığın belirlendiği çalışma sonucunda, öğrenci sorunlarının; beklentileri, hazır olma durumları, kimlikleri ve web tabanlı kurslara katılımları, eğitmen sorunlarının; fakülte rollerinin değiştirilmesi, yüz yüze iletişimden çevrim içi eğitime geçiş, zaman yönetimi ve öğretim stilleri; içerik sorunlarının ise eğitmenlerin içerik geliştirmedeki rolü, multimedyanın içeriğe entegrasyonu, öğretim stratejilerinin içerik gelişmedeki rolü ve içerik geliştirmedeki hususlar olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre web tabanlı eğitimdeki zorlukların üstesinden gelebilmek için yükseköğretim kurumlarının; eğitmenler için profesyonel gelişim, öğrenciler için eğitimler ve içerik geliştirme için ise teknik destek sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.
Radu vd., 2020	Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Algıları	Araştırma sonucunda katılımcıların çoğunluğunun pandemi döneminde üniversitenin almış olduğu önlemlerden memnun kaldıklarını ifade ederken bazı katılımcıların bazı konularda olumsuzluklar yaşadıklarını ifade etmişledir. Bu sorunların; ekipman yetersizliği, öğreticilerle etkileşim ve iletişim konusunda yaşanan sorunlar, uygulama derslerini gerçekleştirilememesi, motivasyon eksikliği, yeterli sosyalleşmenin sağlanamaması, zihinsel ve fiziksel sağlık endişesi olduğu tespit edilmiştir.
Hermida, 2020	Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları	Araştırmanın sonuçları incelendiğinde; istatistiksel açıdan katılımcıların büyük bir kısmı yüz yüze eğitim lehine tercihte bulundukları, uzaktan eğitim ile birlikte öğrenme teknolojilerinin kullanım oranlarında ve bu teknolojileri kullanma becerilerinde artış olduğu, teknolojik araçlara erişim kolaylığı yaşadıkları ve bunun da zaman verimliliğini arttırdığı gözlenmiştir. Ancak katılımcıların bulundukları ortamda interneti kullanan birey sayısı arttıkça internet

Tablo 7. *(Devamı)*

		erişiminde sorun yaşandığı tespit edilmiştir. Ders notlarında bir değişim gözlenmezken, katılımcıların bulundukları ortamdaki bireylerden kaynaklı olarak gürültü ve evde olmanın verdiği aşırı rahatlıktan dolayı derslere odaklanmada zorluk çektikleri tespit edilmiştir.
Hussein vd., 2020	Lisans Öğrencilerinin Acil Uzaktan Eğitim Sürecinde Senkron Derslere Dönük Tutumları	Araştırmanın sonucuna göre katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde zamandan ve maliyetten tasarruf ettiklerini, sağlıkları açısından güvende hissettiklerini ve teknoloji kullanım becerilerini geliştirme fırsatı bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcılar senkron derslerde dikkatlerini toplayamadıklarını, motivasyon kaybı yaşadıklarını, ödev yükünde artış olduğunu, internet erişiminde problemler yaşadıklarını, akranlarından ve öğretim üyelerinden yeterli desteği göremediklerini ifade etmişlerdir.
Famularsih, 2020	Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri	Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcılar senkron dersleri etkili ve verimli bulduklarını, internet bağlantısında sorun yaşadıklarını, her konunun senkron derslerle öğretilemeyeceğini düşündüklerini ve öğretim üyeleriyle iletişimlerini yeterli düzeyde sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir.
Aristovnik vd., 2020	Dünyadaki Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Eğitim Sistemine ve Senkron Derslere Yönelik Algıları	Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde en çok senkron derslerden memnun kaldıklarını, derslere genel olarak bilgisayarlarıyla katıldıklarını ancak bazı öğrenciler elektrik ve internet kesintisi ile ilgili sorunlar yaşadıklarını, ödev ve ders yüklerinin arttığını, odaklanma ve motivasyon sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretim üyelerinin hızlı dönüt verdiklerini, katılımcıların önerilerini önemsediklerini ve onların desteğinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların teknolojiyi kullanma becerisi ve teknolojik ekipmanlara sahip olma durumu ise bulundukları ülkenin sosyo-ekonomik düzeyine paralel sonuçlar vermiştir. Öğrenciler sosyal mesafe sebebiyle can sıkıntısı, kaygı, endişe, öfke, hayal kırıklığı, umutsuzluk, utanç, vb. duygular yaşadıklarını ve ruh sağlıklarının bozulmasından endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca gelecekte mesleklerini uygulama konusunda da kaygılı olduklarını da dile getirmişlerdir.
Romaniuk ve Łukasiewicz-Wieleba, 2020	Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Eğitime Yönelik Deneyimleri	Araştırma sonucunda katılımcılar, bu süreçte donanım, yazılım ve internet sıkıntısı çektiklerini, çevrim içi derslere katılmada genelde isteksiz olduklarını, ödev yükünde artış olduğunu, motivasyon sorunu yaşadıklarını ve genel olarak uzaktan eğitimden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretim üyeleriyle çeşitli platformlar üzerinden iletişim kurduklarını ve uzaktan eğitimin zaman ve mekân esnekliği yönünden avantajlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 7. *(Devamı)*

Malik vd., 2020	Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi Sebebiyle Geçilen Acil Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri	Araştırma sunucunda öğrenciler, bireysel öğrenmede güçlük çektiklerini, internet erişiminde sorunlar yaşadıklarını bu sebepten senkron derslerin etkili olmadığını, öğretim üyelerinin iletişimlerini yeterli bulmadıklarını ve kendilerine gerekli rehberliği sağlamadıklarını belirtmişlerdir.
Dong vd., 2020	Covid-19 Sürecinde Öğrenciler ve Ebeveynlerin Uzaktan Eğitime Yönelik İnanç ve Tutumları	Araştırmanın sonucunda, ebeveynlerin çevrim içi öğrenmeye yönelik olumsuz bir tavır sergiledikleri ve yüz yüze eğitimi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca Çinli ebeveynlerin pandemi döneminde sıkıntılı bir süreç geçirdiği, çevrim içi (uzaktan) öğrenmeyi reddettiğini ve çevrim içi öğrenmeye hazır olmadıkları tespit edilmiştir.
Chakraborty vd., 2021	Lisans Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri	Araştırmanın sonucuna göre katılımcıların büyük çoğunluğu yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih ettiklerini, kendilerine sunulan kaynak ve araçlardan memnun olduklarını, eğiticilerle etkileşim ve iletişimin daha da artması gerektiğini, ekran başında kaldıkça sağlıklarının bozulduğunu (stres, kaygı, uyku problemi vb.) belirtmişlerdir. Ayrıca bu sürecin toplumsal etkiler oluşturduğunu ve dijital uçurumun arttığını ifade etmişlerdir.
Shin ve Hickey, 2021	Üniversite Öğrencilerinin Acil Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Yönelik Görüşleri	Araştırma sonucunda katılımcılar; aldıkları eğitimi yeterli bulmadıklarını, ödev yükünde artış olduğunu, motivasyon kaybı yaşadıklarını, odaklanamadıklarını ve gerekli özyönetimi sağlayamadıklarını, geribildirim ve iletişimde eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca zaman ve mekân esnekliğinden memnun olduklarını, teknolojiyi kullanma becerilerinin arttığını, öğretim üyelerinden yeterli desteği aldıklarını ve onların bu süreçte anlayışlı olduğunu ancak iletişimlerinin yeterli olmadığını bununla birlikte erişim sorunu yaşadıklarını, ev ortamından kaynaklı gürültüden ders veriminin azaldığını ifade etmişlerdir.
Lengkanawati vd., 2021	Lisans Öğrencilerinin Acil Uzaktan Eğitim ve Senkron Derslere Yönelik Görüşleri	Araştırma sonucunda katılımcılar, sağlıkları açısından uzaktan eğitimi güvenli bulduklarını ancak yüz yüze eğitim gibi etkili bulmadıklarını, internet erişiminin sınırlı-sorunlu olduğunu ve teknik problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler uzaktan eğitim konusunda daha önceden deneyimleri olmadığını, ödev yükünün fazlalaştığını ve ödevlerin zorluk seviyesinin yükseltildiğini, sürekli bilgisayar başında olmayı sağlıklı bulmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar ayrıca bu sürecin öğrenmede mekân ve zaman esnekliği tanıdığını, bireysel öğrenmeyi geliştirdiğini ve bundan memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. *(Devamı)*

Benito vd., 2021	Acil Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Üniversite Öğrencilerinin ve Öğretim Üyelerinin Görüşleri	Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin büyük kısmı senkron derslerden memnun kaldığını, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını, bu süreçte yeteri kadar öğrenemediklerini, öğretim üyelerinden ve üniversitelerinden memnun kaldıklarını, bu sürece kolay uyum sağladıklarını, staj, uygulama ve laboratuvar dersleri açısından zorluk yaşadıklarını, ders takibini esnek ve rahat bir şekilde gerçekleştirdiklerini, asenkron dersleri ise olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretim üyeleri ise senkron derslerden memnun olduklarını, yüz yüze eğitimin daha ilgi çekici olduğunu, gelecekte de uzaktan eğitimden yararlanmayı düşündüklerini ve bu sürecin kendilerini büyük katkı sağladığını ifade etmişlerdir.
Azhari ve Fajri, 2022	Covid-19 Sürecinde Fen ve Matematik Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri	Araştırma sonucunda öğretmenlerin Bilgi ve İletişim teknolojilerine (BİT) ait cihazları ve online öğrenme platformlarını direkt kullanamadıkları, öğretmenlerin sisteme yabancı olması, internet erişiminde yaşanan güçlükler, ekonomik sıkıntılar gibi bazı zorlukların yaşandığı tespit edilmiştir.
Marek vd., 2021	Covid-19 Pandemisinde Sınıfları Uzaktan Eğitime Dönüştürmede Öğretmen Deneyimleri	Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu uzaktan eğitimi kullanırken yaşadığı stres ve iş yükünün yüz yüze eğitimden daha fazla olduğunu ifade ettiği tespit edilmiştir.
Tomasik vd., 2021	İsviçre'de İlk ve Ortaokullarda Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitimin Kıyaslanması	Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin okulların kapanıp uzaktan eğitime geçilmesinden büyük ölçüde etkilenmediği ilkokulda uzaktan eğitimden dolayı öğrenmelerde yavaşlamanın meydana geldiği ve bireysel farklılıkların oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca uzaktan eğitim sadece olağanüstü durumlarda yüz yüze eğitimin yerine kullanılması gerektiği ancak uzaktan eğitimden tüm öğrencilerin aynı düzeyde fayda sağlayamadığı tespit edilmiştir.
Aristeidou ve Cross, 2021	Uzaktan Eğitim Derslerine Katılan Birinci Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Motivasyonlarının İncelenmesi	Araştırma sonucunda öğrencilerin derslere katılma motivasyonları çeşitli öğrenci grupları arasında anlamlı ölçüde farklılaşmıştır. Yükseköğretimde uzaktan eğitime katılmanın öğrencilerin esnek çalışmasının yanında para kazanmaları için motivasyonlarını arttırdığı tespit edilmiştir.
Salta vd., 2022	Lisansüstü Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri	Araştırma sonucunda lisansüstü öğrencilerinin, yüz yüze öğrenme ortamına kıyasla uzaktan eğitime karşı daha az istekli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. *(Devamı)*

Belcheir ve Cucek, 2022	Lisans Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Derslerinin Öğretimine İlişkin Fakülte Algıları	Araştırma sonucunda, uzaktan eğitimin zamandan ve mekândan bağımsız olması sebebiyle öğrenci algılarında olumlu bir yer edindiği fakat örgün eğitime göre uzaktan eğitimin zamanı daha fazla aldığı ve öğrenme hatalarının daha çok meydana geldiği tespit edilmiştir.

Dünya'da ve Türkiye'de uzaktan eğitimle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Covid-19 salgınında zorunlu uzaktan eğitim sistemine geçilmesiyle beraber bu çalışmaların sayısı oldukça artmıştır. Ancak yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu öğretmenlerin süreçteki tutumları, uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar ve öğrenci, öğretmen motivasyonu, öğretim üyelerinin sürece yönelik görüşleri, ebeveynlerin uzaktan eğitime yönelik görüşler gibi konularda yoğunlaşmıştır. Yapılan çalışmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının genelde olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiyi ortadan kaldırmak için sosyal bilgiler dersinde özellikle soyut konuların oluşturduğu 'Yönetime Katılıyorum' öğrenme alanında eğitici çizgi roman gibi eğlenceli bir öğretim materyalinin uzaktan eğitim yoluyla öğrencilere sunulması ve dersin sıkıcılıktan kurtarılıp daha eğlenceli hâle getirilmesi, yapılan çalışmanın önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Eğitici Çizgi Romanla İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Çizgi romanların eğitim-öğretim faaliyetlerinde bir öğretim materyali olarak kullanılması 1940'lı yıllarda başlamıştır. Bu tarihlerden itibaren günümüze kadar çizgi romanın eğitici özelliğini araştıran yurt içi ve yurt dışı birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların araştırmamızla ilgili olanlarından bazılarına Tablo 8 ve Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 8. *İlgili Literatürde Eğitici Çizgi Roman İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar*

Yazar(lar)/ Yayın Yılı	Değişken(ler)	Sonuç(lar)
Işıkyıldız, 2011	Çizgi Romanların, Fransızcanın Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Yeri ve Önemi	Araştırma sonucunda çizgi romanların dikkat çekici ve akılda kalıcı olmaları nedeniyle yabancı dil öğretiminde çok etkili oldukları tespit edilmiştir.
Ekinci-Efecioğlu, 2013	Çizgi Romanların İngilizce Öğretimine Etkisi	Araştırma sonucunda, çizgi roman kullanımının İngilizce öğretiminde kontrol ve deney grubu arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 8. *(Devamı)*

Orçan, 2013	Çizgi-Roman Tekniği İle Geliştirilen Bilim-Kurgu Hikâyelerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin ve Fiziğe İlişkin Tutumlarının Gelişimine Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi roman tekniği ile geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin modern fizik konuları ile ilgili kavramların aktarılmasında, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesinde ve fizik tutumlarının arttırılmasında olumlu etkiler oluşturduğu tespit edilmiştir.
Öz, 2013	Çizgi Roman ve Kahramanlarının Günümüz Modası ve Yaratıcılıklarına Etkisi	Araştırma sonucunda öğrencilerin popüler kültür konusunda bilgi sahibi oldukları, tür ve kahramanları hakkında ilgili oldukları gözlenmiştir. Öğrencilerin; çizgi romanı sürekli olarak okumasalar da tv, film, animasyon gibi farklı alanlara yansımalarını takip ettikleri, moda tasarım alanında etkilerini gözlemledikleri, kendi tasarımlarında da kısmen kullandıkları ve yaratıcılıklarına iyi yönde etkisi iv olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Özel ve devlet üniversitelerindeki öğrencilerden toplanan verilerden yapılan istatistiksel çalışmalara göre, özel üniversite öğrencileri çizgi roman ve kahramanlarından tasarımlarında daha çok etkilendiği tespit edilmiştir.
Öner, 2013	Çizgi Romanın Okuduğunu Anlama Üzerine Etkisi	Araştırma sonucunda öğrencilerin seçilen çizgi roman için yapılmış olan okuma anlama sınavında, kısa hikâye sınavındaki sonuçlarına kıyasla başarı göstereceklerini ve bu çizgi roman uygulamasının öğrencilerin okumaya bakış açılarında olumlu bir değişiklik yaratacağını savunan hipotezi desteklemediği tespit edilmiştir.
Topkaya, 2014	Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelere Etkisi	Araştırma sonucunda eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını, derse karşı bakış açılarını ve demokrasiye yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği tespit edilmiştir.
Esmer, 2014	Çizgi Romanların Çocuk Eğitimine Katkıları	Araştırma sonucunda, çizgi romanların çocuklara hoş vakit geçirtmek, okumayı sevdirmek gibi katkılarının yanı sıra çizgi romanların çocuklara yardım severlik, dürüst olma, coğrafya bilgisinin gelişmesi, temizlik beslenme alışkanlığı, hayvan sevgisi, dostluğun önemi, adil olma gibi pek çok kavramı kazandırdığı tespit edilmiştir.
Karabudak, 2015	Çizgi Romanların Ana Temalarının Çocuklara Uygunluk Açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda incelenen çizgi roman temalarının bakanlık hedeflerine uygun ve çocuklar için olumlu olduğu ancak bazı çizgi romanlarda yer alan temaların çocuklar için olumsuz olduğu ve bunların hâlen kütüphanelerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. *(Devamı)*

Topkaya ve Şimşek, 2015	Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların, öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu tespit etmişlerdir.
İlhan, 2016	Eğitici Çizgi Romanların Tarih Algısı, Çizgi Romana Bakış ve Öğrencilerin Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların öğrencilerin tarih algısını, derse yönelik tutumunu ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Üstten ve Pilav, 2016	Yabancı Dil Öğretiminde Çizgi Roman Kullanımı	Araştırma sonucunda yabancı dil öğretiminde çizgi roman kullanımının okuduğunu anlama düzeyinin iyileştirilmesinde düz yazılara nazaran daha etkili olduğu tespit edilmiştir.
Yıldırım, 2016	Üniversite Öğrencilerinin Eğitici Çizgi Romana Yönelik Görüşleri	Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adayları; eğitici çizgi roman kullanılarak işlenen derslerin daha zevkli ve eğlenceli olacağını, öğrencilerin derse daha ilgili olacaklarını ve öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olacağını ifade ettikleri tespit edilmiştir.
Topkaya, 2016a	Çizgi Romanlar ve Kavram Karikatürlerinin Öğrencilere Doğal Çevreye Karşı Duyarlılık Kazandırmaya Katkısı	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların kavram karikatürlerine göre doğal çevreye duyarlılık kazandırmada daha iyi sonuçlar elde edildiği tespit edilmiştir.
Topkaya, 2016b	Çevre İle İlgili Problemlere Yönelik Konuların Öğretiminde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Etkisi	Araştırma sonucunda çevre ile ilgili problemlere yönelik konuların öğretiminde eğitici çizgi romanların öğrenci başarısını ve çevreye karşı tutumlarını pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Topkaya ve Şimşek, 2016	Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Başarı Düzeyine ve Depreme Yönelik Tutumuna Etkisi	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların öğrencilerin akademik başarısını ve depreme yönelik tutumunu olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Topkaya, 2017	Eğitici çizgi roman kullanımın öğrencilerin demokratik algıları üzerinde etkisi	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların öğrencilerin demokratik algıları üzerinde pozitif yönde etki yarattığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. *(Devamı)*

Karagöz, 2018	Eğitici Çizgi Romanların Disiplinler Arası İçeriklerinin Belirlenmesi ve Okuduğunu Anlama Stratejilerine Uygulanabilirliği	Araştırma sonucunda 'Adam Olmuş Çocuklar' ile 'Kahraman Kadınlarımız' çizgi roman setlerinde yer alan metinlerin disiplinler arası içerikler bakımından oldukça zengin olduğu belirlenmiştir. Bu çizgi romanların disiplinler arası anlayışla ele alındığında öğrenme/öğretme sürecine işlevsel anlamda katkı sunabileceği tespit edilmiştir.
Ünal, 2018	Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Akademik Başarıya ve Motivasyona Etkisi	Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının akademik başarıyı yükselttiği fakat derse karşı motivasyon düzeyini etkilemediği tespit edilmiştir.
Sarıbıyık, 2018	Millî Tarih Şuurunu Kazandırmada Tarihi Çizgi Romanların Önemi	Araştırma sonucunda tarihi çizgi romanların bir materyal olarak kullanılması ilkokul öğrencilerine millî tarih şuurunun kazandırılmasında önemli bir araç olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin çizgi romanların görsel unsurlar içermesi ve kolay okunabilir olması öğrencilerin okuma, anlama, yazma ve dinleme becerilerini geliştireceği gibi görüşlerin olduğu tespit edilmiştir.
Gürsoy, 2018	Kitap Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Yardımcı Bir Araç Olarak Çizgi Romanların Kullanılması	Araştırma sonucunda öğrencilerin hikâye kitabı okuduğu okuma saatlerine göre çizgi roman okuduğu okuma saatlerinde sınıf içi uygulamaların yanında hem okuma ve yazma becerilerinde hem de öğrencilerin okuma alışkanlıklarında olumlu yönde önemli değişiklikler olduğu tespit edilmiştir.
Türkal, 2018	Oluşturma ve Uygulama Açısından Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Öğretim Materyali Olarak Çizgi Roman Kullanımı	Araştırma sonucunda, öğretim amaçlı kullanılacak çizgi romanları oluşturmak ciddi bir bilgi birikimi ve yaratıcılık isteyen bir süreç olduğu, sosyal bilgiler öğretimine yönelik oluşturulacak çizgi romanların, çizgi roman unsurlarının öğretim açısından ele alınarak oluşturulması gerekmediği, doğru adımlar takip edilerek sosyal bilgiler öğretimi için çizgi romanlar oluşturulabileceği, Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde çizgi roman kullanımı öğrenci başarısı üzerinde olumlu yönde etkili olsa da çizgi romanı öğretimde kullanırken kimi hususlara dikkat edilmesi gerektiği tespit edilmiştir.
İlhan ve Oruç, 2019	Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Akademik Başarıya ve Motivasyona Etkisi	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerde akademik başarı ve motivasyonu olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Çetin-Efe, 2019	Çocuk Edebiyatı Kapsamında Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikâyelerinin Yapı ve Eğitsel Değerler Yönünden İncelenmesi	Araştırma sonucunda çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikâyelerinin genel özellikleri itibariyle ortaokul öğrencilerinin seviyelerine uygun olduğu görülmüştür. Eğitsel değerler MEB'in belirlemiş olduğu kök değerler çerçevesinde tespit edilmiştir. En çok değer "Kan Turalı" hikâyesinde en az değer ise "Deli Dumrul" hikâyesinde tespit edilmiştir.

Tablo 8. *(Devamı)*

Ünal ve Demirkaya, 2019	Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Başarı ve Derse Karşı Tutumu Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarısı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu, bununla birlikte Sosyal Bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
Akgül, 2019	Çizgi Roman Yoluyla Yabancı Dil Öğretimi	Araştırma sonucunda dil ediniminin öğretim yöntemleri üzerinde karikatürlerin ele alınması, karikatürlerin yöntemler üzerinde etkinliği incelenmiştir. Yapılmış olan çalışmada karikatürlerin dil öğretim yöntemleri üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.
Şentürk, 2020	Eğitici Çizgi Roman ve Çizgi Film Kullanımının Derse İlişkin Tutum, Motivasyon ve Başarıya Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi roman ve çizgi filmlerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının derse ilişkin tutum, motivasyon ve başarıya olumlu etkide bulunduğu ve eğitici çizgi romanların argümantasyon ile desteklenerek eğitimde kullanılmasının akademik başarı, ilgi ve motivasyonu arttırdığı tespit edilmiştir.
Çiçek-Şentürk, 2020	Argümantasyon Destekli Eğitici Çizgi Romanların Öğrencilerin Çevreye Yönelik İlgi, Motivasyon ve Akademik Başarılarına Etkisi İle Öğrenci Deneyimleri	Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarı ön test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı; ancak son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğrenciler eğitici çizgi romanlar ve eğitici çizgi romanların argümantasyon etkinlikleri ile desteklenerek kullanılmasının ilgilerini ve motivasyonlarını arttırdığını, yeni bilgiler öğrenmelerini sağlayarak başarılarının artmasına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.
Çelik ve İlhan, 2021	Çocuk Hakları Öğretiminde Eğitici Çizgi Roman Kullanımı	Araştırma sonucunda eğitici çizgi roman kullanımın öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı tespit edilmiştir.
Özgen, 2022	Bilim Çocuk Dergisinde Yer Alan Çizgi Roman Türündeki Metinlerin Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılabilirliği ve Temalara Uygunluğu	Araştırma sonucunda, incelenen çizgi roman türündeki metinlerin tamamının TDÖP (2019)'de belirtilen "Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri" başlığı altındaki kriterlere uygunluğu tespit edilmiştir. Ayrıca Bilim Çocuk dergisinde yayımlanmış çizgi roman türündeki metinlerin Türkçe ders kitaplarında öğretim materyali olarak kullanılabileceği tespit edilmiştir.
Leylak, 2022	Sınıf Öğretmenlerinin Eğitici Çizgi Romanlar İlgili Görüşleri	Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin eğitici çizgi romanları ilkokul düzeyinde kullanımının eğitim öğretim açısından faydalı buldukları ve eğitici çizgi romanların ilkokul düzeyinde kullanılmasına ve eğitici çizgi romanlar ile ilgili eğitim almaya yönelik olumlu bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 8. *(Devamı)*

Canbulut, 2022	Eğitici Çizgi Romanların İlkokul 2. Sınıf Bölme İşlemi Konusunda Başarı ve Kalıcılığa Etkisi	Araştırmanın sonucunda çizgi romanla öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin başarı puanları, kontrol grubu öğrencilerinin başarı puanları ile karşılaştırıldığında deney grubu öğrencileri lehine anlamlı bir fark oluştuğu dolayısıyla çizgi romanla yapılan eğitimin öğrenci başarısına olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir.
Yüzbaşıoğlu, 2022	Bağlam Temelli Tasarlanan Çizgi Romanların Öğrencilerin Temellendirilmiş Zihinsel Model Gelişimine Etkisi	Araştırma sonucunda hem kuvvetin ölçülmesi hem de sürtünme kuvveti soru gruplarında kontrol ve deney grubu öğrencilerinin öğretim öncesinde TZM'lerinin çoğunlukla "Tutarsız Karma Model" (TZKM) lehineyken, öğretim sonunda, öğrencilerin TZM durumlarının kontrol grubunda kısmi gelişim gösterdiği, BTÇR "Bağlam Temelli Öğrenme Durumları Testi" nin uygulandığı deney grubunda ise oransal olarak daha fazla gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Öğrenciler ve uygulama öğretmeni ele alınan konuyu eğlenceli ve anlaşılır kılması, öğrenmeleri kolaylaştırması, kalıcı öğrenmelere fırsat tanıması, bireysel öğrenmelere olanak sunması, derse katılımı artırması, okuma yazma ve dil bilme konusunda problemleri olan öğrencilerin öğrenmelerini desteklemesi gibi durumlardan dolayı BTÇR'nin etkili bir öğretim materyali olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Eğitici Çizgi Romanla İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Tablo 9. *İlgili Literatürde Eğitici Çizgi Roman ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Sonuçlar*

Yazar(lar)/Yayın Yılı	Değişken(ler)	Sonuç(lar)
Sones, 1944	Metin ve Çizgi Romanların Öğrenmeye Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi roman görselliğinin düz metinlere göre konuları öğrenmede daha etkili olduğu bu etkinin temel nedeni olarak da çizgi romanların görselliği yani resim-yazı uyumu olduğu tespit edilmiştir.
Hutchinson, 1949	Çizgi Romanların Ders Materyali Olarak Kullanılıp Kullanılamayacağına Yönelik Öğretmen Görüşleri	Araştırma sonucunda çizgi romanın eğitimde etkin bir materyal olarak kullanılabileceği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler, çizgi romanların öğrencinin motivasyonunu arttırıcı bir etkiye sahip olduğunu ve öğrencilerin derse bireysel katılımına olanak sağladığını ifade etmişlerdir.
Haugaard, 1973	Çizgi Romanın İlgi ve Motivasyona Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların cezbedici özelliğinden faydalanılarak öğrencilerin derslere olan ilgilerinin rahat bir şekilde artırılabileceği tespit edilmiştir.

Tablo 9. *(Devamı)*

Brocka, 1979	Çizgi Romanın Akademik Başarıya Etkisi	Araştırma sonucunda öğrenci başarısını arttırmada diğer edebi ürünlere göre çizgi romanların görselliği açısından daha avantajlı sonuçları olduğu tespit edilmiştir.
Trent ve Kinlaw, 1979	Çizgi Roman Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda eğitim olanakları yetersiz ve ekonomik açıdan da dezavantaja sahip olan çocuklar için eğitici çizgi romanların uygun birer öğretim aracı olduğu tespit edilmiştir.
Krashen, 1993	Çizgi Romanın Akademik Başarıya Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların gündelik dil ile akademik dil arasında bir köprü görevi sağladığını ve bunun da derse yönelik başarıyı olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Williams, 1995	Çizgi Romanın Yabancı Dil Öğretimine Etkisi	Araştırma sonucunda ticari çizgi romanların dil öğretiminde etkili bir materyal olduğu ve bu materyaller aracılığıyla da İngilizce ders kitaplarının başarılı bir şekilde hazırlanabileceği tespit edilmiştir.
Freeman ve Freeman, 2000	Çizgi Romanın Dil Öğretimine Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların öğrencilerin dil yapısını öğrenmesi ve kelime bilgisini arttırması konusunda olumlu etki yarattığı tespit edilmiştir.
Beard ve Rhodes, 202	Çizgi Roman Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda çizgi romanların bilgiyi iletmesi, verilmek istenen mesajı basitleştirmesi ve çocukları tartışmalara teşvik etmesi açısından faydalı bir araç olduğu tespit edilmiştir
Cary, 2004	Çizgi Romanın Okuma Alışkanlığı Kazandırmadaki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların renkli, sürükleyici ve görsel olmalarının yanı sıra uzun cümlelerden olabildiğince kaçınılmasının çocuklara okuma alışkanlığını kazandırmada etkili olduğu tespit edilmiştir.
Bhatia, 2006	Çizgi Roman Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda birçok çizgi roman okuyucusunun dil bilgisi ve iletişimin sözel olmayan öğelerini farkına varmadan çizgi romanlarda yer alan kahramanlar aracılığıyla öğrendikleri tespit edilmiştir.
Cheesman, 2006	Fen Bilgisi Derslerinde Gazete ve Dergilerde Bulunan Çizgi Roman Kullanımı	Araştırma sonucunda çizgi romanların öğrencilerin derslere odaklanmalarına ve eleştirel bir şekilde düşünmeyi öğrenmelerine yardımcı olduğu tespit edilmiştir.
Weitkamp ve Burnet, 2007	Çizgi Romana Yönelik Öğretmen Görüşleri	Araştırma sonucunda öğretmenler çizgi romanların öğrencilerin dikkatini çektiğini ve çizgi romanla uygulamalar yapılırken öğrencilerin derse daha çok konsantre olduklarını belirttikleri tespit edilmiştir.
Ranker, 2008	Çizgi Romanın Öğrencilerin Becerileri Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda bireylerin konuşma, yazma, düşünme ve hayal gücü gibi belli başlı becerilerini geliştirmede çizgi romanların önemli bir katkıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. *(Devamı)*

Olson, 2008	Çizgi Romanların Fen Okuryazarlığına Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların fen okuryazarlığını arttırmada etkili materyal olduğu ve öğrencilerin çizgi romanlar sayesinde eğlenerek ders işledikleri tespit edilmiştir.
Song vd., 2008	Çizgi Romanların Sınıf Ortamında Bir Değerlendirme Aracı Olarak Kullanımı	Araştırma sonunda çizgi romanların değerlendirme aracı olarak öncelikle sınıf ortamına taşınan fikirlerin değerlendirilmesinde ve öğrenme zorluklarının belirlenmesinde öğretmenlere bilgi veren materyaller olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çizgi romanların öğrencilerin ilgisini çektiğini, öğrencilere; gözlem, hipotez kurma, eleştirel düşünme gibi beceriler kazandırdığını, bilimsel bilgilerini günlük yaşamda kullanabilmelerine olanak sağladığını ve son olarak da öğretmenlere, öğrencilerin düşüncelerini özgün şekilde değerlendirme imkânı sunduğu tespit edilmiştir.
Caruso ve Freitas, 2009	Matematik Dersinde Çizgi Roman Kullanımının Öğrenciler Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda matematik eğitiminde çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse karşı motive etmekte yararlı olduğu tespit edilmiştir.
Khoii ve Forouzesh, 2010	Çizgi Romanların Okuma Becerisi Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların okuma becerisi üzerinde olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir.
Hughes vd., 2011	Çizgi Romanların Okuma-Yazma Becerisi Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların öğrencilerin okuma-yazma becerilerini geliştirdiği ve kendilerini daha rahat ifade ettikleri tespit edilmiştir.
Vassilikopoulou vd., 2011	Dijital Çizgi Romanların Dil Öğretimi Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların dil gelişimine olumlu etki ettiği ve öğrencilerin yazım kurallarına daha çok dikkat ettiği tespit edilmiştir.
Hosler ve Boomer, 2011	Çizgi Romanların Biyoloji Dersinde Derse Yönelik Tutum ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların biyoloji dersinde kullanımının ders başarısını artırdığını ve öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
Megawati ve Anugerahwati, 2012	Çizgi Romanların Okuma Becerisi Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların okuma becerisi üzerinde olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir.
Kılıçkaya ve Krajka, 2012	Çizgi Romanların Yabancı Dil Öğretimine Etkisi	Araştırma sonucunda uygulamanın dil öğrenimi ve gramer gelişimine olumlu katkılar sağladığı ayrıca öğrencilerin motivasyonunu artırdığı tespit edilmiştir.
Lazzarich, 2013	Çizgi Romanların Derse Karşı Motivasyon ve İlgi Üzerindeki Etkileri	Araştırma sonucunda çizgi romanların derse karşı olan ilgi ve motivasyonu artırdığı ve mizahi unsurların eğitim-öğretim sürecinde kullanılmasının tavsiye edildiği tespit edilmiştir.

Tablo 9. *(Devamı)*

Lehenbauer vd., 2013	Sosyal Korkuların Azaltılmasında Çevrimiçi Çizgi Romanların Etkisi	Araştırma sonucunda deney grubunun sosyal ilişkilerinde bir iyileşmenin ve sosyal fobilerinde de bir azalmanın olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacıların çevrim içi çizgi romanların sosyal fobileri önlemede etkili olduğu ve öğretmenler için eğitici bir materyal olarak kullanılabileceğini ifade ettikleri tespit edilmiştir.
Spiegel vd., 2013	Fen Bilgisi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımın Öğrencilerin İlgi ve Motivasyonlarına Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi roman kullanımının öğrencilerin fen bilgisi dersine yönelik ilgi ve motivasyonlarını artırdığı tespit edilmiştir.
Ishikura, 2013	Dil Öğreniminde Çizgi Roman Kullanımı	Araştırma sonucunda dil öğreniminde çizgi roman kullanımının öğrencilerin derse yönelik ilgi ve motivasyonlarını artırdığı tespit edilmiştir.
Richter vd., 2015	Çizgi Romanların Çevre Eğitimi Üzerindeki Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların çevre bilgisini artırmada etkili olduğu ve deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilerden daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.
Lin vd., 2015	Nanoteknoloji İle İlgili İfadelerin Öğretiminde Çizgi Roman	Araştırma sonucunda çizgi romanların öğrencilerin merak duygusunu arttırdığı tespit edilmiştir.
Popa ve Tarabuzan, 2015	Çizgi Roman Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	Araştırma sonucunda çizgi romanların, yazı ve görselin bir arada kullanılma özelliği sayesinde öğrencilerin dikkatini çektiği, ayrıca çizgi romanların öğrenci kaygısını düşürdüğü, motivasyon üzerinde pozitif bir etki oluşturduğu ve dil öğrenimine katkı sağladığı tespit edilmiştir.
Zhang, 2015	Çince Öğretiminde Sanal Çizgi Roman Kullanımı	Araştırma sonucunda çevrim içi ortamda uygulanan çizgi romanların öğrencilerin dil öğrenmede motivasyon düzeylerini yükselttiğini ve konunun hayata aktarımı konusunda çizgi romanların faydalı olduğu tespit edilmiştir.
Lin ve Lin, 2016	Çizgi Romanların Fen Bilimleri Ders Kitapçıklarına Göre Öğrenme Düzeyine Etkisi	Araştırma sonucunda çizgi romanların fen kitapçıklarına göre başarı düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir.
Miranda vd., 2018	Eğitici Çizgi Romanların Akademik Başarıya Etkisi	Araştırma sonucunda eğitici çizgi romanların öğretim materyali olarak kullanımının akademik başarı üzerinde olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir.

Çizgi romanla ilgili yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genelde çizgi romanın bir öğretim materyali olarak kullanıldığı, kullanılan materyalin ilgili ders üzerindeki etkilerinin incelendiği görülmüştür. Bu çalışmaların birçoğunun klasik sınıflarda

yüz yüze eğitimin yapıldığı ortamlarda gerçekleştirildiği görülmüştür. Çevrim içi ortamlarda çizgi roman kullanımına Türkiye'de hiç rastlanmamış Dünyada ise iki çalışmaya rastlanmıştır.

Yapılan çalışmalar fen bilimlerinde ders öğretim materyali, dil alanında soyut kavramların öğretimi ve yabancı dil öğretimi üzerine odaklanmıştır. Sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalar ise vatandaşlık eğitimi, çevre eğitimi ve tarih konularının öğretimi şeklindedir.

Çizgi romanların eğitim-öğretim sürecindeki etkileri dikkate alındığında eğitim faaliyetlerinde kullanılmak için oldukça uygun materyaller oldukları görülmektedir. Bu nedenle çizgi romanların öğrenme ortamlarındaki etkilerinin araştırıldığı çeşitli alanlarda yapılan çalışmalar bir hayli artmıştır. Yapılan bu çalışmalar da çizgi romanların eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarını, tutumlarını, akademik başarılarını, derse katılımlarını olumlu yönde geliştirdiğini ortaya koymuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırmada kullanılan yöntem karma araştırma yöntemidir. Karma yönteminin desenlerinden olan gömülü desen bu çalışmanın desenini oluşturmaktadır. Karma yöntem, araştırmacının nitel ve nicel verileri elde ettikten sonra bu verileri birbiriyle harmanlayıp bütünleştirdiği bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın temel felsefesi, araştırmacının çözmek istediği problemin çözümü için çok yönlü verilerin toplanarak araştırma sonuçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Sadece nicel ya da nitel yöntemle elde verilerin oluşturacağı dezavantaj, pragmatist görüşle ortaya çıkarılmış olan karma araştırma yöntemiyle ortadan kaldırılmış olacaktır. Çünkü elde veriler tek bir yönden değil çok yönlü elde edilmiş olacaktır. Araştırmada tercih edilen gömülü desen ise nitel ya da nicel verilerden herhangi birisinin diğerine oranla daha fazla baskın olmasıdır (Creswell & Plano-Clark, 2007: Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada da tek bir veri kaynağının yetersiz kalmaması ve nicel olarak elde edilen verilerin açıklanmaya ihtiyaç duyulmasından dolayı karma yöntem tercih edilmiştir (Creswell & Creswell, 2017, s. 2).

Bir çalışmada araştırmacı bakış açısını zenginleştirerek olay, olgu ve durumları geniş bir perspektifle, derinlemesine inceleyebilmelidir. Araştırmacının olay, olgu ve durumları geniş bir perspektifle derinlemesine inceleyebilmesi, gerçeği belli bir açı ve uzaklıktan görebilmesi demektir. Bunun için bir çalışmada amaç ve alt amaçlara uygun olarak belirli bir sistem içerisinde nitel ve nicel veriler toplanıp analiz edilmeli ve bütünleştirilmelidir. Çünkü nitel ve nicel yaklaşımların sağladığı ortak payda her birinin tek başına sağlayacağından daha fazladır (Creswell & Creswell, 2017).

Araştırmanın nicel boyutu, deneysel desen olarak tasarlanmıştır. Deneysel desen yapay bir araştırma ortamı oluşturularak yeni bir yöntem, öğrenme materyali, öğretim program, yeni bir sınıf düzeni gibi unsurların etkililiğini araştırmak ve araştırma sonuçları üzerinden önerilerde bulunmak üzere tasarlanan bir araştırma alanıdır (Ekiz, 2003).

İç ve dış geçerliğin tam olarak sağlanamayacağı düşüncesinden hareketle araştırmada deneysel desenlerden yarı deneysel araştırma deseni tercih edilmiştir. Creswell ve Creswell (2017)'ye göre, yarı deneysel araştırma deseninin en yaygın kullanımları kontrol gruplu ön test

son test deseni, tek gruplu aralıklı zaman serisi deseni ve kontrol gruplu aralıklı zaman serisi desenleridir. Bu araştırmada kontrol gruplu ön test- son test araştırma deseni tercih edilmiştir. Bu yarı deneysel desende önce deney ve kontrol grupları rasgele oluşturularak her iki gruba ön test ve son test uygulanır. Deneysel işlemse sadece deney grubunda uygulanır.

Yapılan çalışmanın var olan bir durumu aydınlatacağı da düşünüldüğü için çalışmanın nitel boyutunda yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak öğrencilerin uzaktan eğitimle kullanılan eğitici çizgi romana yönelik görüşleri alınmıştır.

Çalışma Grubu/Katılımcılar

Araştırmanın bu aşamasında öncelikle deneysel çalışmanın yapılacağı okul belirlenmiştir. Okul seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örneklemesi tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre amaçlı örnekleme yöntemlerinde süreç ve derinlemesine analiz ön plana çıkar. Araştırma sürecinde amaçlar ve alt amaçlara göre belirlenen kontrollü bir zaman diliminde yapılan derinlemesine analiz, olgu ve olayların gerek keşfinde gerek izahında önemli bir rol oynar. Tipik durum örneklemesi ise kontrollü zaman diliminde olay ve olguların keşfi ve izahı için normal, olağanlar içerisinde olan bir durumun tercih edilmesidir (Büyüköztürk vd., 2014).

Ekiz (2003) tipik durumların seçimi sürecinde temsil edici olarak gösterilen kişi ve kurumların görüşlerinin alınmasını önerir. Bu öneri doğrultusunda ilk olarak araştırmanın yapıldığı ilçenin Millî Eğitim Müdürlüğündeki yetkili kişilerle görüşülerek LGS'ye (Liselere Geçiş Sınavı'na) göre okulların ilçe bazındaki seviyeleri öğrenilmiş ve bu okulların içinden ilgili sınavda ortalama bir başarı örneği gösteren birkaç okul seçilmiştir.

Daha sonra İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünde görev yapan idareciler ile seçilen okulların yönetici ve öğretmenleriyle görüşülmüştür. Okul yöneticisi ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde öğrenci oranları açısından kent ortalamasına yakın, sosyoekonomik bakımdan ailelerin eğitim durumları açısından orta seviyede bulunan bir okul belirlenmiştir.

Okul tercih işleminden sonra sıralı karma örneklem yöntemi kullanılarak deney ve kontrol grupları belirlenmeye çalışılmıştır. Sıralı karma örneklem yöntemi, bir karma yöntem çalışması için olasılıklı ve amaçlı örnekleme stratejileri (Nicel-Nitel) ya da (Nitel-Nicel) şeklinde sıralı biçimde örneklem seçilmesini kapsar (Baki & Gökçek, 2012).

Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yoluyla şube içi ve şubeler arasında cinsiyet dağılımlarının normal, kişi sayılarının ise aynı olduğu iki şube seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi iş gücü, zaman ve para kaybını en aza indiren, ekonomik bir yöntem olduğu için şubeler seçildikten sonra tesadüfi yolla deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Aziz

(2017)'ye göre, gözlemlenecek birey ya da objelerin benzerlik ve farklılık anlamında eşit şansa sahip olmaları durumunda tesadüfi (rastlantısal) örnekleme yöntemi tercih edilir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel boyutunda Akademik Başarı Testi (ABT), Demokratik Algı Ölçeği (DAÖ) ve Kalıcılık Testi nitel boyutunda ise odak grup görüşmesi tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Akademik Başarı Testi (ABT)

Araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda geliştirilen başarı testiyle ölçme konusu olan iki özellik, çalışma grupları üzerinde test edilmeye çalışılmıştır. Test edilen özelliklerin ilki deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulama safhası öncesi ünite ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi, ikincisi ise uygulama safhası sonrası deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarının değerlendirilerek uygulanan deneysel çalışmaların etkililiğinin ölçülmesidir.

Akademik Başarı Testi'nin oluşturulması aşamasında ilk olarak öğrenme alanı ile ilgili kazanımlar listelenerek bunlara uygun soruların seçilmesi için daha önceki yıllarda yapılmış olan ulusal sınav soruları, ilköğretim Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitapları, LGS (Liselere Giriş Sınavı) hazırlık kitapları ve yaprak testleri incelenmiştir. Son aşamada ise kapsam geçerliğini tam olarak sağlaması amacıyla dersin işleneceği öğrenme alanına ait belirtke tablosu hazırlanmıştır. Alanla ilgili kaynaklar incelenerek dört seçenekli 34 adet çoktan seçmeli test oluşturulmuştur. Oluşturulan başarı testinin kapsam geçerliliğin belirlemek amacıyla alanında en az beş yıllık deneyime sahip üç sosyal bilgiler öğretmeni ve üç alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda sorular üzerinde düzenleme yapılarak güvenirlik çalışmalarını yapmak amacıyla bu üniteyi daha önce almış 80 ilköğretim 7. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Akademik Başarı Testin (ABT) doğru cevaplar 1, boş ve yanlış cevaplar 0 şeklinde olarak kodlanarak oluşturan 34 sorunun madde analizi SPSS 20.0 istatistik programında yapılmıştır. Kazanım tablosuna dikkat edilerek ve madde ayırt edicilik indeksi (r) 0.2'den az olan 14 soru çıkarılarak 20 çoktan seçmeli sorudan oluşan teste son hâli verilmiştir. Akademik başarı testinde dört kazanımla ilgili üçer soru, iki kazanımla ilgili de dörder soru sorularak testin kapsam geçerliği sağlanmıştır. Testin güvenirlik katsayısı (KR-20) 0,76 olarak tespit edilmiştir. Yıldırım'a (1999) göre "araştırmanın amacı iki grubu, ölçmeye konu nitelik yönünden mukayese etmekse güvenirlik katsayısı r= 0.70 hatta 0.60 değeri normal sayılabilir." Bu nedenle, araştırmada kullanılan başarı testinin güvenirlik düzeyi yüksektir. Madde ayırt edicilik indeksleri 0,34 ile 0,87 arasında değişmektedir. Özçelik'e (1989) göre ayırıcılığı 0.20

ile 0.30 olan maddeler testte kullanılabilir niteliktedir. Ayırıcılığı 0.30 ile 0.40 arasında olan maddeler iyi, ayırıcılığı 0.40'tan yüksek olan maddeler ise çok iyi sayılabilir. Ayırıcılığı 0.20'den küçük olan maddeler geliştirilerek kullanılabilir. Ayırıcılığı eksi (-) olan maddelerin testte hiç kullanılmaması gerekir. Bu nedenle testteki soruların ayırt edicilik derecesinin yeterli olduğu düşünülmektedir (Özyılmaz Akamca, 2008). Madde güçlük indeksleri 0,28 ile 0,74 arasında değişmektedir. Ortalama güçlük indeksi 0,47 olarak bulunmuştur. Test her bir doğru cevaba 5 puan, yanlış cevap ve boş bırakılan maddelere 0 puan verilerek puanlanmıştır. Akademik başarının ölçülmesi için kullanılan test, son test uygulamasından 4 hafta sonra bilgilerin kalıcılığını ölçmek için de kullanılmıştır.

Demokratik Algı Ölçeği (DAÖ)

Araştırmada deney ve kontrol grubuna ön test-son test şeklinde uygulanan demokratik algı ölçeği Topkaya, (2014) tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen demokratik tutum ölçeğin güvenirliğini belirlemek için Cronbach alfa Katsayısı, test tekrar test ve test yarılama yöntemleri uygulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.96, test yarılama güvenirliği ise 0.95 olarak hesaplanmıştır. Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı tekniği kullanılarak belirlenen test tekrar test güvenirlik katsayısı 0.92 olarak belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan ölçekte toplam 27 madde yer almaktadır. Öğrencilerin alacağı maksimum puan 135 minimum puan ise 27'dir. Ölçekteki maddeler kesinlikle katılmıyorum 1, katılmıyorum 2, kararsızım 3, katılıyorum 4, tamamen katılıyorum 5 olarak puanlandırılmıştır. Ölçekte ters puanlandırılmıştır madde bulunmamaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Görüşme formu, araştırmada görüşlerine başvurulacak bireylerle görüşmeler yapıp elde edilecek verilerin araştırma sonucunda kullanımını sağlayan veri toplama aracıdır (Ersoy, 2016). Görüşme formu, katılımcının kendi kelimelerini yakalamaya çalışan ve analizin ortaya çıkmasına izin veren nitel geleneğe uygun olarak, konunun beklenmedik boyutlarıyla ilgili verileri toplaması için araştırmacıya yeterince esneklik sağlar (Bogdan & Biklen, 2007).

Görüşmelerin istenilen hedefe ulaşmasını sağlamak için oluşturulacak olan görüşme formunda bazı hususlar dikkate alınmalıdır. Öncelikle görüşme formunda yer alacak sorular oldukça açık ve anlaşılır olmalıdır. Görüşme soruları görüşmenin yapılacağı grup ya da kişilerin hazırbulunuşluk düzeylerine ve ilgi alanlarına uygun olmalıdır. Görüşme formunda yer alacak sorular mantıklı bir şekilde bir sıralanmalı ve tek boyutlu veya açık uçlu sorular tercih edilmelidir. Görüşülen kişiyi yönlendirip istenilen cevapların verilmesi için herhangi bir

girişimde bulunulmamalı. Ancak konunun dağıldığı zamanlarda araştırmacı görüşmecilere sondalar ve alternatif sorular sorarak görüşmeyi yönlendirmelidir (Patton, 2014).

Bu araştırmada uzaktan eğitim yoluyla sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenciler üzerindeki etkisini ve öğrenci görüşlerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada çizgi romanın bir ders materyali olarak kullanıldığı Deney Grubu öğrencilerine uygulanan 5 sorudan oluşan bu görüşme formu literatür ve ilgili araştırmalardan esinlenilerek hazırlanmıştır.

Hazırlanan görüşme formunda yer alan görüşme soruları ilgi alanda uzman olan iki kişiye sunulmuş ve değerlendirmeler sonucunda soru sayısının 4'e düşürülmesine karar verilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda revize edilen görüşme formu 3 öğrenciye pilot uygulama yapılmak üzere sunulmuştur. Pilot uygulamanın yapıldığı öğrencilerden sorularla ilgili görüşler alınarak bu görüşler ışığında görüşme formuna son hâli verilmiştir. Görüşülecek asıl kişilerle iletişime geçilip görüşme soruları sunulmadan önce pilot görüşmeler yapılması daha etkili ve doğru verilere ulaşılmasına olanak sağlar. Çünkü asıl uygulama öncesi yapılan pilot uygulama hem görüşmeciyi hem de hazırlanan soruların önceden test edilmesini sağlayarak gerekli düzeltmelerin yapılmasına fırsat sunar (Cansız-Aktaş, 2019; Yıldızlı, 2019). Yapılan görüşmeden elde edilen verilerin güvenirliğini sağlamak için öğrencilerle yapılan görüşmede yanlılıktan kurtulmak adına görüşmeler kamera ile kayıt altına alınmış ve öğrencilerin ifadeleri bulgular kısmında aynen verilmiştir.

Öğretim materyallerinin hazırlanışı

Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin akademik başarısı, demokratik tutumu ve bilgilerin kalıcılığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla öncellikle pilot uygulama için daha önce işlenmiş bir ünite ile ilgili çizgi romanlar geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Uygulamadan sonra geliştirilen çizgi romanlarla ilgili öğrencilerin görüşleri alınmış ve çizgi romanla ilgili renk, yazı puntosu ve karakterlerle ilgili olumsuz durumlar tespit edilmiş ve asıl uygulama için geliştirilecek olan çizgi romanlarda bu olumsuzluklar giderilmiştir. Daha sonra asıl uygulama için ilgili öğrenme alanına ait hedef kazanımlar ve amaçlar dikkate alınarak her bir kazanıma ait 6 farklı eğitici çizgi roman geliştirilmiş (Ek-1-2-3-4-5-6). Eğitici çizgi romanlar için oluşturulan senaryo tamamlandıktan sonra görselliğin ve metnin birleştirilip çizgi roman hâline getirilmesi için http://www.pixton.com adresli internet sitesinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan senaryolar ilgili alanda uzman olan 2 öğretim elemanına dil ve anlam bakımından incelenmesi için sunulmuş, öneriler ve gerekli düzeltmeler dikkate alınarak eğitici çizgi romanlara son şekli verilmiştir. Çizgi romanlar hazırlanırken Topkaya (2016b) tarafından takip

edilmesi önerilen aşamalardan faydalanılmıştır. Bu aşamalar aşağıda maddeler hâlinde verilmiştir:

1. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun senaryolar hazırlanması.
2. Hazırlanan senaryoların ilgili uzmanlara anlam ve dilbilgisi açısından sunularak görüşlerinin alınması.
3. Uzman görüşleri alındıktan sonra senaryonun görselleştirilip resmedilmesi.
4. Çizgi romanda yer alacak kahramanlara konuşma balonlarının belirlenmesi.
5. Son şekli verilen çizgi romanların pilot uygulamasının yapılması.
6. Asıl uygulamanın yapılması.

Uygulama

Uygulamanın yapılacağı kurum için gerekli izinler alındıktan sonra deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Uygulama çevrim içi şeklinde toplamda dokuz hafta 27 ders saatinde yapılmıştır. İlk hafta tanışma, uygulama ile ilgili tanıtım yapılmıştır. Ön test olarak online olarak hazırlanmış akademik başarı testi ve demokratik ölçeği uygulanmıştır. Altı hafta 18 ders saati boyunca uygulama yapılmış ve son hafta ise son test olarak çevrim içi akademik başarı testi, demokratik tutum ölçeği kullanılmış ve öğrencilerin uygulama ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu online olarak uygulanmıştır. Öğrenme alanında yer alan her kazanım için etkinlik planları (Ek-8) hazırlanmış ardından belirlenen deney grubuna haftada üç saat olmak üzere toplam altı hafta 18 saat sürecek "Yönetime Katılıyorum" öğrenme alanı çerçevesinde çevrim içi ortamda eğitici çizgi romanlar aracılığıyla dersler işlenmiş ve tüm dersler sosyal bilgiler öğretmeni tarafından ve araştırmacı tarafından hazırlanan etkinlik planlarına bağlı kalınarak yürütülmüştür. Kontrol grubunda ise aynı öğrenme alanı sosyal bilgiler öğretmeni tarafından online olarak yapılandırmacı yaklaşım modeli göz önüne alınarak işlenmiş ve uygulama süreci sonlandırılırmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin; demokratik algı düzeylerini kapsayan duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisini incelemek, bilgilerin kalıcılık düzeylerini kapsayan bilişsel öğrenmeler üzerindeki etkisini incelemek ve eğitici çizgi roman hakkındaki görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmış olup, deney ve kontrol gruplarından elde edilen nicel veriler SPSS 20.0 paket programı yardımıyla istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler analiz edilirken değişkenler arasındaki istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nitel

boyutunda ise elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve bir ana tema oluşturulmuştur. Bu ana temaya bağlı bazı alt temalar oluşturularak görüşme sonucunda elde edilen veriler incelenmiştir. Araştırmada yapılan veri analizleri aşağıda ayrıca belirtilmiştir.

- Uygulamaların öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bağımlı gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Öğrencilerin konuya yönelik önbilgi düzeylerini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Uygulamaların öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkilerini kıyaslamak amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Eğitici çizgi roman uygulamasının bilgilerin kalıcılığı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bağımlı gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Uygulamaların öğrencilerin demokratik algıları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bağımlı gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Uygulama öncesinde öğrencilerin demokratik algı düzeylerini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Uygulamaların öğrencilerin demokratik algıları üzerindeki etkilerini kıyaslamak amacıyla bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır.
- Verilerin parametrik testlerin varsayımlarını sağlayıp sağlamadığını belirlemek için Normallik dağılımı Shapiro-Wilk normallik testi analizi yapılmıştır.
- Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formlarından elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlik, yapılan bilimsel çalışmaların iç ve dış geçerliğini olumsuz yönde etkileyebilecek değişkenlerin kontrol altına alınmasıyla sağlanabilecek bir durumdur. Bu kontrol altına alınan bazı değişkenler araştırmanın geçerliğini olumlu yönde etkileyecektir (Mcmillan & Schumacher, 2006).

Katılımcı grupları MEB'e bağlı ortaokullarda öğrenim gördüklerinden verilerin toplandığı ortamlar birbirine benzer yapılara sahiptir. Veriler tüm katılımcılardan aynı veri toplama aracı ile toplanmıştır. Verilerin toplanması sırasında aynı ortamda bulunan katılımcıların birbirleriyle etkileşimleri mümkün olduğunca engellenmiştir. Karma yöntem araştırmalarında; dâhili-harici geçerlik (araştırmacının hem içerden biri olarak davranması hem de dışarıdan objektif bakış açısı ile yaklaşması), zayıflıkları indirgeme geçerliği (bir yöntemin zayıf yönlerini kapatmak için başka bir yöntemle kullanma), dizgesel geçerlik (nitel ve nicelin

gerçekleştirilme sırasının araştırma sonuçlarına bir etkisinin olmayacağının kesinliği), örnek bütünleşme geçerliği (nicel ve nitel örneklem için uygun argümanların geliştirilmesi) ve çoklu geçerlik (nicel, nitel ve karma araştırmaların kendilerine özgü geçerliklerinin sağlanması) aranmaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bu bilgiler doğrultusunda araştırma sürecinde yapılan bazı geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına aşağıda yer verilmiştir.

Deneklerin özellikleri: Deney ve kontrol grupları rastgele seçim yapılarak belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin açıklanan demografik özellikleri incelendiğinde görüldüğü üzere öğrenciler benzer özelliklere sahiptir.

Denek kaybı: Araştırma süresince uygulamaya katılamayan öğrenciler olmasına rağmen deney ve kontrol gruplarında tam bir kayıp yaşanmamıştır. Başlangıçta çalışma grubundaki öğrenci sayısı ile araştırmanın sonundaki öğrenci sayısı aynı olmadığı için araştırmaya katılan 20 öğrenciden elde edilen veriler analiz işlemine tabi tutulmuştur.

Ortam: Tüm araştırma süreci, başarı testi, demokratik tutum ölçeği, görüşme ve uygulamalar, öğrencilerin pek alışkın olmadıkları çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan testler elektronik formlar aracılığıyla oluşturulmuş ve öğrencilere sunulmuştur. Öğrencilere ve velilere testlerden elde edilecek puanların sadece bir araştırma verisi olarak kullanılacağı bildirilmiştir. Testler uygulanırken öğrencilerin kopya çekmemeleri için velilere bilgilendirmeler yapılmış ve mümkün olduğu durumlarda öğrencilere kamera açtırılmıştır. Dersler online ortamda yapılmış ve yapılan dersler kayıt altına alınmıştır. Öğrencilerin sınıf ortamındaki gözlemciye ve kamera kayıtlarına alışması amacıyla gözlemler ve kamera kayıtları uygulamalardan 2 hafta önce başlatılmıştır.

Deneklerin geçmişi: Öğrencilerin alt dönemlerde MEB'e bağlı okullarda öğrenim görmesi nedeniyle aynı programa tabii olmalarından çalışma gruplarındaki öğrencilerin benzer öğrenim hayatı geçmişine sahip olduğu söylenebilir.

Olgunlaşma: Ön test ve son testlerin uygulanması dâhil uygulama süreci 27 ders saati (9 hafta) arasında değişmektedir. Kalıcılık testleri son testlerin uygulanmasından 4 hafta sonra gerçekleştirilmiştir. Bu süre içerisinde öğrencilerde doğal gelişimin haricinde bir olgunlaşma gözlenmemiştir.

Deneklerin tutumu: Deney ve kontrol gruplarındaki uygulamalar tamamıyla öğretmenler tarafından gerçekleştiğinden öğrenciler farklı, yeni olan bir durumla karşılaşmamıştır.

Uygulama: Aynı bölge ve aynı sınıf düzeyindeki deney ve kontrol gruplarında gerçekleştirilen tüm uygulamalar aynı öğretmen tarafından yürütülmüştür. Öğretmenlerin farklı gruplarındaki öğrencilerine karşı benzer şekilde davrandığı gözlenmiştir.

Veri toplama araçları: Ön test, son test ve kalıcılık testleri araştırma sürecinin başlangıcında hazırlandığı hâliyle kullanılmıştır. Uygulama süresince herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Regresyon: Tüm analizlerin başında verilerin normallik dağılımları incelenmiştir. Verilerin normal dağılım özelliği gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durumda deney ve kontrol gruplarının rastgele belirlenmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Zaman ve deneysel işlem etkileşimi: Uygulamalar MEB müfredatında önerilen zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiş, öğretmen ve öğrenciler için özel bir zaman dilimi teşkil etmemiştir.

Doğrudan alıntılar: Araştırma sonuçlarını destekleyen katılımcı cevaplarından örnekler doğrudan alıntılarla verilmiştir.

Yansıtıcı düşünme: Veri toplama ve analizler boyunca herhangi bir beklenti içerisine girilmemiş ve araştırma sonuçlarını olumsuz etkileyebilecek şekilde önyargılı davranılmamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Birinci Araştırma Sorusuna Ait Nicel Bulgular

Akademik başarı düzeylerini kapsayan bilişsel öğrenmeler üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlayan birinci araştırma sorusuna ait bulgular aşağıda sunulmuştur.

Deney ve kontrol gruplarında uygulanan yöntemlerin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yapılan bağımlı gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. *Uygulamaların Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımlı Gruplar t-testi Analiz Sonuçları*

Grup	Ölçüm	N	x̄	SS	sd	t	p*
Deney	Ön test	30	48.83	21.40	29	-5.205	.000
	Son test	30	76.33	17.90			
Kontrol	Ön test	30	50.50	21.67	29	-2.528	.017
	Son test	30	65.00	22.74			

*p<0,05

Tablo 10'da belirtilen bulgulara bakıldığında deney grubunda gerçekleştirilen eğitici çizgi roman uygulaları öğrencilerin akademik başarılarını artırmada anlamlı düzeyde etkili olmuştur; ($t(29) = -5.205$; $p < 0.05$; $\eta^2 = 0.48$). Eta-kare etki büyüklüğü 0.48 olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu etki büyüklüğü çok büyük etki olarak sınıflandırılmaktadır (Cohen, 1988). Bu sınıflandırmaya göre uygulama sonucunda öğrencilerin akademik başarılarında meydana gelen bu artışın %48 oranında eğitici çizgi romanın bir ders öğretim materyali olarak kullanılmasından kaynaklandığı söylenebilir. Benzer şekilde kontrol grubunda gerçekleştirilen geleneksel öğretim metodunun uygulaması sonucunda da öğrencilerin akademik başarılarının arttığı gözlemlenmiş ve artışın anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir; ($t(29) = -2,528$; $p < 0.05$; $\eta^2 = 0.18$). Eta-kare etki büyüklüğü 0,18 olarak tespit edilen bu değer Cohen (1988) tarafından büyük etki olduğu ifade edilmektedir. Buna göre uygulama sonucunda öğrencilerin akademik başarılarında meydana gelen bu değişikliğin geleneksel öğretim uygulamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin uygulama öncesinde konuya yönelik önbilgi düzeyleri arasında herhangi bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. *Öğrencilerin Konuya Yönelik Önbilgi Düzeylerini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-testi Analiz Sonuçları*

Grup	N	x̄	SS	sd	t	p
Deney	30	48.83	21.40	58	-.300	.765
Kontrol	30	50.50	21.67			

Tablo 11'de verilen analiz sonuçlarına bakıldığında uygulama öncesinde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin konuya yönelik önbilgi seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır; ($t(58) = -.300$; $p > 0.05$). Kilmen'e (2015) göre, bağımsız örneklem t-testi sonucunda bulunan anlamlılık [Sig.] değeri şu şekilde yorumlanır: Sig.>0,05'ten büyük ise iki grubun ortalamaları arasında fark yok, Sig.<0.05'ten küçük ise iki grubun ortalamasında fark vardır.

Deney ve kontrol gruplarında gerçekleştirilen uygulamaların öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkilerini kıyaslamak için bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. *Uygulamaların Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkilerini Kıyaslamak Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Analiz Sonuçları*

Grup	N	x̄	ss	sd	t	p*
Deney	30	76,33	17,90	58	2,145	,036
Kontrol	30	65,00	22,74			

Tablo 12'de verilen analiz sonuçlarına bakıldığında deney grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarılarının kontrol grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir; ($t(58) = 2.145$; $p < 0.05$; $\eta^2 = 0.07$). Eta-kare etki büyüklüğü 0.07 olarak hesaplanmış olup bu değer Cohen (1988) tarafından orta etki olarak sınıflandırılmaktadır. Buna göre öğrencilerin akademik başarılarında gözlenen değişkenliğin %7 oranında uygulanan eğitsel çizgi roman etkinliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

İkinci Araştırma Sorusuna Ait Nicel Bulgular

Bilgilerin kalıcılık düzeylerini kapsayan bilişsel öğrenmeler üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlayan ikinci araştırma sorusuna ait bulgular aşağıda sunulmuştur.

Eğitsel çizgi roman uygulamasının bilgilerin kalıcılığı üzerindeki etkisini ortaya koymak için yapılan bağımlı gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. *Eğitici Çizgi Roman Uygulamasının Bilgilerin Kalıcılığı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Yapılan Bağımlı Gruplar t-testi Analiz Sonuçları*

Uygulama	N	x̄	SS	sd	t	p
Sontest	30	76.33	17.90	29	1.732	.094
Kalıcılık	30	67.83	19.42			

Tablo 13'te verilen analiz sonuçlarına göre eğitici çizgi roman uygulanan deney grubu öğrencilerinin son test puanları ile kalıcılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır; ($t(29) = 1.732$; $p > 0.05$). Buna göre eğitsel çizgi roman uygulamasının bilgilerin kalıcılığını artırmada etkili olduğu belirlenmiştir.

Üçüncü Araştırma Sorusuna Ait Nicel Bulgular

Demokratik algı düzeylerini kapsayan duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlayan üçüncü araştırma sorusuna ait bulgular aşağıda sunulmuştur.

Deney ve kontrol gruplarında uygulanan yöntemlerin öğrencilerin demokratik algıları üzerindeki etkilerini ortaya koymak için yapılan bağımlı gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 14'te belirtilmiştir.

Tablo 14. *Uygulamaların Öğrencilerin Demokratik Algıları Üzerindeki Etkisini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımlı Gruplar t-testi Analiz Sonuçları*

Grup	Ölçüm	N	x̄	SS	sd	t	p*
Deney	Ön test	30	92,80	14,260	29	-6,368	,000
	Son test	30	115,83	12,81			
Kontrol	Ön test	30	92,17	16,70	29	-3,138	,004
	Son test	30	106,10	15,22			

Tablo 14'te belirtilen analiz sonuçlarına göre deney grubunda gerçekleştirilen eğitici çizgi roman uygulamaları öğrencilerin demokratik algılarını artırmada anlamlı düzeyde etkili olmuştur; ($t(29) = -6.368$; $p < 0.05$; $\eta^2 = 0.58$). Eta-kare etki büyüklüğü 0.58 olarak hesaplanmış olup bu değer Cohen (1988) tarafından çok büyük etki olarak sınıflandırılmaktadır. Buna göre öğrencilerin demokratik algılarında gözlenen artışın %58 oranında eğitsel çizgi roman uygulamasından kaynaklandığı söylenebilir. Benzer şekilde kontrol grubunda gerçekleştirilen geleneksel öğretim uygulamasının öğrencilerin demokratik algılarını artırmada anlamlı düzeyde etkili olduğu belirlenmiştir; ($t(29) = -3.138$; $p < 0.05$; $\eta^2 = 0.25$). Eta-kare etki büyüklüğü 0.25 olarak hesaplanmış olup bu değer Cohen (1988) tarafından çok büyük etki

olarak sınıflandırılmaktadır. Buna göre öğrencilerin demokratik algılarında gözlenen artışın %25 oranında geleneksel öğretim uygulamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin uygulama öncesinde demokratik algı düzeyleri arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. *Uygulama Öncesinde Öğrencilerin Demokratik Algı Düzeylerini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-testi Analiz Sonuçları*

Grup	N	x̄	SS	sd	t	p
Deney	30	92.80	14.26	58	.158	.875
Kontrol	30	92.17	16.70			

Tablo 15'te belirtilen analiz sonuçlarına göre uygulama öncesinde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin demokratik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır; ($t(58) = .158$; $p > 0.05$).

Deney ve kontrol gruplarında gerçekleştirilen uygulamaların öğrencilerin demokratik algıları üzerindeki etkilerini kıyaslamak amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. *Uygulamaların Öğrencilerin Demokratik Algıları Üzerindeki Etkilerini Kıyaslamak Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Analiz Sonuçları*

Grup	N	x̄	SS	sd	t	p*
Deney	30	115.83	12.81	58	2.679	.010
Kontrol	30	106.10	15.22			

Tablo 16'da verilen analiz incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin demokratik algılarının kontrol grubunda bulunan öğrencilerin demokratik algılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir; ($t(58) = 2.679$; $p < 0.05$; $\eta^2 = 0.11$). Eta-kare etki büyüklüğü 0.11 olarak hesaplanmış olup bu değer Cohen (1988) tarafından orta etki olarak sınıflandırılmaktadır. Buna göre öğrencilerin demokratik algılarında gözlenen değişkenliğin %11 oranında uygulanan eğitsel çizgi roman etkinliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Verilerin parametrik testlerin varsayımlarını sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. Normallik dağılımı Shapiro-Wilk normallik testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. *Shapiro-Wilk Normallik Testi Analiz Sonuçları*

Test	Ölçüm	Grup	İstatistik	sd	p
Akademik başarı	Öntest	Deney	.952	30	.192
		Kontrol	.947	30	.143
	Sontest	Deney	.934	30	.063
		Kontrol	.940	30	.089
	Kalıcılık	Deney	.956	30	.238
Demokratik algı	Öntest	Deney	.933	30	.058
		Kontrol	.939	30	.083
	Sontest	Deney	.950	30	.168
		Kontrol	.915	30	.070

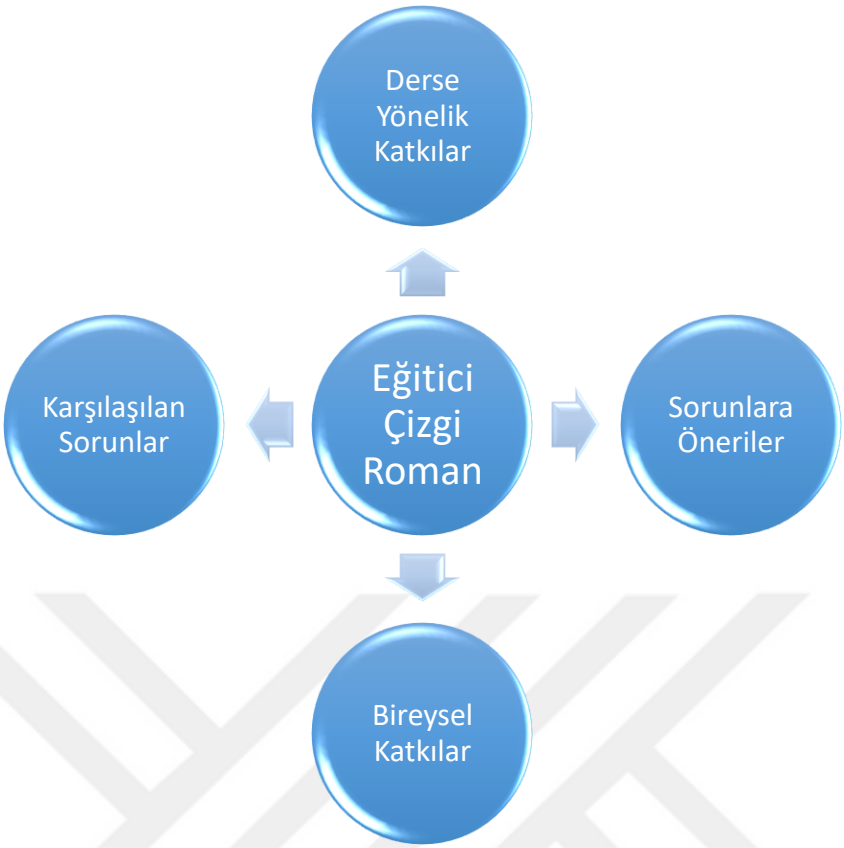
Tablo 17'de verilen analiz sonuçlarından görüldüğü üzere akademik başarı testi ve demokratik algı ölçeğinden elde edilen veriler normal dağılım özelliği göstermektedir; ($p > 0.05$). Bu nedenle verilerin analizinde parametrik testlerden bağımlı gruplar t-testi ve bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

Dördüncü Araştırma Sorusuna Ait Nitel Bulgular

Eğitici çizgi romanın bir öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubunda yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımına yönelik görüşlerini belirlemek için öğrencilere görüşme formunda yer alan sorular çevrim içi olarak sorulmuş ve öğrencilerden bu soruların cevaplandırılması istenmiştir. Odak grup görüşmesiyle yapılan görüşme sonucunda toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, elde edilen veriler doğrultusunda verileri kategorize etmek amacıyla bazı kodlar oluşturulmuştur.

Eğitici çizgi romanların öğretim materyali olarak kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda "Eğitici Çizgi Romanların Kullanımı" ana teması oluşturulmuştur. Bu ana tema altında derse yönelik katkılar, bireysel katkılar, karşılaşılan sorunlar ve sorunlara öneriler olmak üzere dört alt tema oluşturulmuştur.

Şekil 11. *Eğitici Çizgi Romanların Kullanımı*

Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Derse Yönelik Katkılara Ait Bulgular

Öğrencilerin eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanımına yönelik meydana gelen tecrübelerden elde edilen "Derse Yönelik Katkılar" alt temasına ilişkin kodlar Tablo 18'de belirtilmiştir. Bu alt tema ve kodların oluşmasına imkân sağlayan öğrenci görüşlerinden alınan doğrudan ifadeler de aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 18. *Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Derse Yönelik Katkıları*

Alt Tema	Kodlar	Frekans
Derse Yönelik Katkılar	Dikkat çekici olması	9
	Dersi zevkli hâle getirmesi	9
	Derse katılma isteği oluşturması	8
	Konuyu anlaşılır kılması	8
	Konuyu hikâyeleştirerek kolaylaştırması	7
	Konuyu heyecanlı bir şekilde sürükleyici kılması	6
	Konuyu görselleştirmesi	6
	Çizgi romanların ekrana yansıtılmasıyla anlaşılırlığın artması	5
	Diğer derslerde de kullanılsın	5

Tablo 18'de uzaktan eğitim yoluyla uygulanan eğitici çizgi romanın öğrenciler açısından derse yönelik katkılarına yer verilmiştir. Tabloda en çok tekrar eden derse yönelik katkının eğitici çizgi romanın dikkat çekici olması ve dersi zevkli hâle getirmesi kodlarıdır. Ayrıca eğitici çizgi romanın derse katılma isteği oluşturması, konuyu anlaşılır kılması, konuyu hikâyeleştirerek kolaylaştırması, konuyu heyecanlı bir şekilde sürükleyici kılması, konuyu görselleştirmesi, anlaşılırlığı artırması ve diğer derslerde de kullanılmasının istenmesi gibi derse yönelik katkıları da öğrenciler tarafından ifade edilen kodlar arasındadır.

Eğitici çizgi romana yönelik olumlu görüşler öğrencilerin kendi ifadelerinden örneklerle aşağıda verilmiştir.

Öğrenci-1: *"...Konuların hikâye gibi olması dikkatimi çekti hocam. Konular oldukça maceralıydı. Konular kafamda daha kalıcı oldu. Derse daha sık bir şekilde katıldım. "*

Öğrenci-2: *"...Hocam konular gerçek hayattan alınmış gibiydi çizgi romanları okumak çok akıcı ve zevkliydi. Çizgi romanların çok düzenli olması da dikkatimi çekti hocam."*

Öğrenci-3: *" ... Hocam derse katılmak istiyordum sürekli. Ben normalde çizgi roman pek sevmezdim ama bu çizgi romanlar dikkatimi çekti ve çok eğlenceli geçti derslerimiz."*

Öğrenci-4: *"... Dersler önceden çok sıkıcı geliyordu dinlemek istemiyordum ama karikatürleri görünce dersten daha çok zevk almaya başladım. Can kulağıyla dinledim dersleri sürekli derse katıldım."*

Öğrenci-5: *"...Hocam şöylee dersi dinlerken hoca sadece kitaptan işleyince canımız sıkılıyordu ama böyle görselleştirince dersi daha çok anlamaya başladım ve çizgi romanlardaki hikâyeler dikkatimi çok çekti. Görsellerle daha iyi kaldı aklımızda konular. Dersimiz daha da eğlenceli geçti."*

*"*Öğrenci-6: *"... Çizgi romanlar herkesin ekranında göründüğü için okuma sorunu yaşamadık hiç. Akıllı tahtalarda göremiyorduk yansıtılan görüntüleri. Ekranlardan daha iyi okuyup anladık konuları. Kendi ekranımızda yakınlaştırabildik resimleri."*

Öğrenci-7: *"...Hocam diğer derslerde de kullanılsa bu karikatürler daha eğlenceli olur. Ders hiç sıkıcı olmaz çünkü hem öğreniyoruz hem de eğleniyoruz"*

Eğitici Çizgi Romanın Bireysel Katkılarına Ait Bulgular

Öğrencilerin eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanımına yönelik meydana gelen tecrübelerden elde edilen "Bireysel Katkılar**"** alt temasına ilişkin kodlar Tablo 18'de belirtilmiştir. Bu alt tema ve kodların oluşmasına imkân sağlayan öğrenci görüşlerinden alınan doğrudan ifadeler de aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 19. *Eğitici Çizgi Romanın Bireysel Katkıları*

Alt Tema	Kodlar	Frekans
Bireysel Katkılar	Motivasyon sağlaması	7
	Başarıyı artırması	6
	Öğrenilenlerin gündelik hayatta işe yaraması	5
	Hayal gücünü artırması	5
	Demokratik tutumu artırması	4

Tablo 19'da uzaktan eğitim yoluyla uygulanan eğitici çizgi romanın öğrenciler açısından bireysel katkılarına yer verilmiştir. Tabloda en çok tekrar eden bireysel katkının eğitici çizgi romanın motivasyonu artırdığı ifadesi olduğu tespit edilmiştir. Yine eğitici çizgi romanın başarıyı artırdığı, öğrenilenlerin günlük hayatta işe yaradığı, hayal gücünü artırtığı ve demokratik tutumu artırdığı öğrenciler tarafından belirtilen bireysel katkılar arasındadır.

Eğitici çizgi romanın bireysel katkıları öğrencilerin kendi ifadelerinden örneklerle aşağıda verilmiştir.

Öğrenci-1: *"...Bu çizgi roman sayesinde anlamakta zorlandığım konuları daha iyi anlayarak dersimi daha iyi öğrendim. Başarımın arttığına inanıyorum hocam".*

Öğrenci-2: *"Hocam çizgi romanla işlenen ders sayesinde arkadaşlarımın arasında daha demokratik darnmaya başladım. Onların haklarını ve bunlara saygı duyulması gerektiğini daha iyi kavradım".*

Öğrenci-3: *"Hocam bu derste öğrendiklerim dershanede çok işime yaradı. Günlük hayatta da arkadaşlarımla konuşurken ülkelerin yönetim biçimlerini konuşabilecek bilgiler öğrendim".*

Öğrenci-4: *"Görsellerle beraber işlendiği için konular derse daha çok odaklandım. Bu konu gerçekten zor bir konuydu anlamakta zorlanıyordum. Ama bu çizimler ile daha çok dersi dinledim ve anladım konuları hocam".*

Öğrenci-5: *"Hocam bu çizgi romanlarla dersi işlerken bir an kendimi oradaki karikatürlerin yerine koydum. Sanki ben geziyordum ülkeleri".*

Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

Öğrencilerin eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanımına yönelik meydana gelen tecrübelerden elde edilen "Karşılaşılan Sorunlar**"** alt temasına ilişkin kodlar Tablo 20'de belirtilmiştir. Bu alt tema ve kodların oluşmasına imkân sağlayan öğrenci görüşlerinden alınan doğrudan ifadeler de aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 20. *Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar*

Alt Tema	Kodlar	Frekans
Karşılaşılan Sorunlar	İnternet probleminden dolayı ekranın kararması	3
	Görüntüyü büyütürken telefon ve tablet kullanımında ekranın kayması	2
	Derse katılmak isterken sesin bozulması	2
	Herhangi bir sorunla karşılaşılmaması	6

Tablo 20'de uzaktan eğitim yoluyla uygulanan eğitici çizgi roman kullanımında karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir. En çok karşılaşılan sorunun internet bağlantısından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca ses ve görüntü kalitesi ile ilgili bazı problemlerin de yaşandığı tespit edilmiştir.

Eğitici çizgi roman kullanımında karşılaşılan sorunlar öğrencilerin kendi ifadelerinden oluşan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Öğrenci-1: *"...Hocam yazılar bazen puslu görünüyordu ekran kardığı için. Ama sonradan düzeliyordu."*

Öğrenci-2: *"...Bazen ekran gidip gelebiliyordu hocam. Bu karşılaştığım bir sorundu mesela."*

Öğrenci-3: *"...Ekrandan okuma yaparken telefon ve tabletle ekranı büyütünce yerimizi kaybedebiliyoruz.*

Öğrenci-4: *"...Bazen sesimiz gidiyor hocam arkadaşlarımızı duyamayabiliyoruz."*

Öğrenci-5: *"...Hocam hiçbir sorunla karşılaşmadım. Her şey çok güzeldi."*

Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Önerilere Ait Bulgular

Öğrencilerin eğitici çizgi romanların sosyal bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanımına yönelik meydana gelen tecrübelerden elde edilen "Öneriler" alt temasına ilişkin kodlar Tablo 21'de belirtilmiştir. Bu alt tema ve kodların oluşmasına imkân sağlayan öğrenci görüşlerinden alınan doğrudan ifadeler de aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 21. *Eğitici Çizgi Roman Kullanımında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öneriler*

Alt Tema	Kodlar	Frekans
Öneriler	Çizgi romanın bilgisayar ortamında yansıtılması	2
	Daha hızlı internet imkânı sağlanması	1

Tablo 21'de elde edilen bulgulara göre karşılaşılan sorunlara yönelik öğrenci önerilerine yer verilmiştir. Uzaktan eğitim yoluyla uygulanan eğitici çizgi romanın bilgisayar ortamına yansıtılması ve daha hızlı internet imkânlarının sağlanması gibi öğrenci önerileri belirtilmiştir.

Eğitici çizgi roman kullanımında karşılaşılan sorunlara yönelik öneriler öğrencilerin kendi ifadelerinden oluşan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Öğrenci-1: *"...Hocam keşke hepimizin bilgisayarı olsa o zaman daha net görebilirdik yansıtılanları. Telefon ve tabletler hem yavaş hem de ses iyi gelmiyor."*

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde, uzaktan eğitimle sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal öğrenmelerine etkisini belirlemek için yapılan uygulamanın öncesinde ve sonrasında nicel ve nitel veri toplama araçlarıyla deney ve kontrol grubundan elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular yorumlanarak sunulmuştur.

Genel olarak uzaktan eğitim yoluyla kullanılan eğitici çizgi romanın öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı, öğrencilerin demokratik tutumlarında olumlu etkiler oluşturduğu, bilgilerin kalıcılığını sağlamada etkili bir materyal olduğu ve öğrencilerin görüşlerinin bahsedilen nicel verileri destekler nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yaptığımız bu çalışmanın sonuçları, yapılan literatür taramasından elde edilen veriler ışığında ilgili çalışmaların benzer ve farklı yönleriyle ilişkilendirilerek ortaya konulmuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve ilgili kurumlara tavsiye niteliğinde öneriler sunulmuştur.

Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi

Eğitici çizgi romanın öğretim materyali olarak kullanıldığı Deney Grubu öğrencilerine yönelik hazırlanan ‘Yönetime Katılıyorum’ öğrenme alanı Akademik Başarı Testinden elde edilen ön test-son test puanları arasındaki farkı belirlemek için bağımlı gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre deney grubunda gerçekleştirilen eğitsel çizgi roman uygulamaları öğrencilerin akademik başarılarını artırmada anlamlı düzeyde etkili olmuştur. Eta-kare etki büyüklüğü 0,48 olarak hesaplanmış olup bu değer Cohen (1988) tarafından çok büyük etki olarak sınıflandırılmaktadır. Buna göre öğrencilerin akademik başarılarında gözlenen artışın %48 oranında eğitici çizgi roman uygulamasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca uygulamaların öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkilerini kıyaslamak amacıyla da bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarılarının kontrol grubunda bulunan öğrencilerin akademik başarılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 9). Uzaktan eğitim yoluyla eğitici çizgi roman kullanımı, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde başarılı

sonuçlar elde etmesinde etkili bir materyal olduğu söylenebilir. Çalışmanın bulgularından elde edilen sonuçlar ile benzerlik gösteren araştırmalar ve sonuçları aşağıda belirtilmiştir:

Canbulut (2022) tarafından yapılan eğitici çizgi romanların ilkokul 2. sınıf bölme işlemi konusunda başarı ve kalıcılığa etkisi isimli çalışmasında, Çelik ve İlhan (2021) tarafından yapılan çocuk hakları öğretiminde eğitici çizgi roman kullanımı isimli çalışmada, Şentürk (2020) tarafından yapılan eğitici çizgi roman ve çizgi film kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi isimli çalışmada, Ünal ve Demirkaya (2019) tarafından yapılan eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin başarı ve derse yönelik tutumlarına etkisi isimli çalışmada, İlhan ve Oruç (2019) tarafından yapılan eğitici çizgi roman kullanımının akademik başarıya ve motivasyona etkisi isimli çalışmada, Topkaya (2014) tarafından yapılan eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin öğrenmelerine etkisi isimli çalışmada eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Topkaya ve Şimşek (2015), Topkaya (2016a), Topkaya (2016b), Topkaya (2017), İlhan (2016), Ünal (2018) tarafından yapılan çalışmalardan eğitici çizgi romanın bir ders öğretim materyali olarak kullanılmasının öğrencilere vatandaşlık ve demokrasi, çevre sorunları, doğal çevreye duyarlılık gibi konuların öğretiminde oldukça etkili ve başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Yine Sones (1944), Brocka (1979), Krashenn (1993), Hosler ve Boomer (2011) ve Miranda vd. (2018) tarafından yapılan çalışmalarda metin ve çizgi romanların öğrenmeye etkisi, çizgi romanların öğrenci başarısını arttırmada etkisi, diğer edebi ürünlere göre çizgi romanların etkililiği, çizgi romanın akademik başarıya etkisi, çizgi romanların dil öğretimine etkisi, çizgi romanların biyoloji dersinde kullanımının akademik başarıya etkisinin incelendiği çalışmalarda çizgi romanların bir öğretim materyali olarak kullanılmasıyla etkili ve başarılı sonuçlara ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Yaptığımız araştırma sonucunda elde sonuçlarla benzerlik gösteren Orçan (2013), Ekinci-Efecioğlu (2013), Miranda vd. (2018), Öner (2013), Ertemsir (2011) tarafından yapılan araştırmalarda; fizik öğretiminde çizgi roman kullanımının etkisi, yabancı dil öğretiminde çizgi roman kullanımının etkisi, dil öğretiminde çizgi roman kullanmanın başarıya etkisi. Çizgi romanın okuduğunu anlama üzerindeki etkisi, çizgi romanın yükseköğretimde kullanımı ile ilgili çalışmalar yapılmış ve araştırma sonuçlarında çizgi romanların bir öğretim materyali olarak kullanılmasıyla etkili ve başarılı sonuçlara ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Yukarıda incelenip sonuçlarının verildiği araştırmalar, eğitici çizgi romanın uzaktan eğitim yoluyla bir ders öğretim materyali olarak uygulandığı bu araştırmadan elde edilen araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösteren çalışmalardır. Fakat bu sonuçları desteklemeyen bazı

çalışmalar da söz konusudur. Bu araştırmaların sonuçları da incelenmiş ve sonuçları aşağıda belirtilmiştir:

Lin ve Lin (2016) tarafından yapılan çizgi romanların fen bilimleri ders kitapçıklarına göre öğrenme düzeyine etkisi isimli çalışmada çizgi romanların fen kitapçıklarına göre başarı düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Yine Baysarı (2007) ve Çiçek (2012) tarafından yapılan çalışmalarda eğitici çizgi roman gibi görsellik içeren ders öğretim materyallerinin uygulandıktan sonra öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yapılan araştırmaların büyük çoğunluğundan elde edilen bulgular eğitim öğretim sürecinde kullanılan eğitici çizgi roman gibi görsel materyallerin bilişsel öğrenmeleri olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilgilerin Kalıcılığı Üzerindeki Etkisi

Eğitici çizgi roman uygulamasının bilgilerin kalıcılığı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yapılan bağımlı gruplar t-testi analiz sonuçlarına göre eğitici çizgi roman uygulanan deney grubu öğrencilerinin son test puanları ile kalıcılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre eğitici çizgi roman kullanımının bilgilerin kalıcılığını artırmada etkili olduğu tespit edilmiştir (Tablo 10). Uzaktan eğitim yoluyla uygulanan eğitici çizgi roman, öğrencilerin bilgilerinin kalıcı ve uzun süreli olmasında etkili bir öğretim materyali olduğu söylenebilir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç Yıldırım (2016), Azam (2019), Yüzbaşıoğlu (2022) ve Vassilikopoulou vd., (2011) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrencilerin Demokratik Algıları Üzerindeki Etkisi

Araştırmada deney ve kontrol gruplarında uygulanan yöntemlerin öğrencilerin demokratik algıları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla bağımlı gruplar t-testi yapılmıştır. Testin sonuçlarına göre deney grubunda uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilen eğitici çizgi roman uygulamaları, öğrencilerin demokratik algılarını artırmada anlamlı düzeyde etkili olduğu tespit edilmiştir (Tablo 11). Uzaktan eğitim yoluyla demokrasi ile ilgili bir öğrenme alanında uygulanan eğitici çizgi roman, öğrencilerin demokratik tutumlarını artırmada etkili bir öğretim materyali olduğu söylenebilir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç Topkaya (2014)'ün yaptığı eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin demokrasiye yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelemek için yaptığı çalışmasında eğitici çizgi romanın kullanımının öğrencilerin demokrasiye yönelik tutumlarını geliştirdiği tespit edilmiştir. Yine Esmer (2014) tarafından yapılan çizgi romanların çocuk eğitimine katkıları isimli çalışmasında çizgi romanların çocuklara adil olma, demokratik olma gibi kavramları kazandırdığı tespit edilmiştir. Topkaya

ve Şimşek (2015) tarafından yapılan eğitici çizgi roman kullanımının vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine ilişkin öğrenci tutumları isimli çalışmada kullanılan eğitici çizgi romanların, öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği tespit edilmiştir. Topkaya (2017) tarafından yapılan çalışmada ise eğitici çizgi roman kullanımın öğrencilerin demokratik algıları üzerinde etkisi isimli çalışmada eğitici çizgi romanların öğrencilerin demokratik algıları üzerinde pozitif yönde etki oluşturduğu tespit edilmiştir.

Eğitici Çizgi Roman Kullanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde uzaktan eğitim yoluyla bir ders öğretim materyali olarak eğitici çizgi roman kullanılmıştır. Araştırmada eğitici çizgi roman kullanımına ilişkin deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama hakkındaki düşünce ve önerilerini belirlemek için geliştirilen görüşme formu aracılığı ile veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi ile meydana gelen bazı temalar oluşturulmuş ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ve farklı araştırmalardan elde sonuçlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar aşağıda belirtilmiştir:

"Derse Yönelik Katkılar" alt temasında yer alan kodlar "dikkat çekici olması, dersi zevkli hâle getirmesi, derse katılma isteği oluşturması, konuyu anlaşılır kılması, konuyu hikâyeleştirerek kolaylaştırması, konuyu heyecanlı bir şekilde sürükleyici kılması, konuyu görselleştirmesi, çizgi romanların ekrana yansıtılmasıyla anlaşılırlığın artması, diğer derslerde de kullanılsın" şeklindedir. Görüşleri alınan öğrenciler, eğitici çizgi romanların dersi eğlenceli hâle getirerek öğrenmeleri kolaylaştırdığını ifade etmişler diğer çevrim içi derslerde de kullanılmasını istemişlerdir. Ayrıca öğrenciler eğitici çizgi romanların ders konularını hikâyeleştirerek sunduğu için dersi daha akıcı ve sürükleyici kıldığını belirtmişlerdir.

"Bireysel Katkılar" alt temasında yer alan kodlar "motivasyon sağlaması, başarıyı artırması, öğrenilenlerin gündelik hayatta işe yaraması, hayal gücünü artırması ve demokratik tutumu artırması" şeklindedir. Görüşleri alınan öğrenciler, eğitici çizgi romanların bireysel olarak başarılarını artırarak hayal güçlerini geliştirdiğini ve motivasyonlarını arttırdığına, öğrenilen bilgilerin gündelik hayatta işlerini kolaylaştırdığına vurgu yapmışlardır.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar Topkaya (2014), Yıldırım (2016), Topkaya (2017), Mutlu (2019), İlhan ve Oruç (2019), Ünal ve Demirkaya (2019), Şentürk (2020), Çiçek Şentürk (2020), Leylak (2022), Yüzbaşıoğlu (2009), Hutchinson (1949), Haugaard (1973), Krashen (1993), Beard ve Rhodes (2002), Cheesman (2006), WeitkamHermidap ve Burnet (2007), Ranker (2008), Olson (2008), Caruso ve Freitas (2009, Kılıçkaya ve Krajka (2012),

Lazzarich (2013), Spiegel ve diğerleri (2013), Ishikura (2013), Richter ve diğerleri (2015), Popa ve Tarabuzan (2015), Lin ve Lin (2016), Miranda ve diğerleri (2018) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

"Karşılaşılan Sorunlar" alt temasında yer alan kodlar "internet probleminden dolayı ekranın kararması, görüntüyü büyütürken telefon ve tablet kullanımında ekranın kayması, derse katılmak isterken sesin bozulması, herhangi bir sorunla karşılaşılmaması" şeklindedir. Görüşleri alınan öğrenciler ders öğretim materyali olarak kullanılan eğitici çizgi romanların ders sürecinde bazı zorluklar meydana getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu zorlukların daha çok internet bağlantısı ve uzaktan eğitimde kullandıkları teknolojik araç-gereçlerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Diğer öğretim materyallerinde olduğu gibi yapılan çalışmada hazırlanan materyallerin uzaktan eğitim yoluyla çevrim içi olarak sunulması müdahale edilemeyecek bazı teknoloji sorunların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca her şey yolunda gitse bile uygulamaya katılan herkesin çevrim içi olarak sunulan eğitici çizgi roman uygulamasını beğenip olumlu görüşler ifade etmesini beklemek doğru olmayacaktır.

"Sorunlara Yönelik Önlemler" alt temasında yer al alan kodlar "çizgi romanın bilgisayar ortamında yansıtılması ve daha hızlı internet imkânı sağlanması" şeklindedir. Görüşleri alınan öğrenciler derslere uzaktan eğitim yoluyla katılırken daha çok tablet ve telefonla katıldıklarını, internet alt yapılarının yavaş olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler bu sorunlara önlem olarak, eğitici çizgi romanların bilgisayar ortamında paylaşılmasını ve kesintiye uğramadan hızlı bir internet bağlantı imkânı oluşturulmasını sunmuşlardır. Yukarıda ifade edilen sorunlar giderildiğinde, uzaktan eğitim yoluyla uygulanacak eğitici çizgi romanlar sayesinde daha etkili sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen bu nitel veriler, araştırmanın nicel kısmından elde edilen uzaktan eğitim yoluyla sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını artırmada, demokratik tutumlarını artırmada ve bilgilerin kalıcılık düzeyini artırmada etkili bir öğretim materyali olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Öneriler

Bu çalışmada uzaktan eğitim çevrim içi olarak kullanılan eğitici çizgi romanların öğrencilerin sosyal bilgiler dersi yönetime katılıyorum öğrenme alanında öğrenme üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında yapılabilecek öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Uzaktan eğitim yoluyla eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekli olduğu durumlarda öğrencileri uzaktan eğitimin sıkıcılığından kurtarıp dersi eğlenceli hâle getirerek başarı ve kalıcılığı artırmak için özellikle ilkokul ve ortaokul seviyesinde eğitici çizgi romanlar bir öğretim materyali olarak kullanılabilir.
- Öğretmenlere eğitici çizgi romanın farklı öğrenme alanları ya da farklı derslerde kullanılması için eğitici çizgi roman hazırlama ve kullanmaya yönelik eğitimler verilebilir.
- Yapılan bu araştırma sonuçları ışığında eğitici çizgi roman kullanımının ortaya koyduğu faydalar göz önünde bulundurularak uzaktan eğitim yoluyla eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekli olduğu durumlarda eğitici çizgi roman farklı sınıf düzeyleri ve farklı derslerde öğretim materyali olarak kullanılıp etkisi araştırılabilir.
- Öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda uzaktan eğitim yoluyla eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekli olduğu durumlarda yazı yoğunluğunun fazla olmaması, konuları daha iyi öğrenilebilmesi ve derslerin daha eğlenceli ve akıcı olabilmesi adına öğrencilerin öğrenmek için önyargıya sahip oldukları, anlamakta zorlandıkları, sıkıcı veya soyut buldukları dersler tespit edilerek bu derlerse yönelik eğitici çizgi romanlar hazırlanarak derslerde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Adedoyin, O. B., & Soykan, E. (2020). Covid-19 pandemic and online learning: the challenges and opportunities. *Interactive Learning Environments,* 1-13.

Aguilera, A. P. (2020). College students' use and acceptance of emergency online learning due to Covıd-19. *International Journal of Educational Research Open, 1*, 100011.

Ağır, F. (2007). *Özel okullarda ve devlet okullarında çalışan ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarının belirlenmesi* (Tez No. 177901). [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi-Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akgül, F. (2019). *Karikatür (Çizgi roman) yoluyla yabancı dil öğretimi* (Tez No. 548704). [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akyavuz, E. K., & Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Electronic Turkish Studies, 15*(4), 723-737. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44140.

Al Lily, A. E., Ismail, A. F., Abunasser, F. M., & Alqahtani, R. H. A. (2020). Distance education as a response to pandemics: Coronavirus and Arab culture. *Technology in Society, 63*, 1-11. https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101317

Aldım, Ü. F. (2013). *Uzaktan eğitim ve tarihsel gelişimi.* Doktora Semineri. İnönü Üniversitesi.

Alkan, C. (1987). *Açık öğretim: Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 157.

Alkan, C. (1987). *Açıköğretim uzaktan eğitim olarak karşılaştırmalı olarak incelenmesi.* Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Ally, M. (2008). Foundations of educational theory for online learning. T. Anderson & F. Elloumi (Ed.), *Theory and practice of online learning* içinde (2nd ed., pp. 15-44). AU Press.

Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye'de karikatür, çizgi roman ve çizgi film.* İletişim.

Altun, E. (2020). *Eğitmenlerin uzaktan eğitime yönelik pedagojik yeterliliklerinin uzaktan eğitim ders videoları aracılığıyla incelenmesi* (Tez No. 644542). [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Arabacı, S. (2021). *Öğretmenlerin uzaktan eğitim algısı ve öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları* (Tez No. 672270). [Yüksek lisans tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi-Erzincan]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Arık, B. M. (2020). Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – II: Uzaktan Eğitim Nasıl Olacak ve bu Süreçte Neler Dikkate Alınmalı? (ERG). http://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileriiiuzaktan-egitim-nasil-olacak-ve-bu-surecte-neler-dikkate-alinmali/

Arık, E. B. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 146831). [Yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aristeidou, M., & Cross, S. (2021). Disrupted distance learning: the impact of Covid-19 on study habits of distance learning university students. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and E-Learning, 36*(3), 263-282.

Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., & Umek, L. (2020). Impacts of the Covid-19 pandemic on life of higher education students: A Global Perspective. *Sustainability, 12(*20), 1-34. 8438. https://doi.org/10.3390/su12208438

Azhari, B., & Fajri, I. (2022). Distance learning during the Covid-19 pandemic: School closure in Indonesia. *International Journal of Mathematical Education İn Science and Technology*, *53*(7), 1934-1954.

Aziz, A. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri* (11. baskı). Nobel.

Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , *11* (42), 1-21.

Bakioğlu, A. & Can, E (2014). *Uzaktan eğitimde kalite ve akreditasyon*. Vize.

Başar, M., Arslan, S., Günsel, E., & Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education, 3*(2), 14-22.

Baysal, E. A., & Ocak, G. (2020). Covid-19 salgını sonrasında okul kavramındaki paradigma değişimine ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 18*(2), 172-201.

Baysarı, E. (2007). *İlköğretim düzeyinde 5. sınıf fen ve teknoloji dersi canlılar ve hayat ünitesi öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrenci başarısına, fen tutumuna ve kavram yanılgılarının giderilmesine olan etkisi* (Tez No. 211465). [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Beard, C., & Rhodes, T. (2002). Experiential learning: Using comic strips as reflective tools in adult learning. *Australian Journal of Outdoor Education, 6*(2), 58-65.

Belcheir, M. J., & Cucek, M. (2022). *Student perceptions of their distance education courses*. Research Report.

Benito, Á., Doğan-Yenisey, K., Khanna, K., Masis, M. F., Monge, R. M., Tugtan, M. A., & Vig, R. (2021). Changes that should remain in higher education after Covıd-19: A mixed-method analysis of experiences in three universities. *Yüksek Öğrenim Araştırma İletişimi*, 11, 4.

Benson, P. J. (1997). Problems in picturing text: A study of visual/verbal problem solving. *Tecnical Communication Quartely, 6(2),* 141-160.

Bhatia, K. T. (2006). Super-heroes to super languages: American popular culture through south asian language comics. *World Englishes, 25*(2), 279-297.

Bogdan, R. C., & Bıklen S. K. (2007). *Qualitative research for education: an introduction to theoryand methods*. Pearson/Allyn and Bacon.

Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 85-124.

Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to coronavirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education, 15*(1), 1-6.

Brocka, B. (1979). Comic books: In case you haven't noticed, they've changed. *Media and Methods, 15*(9), 30-32.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. baskı). Pegem Akademi.

Canbulut, D. (2022*). Eğitici çizgi romanların ilkokul 2. sınıf bölme işlemi konusunda başarı ve kalıcılığa etkisi* (Tez No. 734749). [Yüksek lisans tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Cansız-Aktaş, M. (2019). Nitel veri toplama teknikleri. H. Özmen, & O. Karamustafaoğlu, (Edt.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (ss. 113-136). Pegem Akademi.

Caruso, F., & De Freitas, N. (2009). Física moderna no ensino médio: o espaço-tempo de Einstein em tirinhas. *Caderno Brasileiro De Ensino De Física*, *26*(2), 355-366.

Cary, S. (2004). *Going graphic: Comics at work in the multilingual classroom*. Heinemann.

Chakraborty, P., Mittal, P., Gupta, M. S., Yadav, S., & Arora, A. (2021). Opinion of students on online education during the Covid-19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies*, *3*(3), 357-365.

Cheesman, K. (2006). Using comics in the science classroom. *Journal of College Science Teaching*, *35*(4), 48.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Earlbaum Associates.

Creswell, J. W., & Plano-Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Sage.

Creswell, J., & Plano-Clark, V. L. (2007). Understanding mixed methods research. In J. Creswell (Ed.), *Designing and conducting mixed methods research* içinde (pp. 1-19). Sage.

Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches.* Wise.

Çakın, M., & Akyavuz, E. K. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansıması: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 6*(2), 165-186.

Çelik, E. (2007). *Orta öğretim coğrafya derslerinde bilgisayar destekli animasyon kullanımının öğrenci başarısına etkisi* (Tez No. 210285) [Yüksek lisans tezi, Maramara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çelikdemir, K. (2020,). Covıd-19 salgınında öğrenmenin sürdürülmesi. (TEDMEM). Erişim adresi: https://tedmem.org/covid-19/covid-19- salginindaogrenmenin-surdurulmesi. (Erişim tarihi: 01.08.2022).

Çelikkaya, T. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımının önemi. R. Sever & E. Koçoğlu (Eds.), *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde (2. baskı, ss. 37-62). Pegem Akademi.

Çetin-Efe, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı kapsamında çizgi romanlaştırılan dede korkut hikâyelerinin yapı ve eğitimsel değerleri yönünden incelenmesi* (Tez No. 586444) [Yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi-Zonguldak]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çiçek-Şentürk, Ö. (2020). *Argümantasyon destekli eğitici çizgi romanların öğrencilerin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarılarına etkisi ile öğrenci deneyimleri* (Tez No. 620301) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çiçek, M. (2012). The impact of social media marketing on brand loyalty. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 58*, 1353-1360.

Çoban, S. (2013). Uzaktan ve teknoloji destekli eğitimin gelişimi. *XVI. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı*.

Çok, C. (2021). *Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin öz-yeterlik algısı ve pandemi sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştıkları engeller* (Tez No. 671199) [Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *39*, 203-211.

Demiray, U., & Adıyaman, Z. (2002). *Kuruluşunun 10. yılında açıköğretim lisesi ile ilgili çalışmalar kaynakçası* (2. baskı) MEB.

Demirel, Ö., & Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. (Yeni Programa Uygun Geliştirilmiş Yedinci Basım). Pegem Akademi.

Deniz, S. (2021). *Öğretmenlere yönelik uzaktan eğitim tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmen tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 670883) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Doğan, M. & Kahraman, İ. (2022). Ortaöğretim öğrencilerinin oluşturdukları metaforlar: acil uzaktan eğitimde matematik dersi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *9*(1), 79-93.

Doğanay, A. (2004). *Sosyal bilgiler eğitiminin genel amaçları ne olmalıdır?* I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (15-17 Mayıs 2003 İzmir). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Dönmez, A. (2021). *Fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 686398) [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi-Adıyaman]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Eken, Ö. , Tosun, N., & Eken, D. T. (2020). Covid-19 salgını ile acil ve zorunlu uzaktan eğitime geçiş: genel bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi, 49*(1), 113-128.

Ekici, G. (2003). Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin

Ekinci Efecioğlu, E. (2013). *Çizgi romanın ingilizcenin yabancı dil olarak öğretiminde rolü* (Tez No. 339076). [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Anı.

Elmas, Ç., Doğan,N., Biroğul, S., & Mehmet, K. O. Ç. (2008). Moodle eğitim yönetim sistemi ile örnek bir dersin uzaktan eğitim uygulaması. *Bilişim Teknolojileri Dergisi, 1*(2), 53-62

Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin geleceği: MOOC. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, *4*(4), 15-22.

Ertemsir, E. (2011). *Yükseköğretimde yöneticilik eğitimi ve yeni bir öğretim yöntemi olarak interaktif çizgi roman: yöntemin yarattığı faydalılık algısı üzerine bir araştırma* (Tez No. 303683). [Doktota tezi, İstanbul Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Esmer, B. (2014). *Çizgi romanların çocuk eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 385964) [Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Famularsih, S. (2020). Students' experiences in using online learning applications due to Covid-19 in English classroom. *Studies in Learning and Teaching, 1*(2), 112-121. https//doi.org/10.46627/silet.v1i2.40

Felder, R. M. (1993). Reaching the second tier: Leraning and teaching styles in college science education. *College Science Teaching, 23(5),* 286-290.

Freeman, D. & Freeman, Y. (2000). *Teaching reading in multilingual classrooms.* Heinemann.

Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text-based environment: computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education, 2*(2-3), 87-105. https://doi.org/10.1016/S1096-7516(00) 00016-6

Gençoğlu, C., & Çiftçi, M. (2020). Covid-19 salgınında eğitim: Türkiye üzerinden bir analiz. *Journal of History School, 13*(46), 1648-1673.

Green, M. J., & Myers, K. R. (2010). Graphic medicine: use of comics in medical education and patient care. *BMC Medical Education, 22(*1) 302.

Greenfield, D. (2017). Beyond super heroes and talking animals: Social justice in graphic novels in education (Doctoral dissertation). https://search.proquest.com/docview/1979947299?pq-origsite=gscholar sayfasından erişilmiştir.

Guragaı, M. (2020). Nepalese medical students in the Covıd-19 pandemic: Ways Forward, *Journal of the Nepal Medical Association, 58*(225), 352-354.

Gülbahar, Y. (2009). *E-öğrenme.* Pegem Akademi.

Gülnar, B. (2008). Bilgisayar ve internet destekli uzaktan eğitim programlarının tasarım, geliştirme ve değerlendirme aşamaları (Suzep örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19,* 259-271.

Gürsoy, H. C. (2018). *Kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında yardımcı bir araç olarak çizgi romanların kullanılması* (Tez No. 524099) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Haugaard, K. (1973). Comic books. Conduists to culture? *Reading Teacher, 27,* 54-55.

Hellewell, J., Abbott, S., Gimma, A., Bosse, N. I., Jarvis, C. I., Russell, T. W., & Eggo, R. M. (2020). The feasibility of controlling Covıd-19 outbreaks by isolating cases and contacts. *Lancet Global Health, 8*(4), e488-e496.

Hosler, J., & Boomer, K. B. (2011). Are comics an effective way to involve non-majors in learning and appreciating science? *Life Sciences Education, 10*(3), 309-317.

Hovland, C. I., Janis, I. L., & Kelley, H. H. (1953). *Communication and persuasion.* Yale University Publications.

Hughes, J. M., King, A., Perkins, P., & Fuke, V. (2011). Adolescents and "autographics": Reading and writing coming-of-age graphic novels. *Journal of Adolescent & Adult Literacy, 54*(8), 601-612.

Hussein, E., Daoud, S., Alrabaiah, H., & Badawi, R. (2020). Exploring undergraduate students' attitudes towards emergency online learning during Covid-19: A case from the UAE. *Children and Youth Services Review,* 119, 105699. https://doi.org /10.1016/j.childyouth.2020.105699

Hutchinson, K. H. (1994). An experiment in the use of comics as instructional material. *The Journal of Educational Sociology, 23*(4), 236-245.

Ishikura, N. (2013). *The impact of Japanese popular culture and motivation on language learning: Exploring the use of manga for teaching Japanese culture and reading* (Yüksek lisans tezi) ProQuest Dissertations & Theses Global.

Işıkyıldız, M. (2011). *Çizgi romanların yabancı dil olarak fransızca öğretimindeki yeri* (Tez No. 308411). [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

İlhan, G. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi romanların kullanımı* (Tez No. 447716). [Doktara tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyonkarahisar]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

İlhan, G. O., & Oruç, Ş. (2019). Sosyal Bilgiler dersinde çizgi roman kullanımı: Teksas tarihi. *Eğitim ve Bilim, 44*(198), 327-341. http://doi.org/10.15390/EB.2019.7830

İşman, A. (1998). *Uzaktan eğitim*. Değişim.

İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim* (4. baskı). Pegem Akademi.

Karabudak, N. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan çocuk roman ve çizgi romanlarının tematik incelenmesi* (Tez No. 407243). [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi-Bursa). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Karagöz, B. (2018). Eğitici çizgi romanların disiplinler arası içeriklerinin belirlenmesi ve okuduğunu anlama stratejilerine uygulanabilirliği: Adam Olmuş Çocuklar ile Kahraman Kadınlarımız serisi örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*0(3), 637-661. http://doi.org/10.17556/erziefd.401083

Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 6*(19), 220-241. https://doi.org/10.29000/rumelide.752297.

Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7*(53), 1262-1274. http://doi.org/10.26450/jshsr.1868.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.

Kaya, Z. V., & Odabaşı, F. (1996). Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*.

Kebritchi, M., Lipschuetz, A., & Santiague, L. (2017). Issues and challenges for teaching successful online courses in higher education: A literature review. *Journal of Educational Technology Systems, 46*(1), 4-29. https://doi.org/10.1177% 2F004723 9516661713

Keegan, D. (1980). On defining distance education. *Distance Education, 1*(1),13–36. https://doi.org/10.1080/0158791800010102.

Keegan, D. (1986). Interaction and communication. *The foundations of distance education* içinde (pp. 89-107). Croom Helm.

Khoii, R., & Forouzesh, Z. (2010). Using comic strips with reading texts: Are we making a mistake. *Literacy Information and Computer Education Journal*, *1*(3), 168-177.

Kılıçkaya, F., & Krajka, J. (2012). Can the use of web-based comic strip creation tool facilitate EFL learners' grammar and sentence writing? *British Journal of Educational Technology*, *43*(6), 161-165.

Kilmen, S. (2015). *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik.* Edge Akademi.

Kleinman, E. B., & Dwyer, F. M. (1999). Analysis of computerized visual skills: Relationships to intellectual skills and achievement. *İnternational Journal of İnstructional Media, 26(1)*, 53-69.

Koca, M. F. (2021). *Pandemi sürecinde ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutumları: Osmaniye ili örneği* (Tez No. 673029) [Yüksek lisans tezi, Korkut Ata Üniversitesi-Osmaniye]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Koenke, K. (1981). The careful use of comic boks. *Reading Teacher, 34,* 592-595.

Koylu, D. P. (2022). *Uzaktan eğitimde kullanılabilecek öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin öğretmen görüşleri (Karma yöntem araştırması)* (Tez No. 706186) [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi-Adıyaman]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Krashen, S. (1993). *The power of reading.* Libraries Unlimited.

Lazzarich, M. (2013). Comic strip humour and empathy as methodological instruments in teaching. *Croatian Journal of Education, 15*(1), 153-190.

Lehenbauer, M., Kothgassner, O. D., Kryspin-Exner, I., & Stetina, B. U. (2013). An online self-administered social skills training for young adults: Results from a pilot study. *Computers & Education, 61*, 217-224.

Lengkanawati, N. S., Wirza, Y., & Alicia, D. (2021, Ocak). EFL öğrencilerinin Covid-19 salgınları sırasında çevrimiçi öğrenme uygulamasına ilişkin görüşleri. 4. *Sriwijaya Üniversitesi Öğrenim ve Eğitim Uluslararası Konferansında (SULE-IC 2020)* (ss. 351-357). Atlantis Basın.

Leylak, D. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin eğitici çizgi romanlar ile ilgili görüşleri* (Tez No. 758625) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Lim, Y. (2012). *Seriously, what are they reading? An analysis of Korean children's reading behavior regarding Educational Graphic Novels* (Doctoral dissertation). ProQuest Dissertations & Theses Global.

Lin, S. F, Lin, H. S, Lee, L., & Yore, L. D. (2015). Are science comics a good tool for science communication? The state of the public to learn nanotechnology. *International Journal of Science Education, 5*(3), 276-294.

Lin, S. F., & Lin, H. S. (2016). Learning nanotechnology with texts and comics: The impacts on students of different achievement levels. *International Journal of Science Education, 38*(8), 1373-1391.

Lu, Y., Dong, Y., Jiang, H., Wang, Z., Cao, Z., Guo, S., & Liaw, P. K. (2020). Promising properties and future trend of eutectic high entropy alloys. *Scripta Materialia, 187,* 202-209.

M. Reimers, F., & Schleicher, A. (2020). A Framework to Guide an Education Response to the Covıd-19 Pandemic of 2020. OECD. https://oecd.dambroadcast.com/pm_7379_126_126988-t63lxosohs.pdf

Malik, F., Ajmal, F., & Jumani, Z. (2020). The effects of Covid-19 on education in Pakistan: Students' perspective. *International Journal of Distance Education and E-Learning, 6*(1), 217-234. https://doi.org/10.36261/ijdeel.v6i1.1431

Marek, M. W., Chew, C. S., & Wu, W. C. V. (2021). Covıd-19 salgınında sınıfları uzaktan eğitime dönüştürme konusunda öğretmen deneyimleri. *Uluslararası Uzaktan Eğitim Teknolojileri Dergisi (IJDET), 19*(1), 89-109.

McCloud, S. (1994). *Understanding comics the invisible art*. Kitchen Sink.

McVicker, C. J. (2007). Okumayı öğrenmek için bir metin yapısı olarak çizgi romanlar. *Okuma Öğretmeni 61*(1), 85-88.

MEB. (2012*). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı.* Tuna.

Megawati, F., & Anugerahwati, M. (2012). Comics: A study on teaching Indonesian EFL students to write narrative texts. *Teflin Magazine, 23*(2), 183-205.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2020a, 3 Nisan). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitimalaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr

Miranda, S. A. C., Salazar, G. M. U., & Larenas, C. H. D. (2018). Comic-based instruction and vocabulary learning among 11th and 12th graders in two Chilean schools. *InterSedes, 19*(39), 78-103. http://doi.org/10.15517/isucr.v19i39.34071

Moore, M. G. (1990). Background and overview of contemporary american distance education. M. G. Moore (Ed.), *Contemporary ıssues in american distance education* (pp. 12-26). Pergamon.

Nakos, G. E., Deis, M. H., & Jourdan, L. (2002). Students' perceptions of on-line courses: An exploratory study. *Turkish Online Journal of Distance Education, 3*(1), 58-66.

Nasser, R., & Abouchedid, K. (2010). Attitudes and concerns towards distance education: The case of Lebanon. *Online journal of distance learning administration, 3*(4), 1-10.

Olson, J. C. (2008). *The comic strip as a medium for promoting science literacy.* California State University Press.

Orçan, A. (2013). *Çizgi roman tekniği ile geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin ve fiziğe ilişkin tutumlarının gelişimine etkisi* (Tez No. 354656) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Öner, S. (2013). *The effect of a selected graphic novel on reading comprehension* (Tez No. 332647) [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Öz, C. (2013). *Moda tasarımı eğitimi alan lisans öğrencilerinin popüler kültür ürünü olan çizgi romanın ve kahramanlarının günümüz modası ve yaratıcılıklarına etkilerine dair görüşleri* (Tez No. 333498). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *The Journal of International Education Science 2,* 376-39.

Özçelik, D. A. (1989). *Test hazırlama kılavuzu* (5. baskı). ÖSYM Yayınları.

Özdemir, A., & Sarıcan, E. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim derslerindeki akademik başarıları üzerine karma bir araştırma. *International Journal of Field Education, 6*(1), 57-78.

Özer, M. (2020a). The contribution of the strengthened capacity of vocational education and training system in turkey to the fight against Covıd-19. *Journal of Higher Education,* https://doi.org/10.2399/yod.20.726951

Özer, M. (2020b). Educational policy actions by the Ministry of National Education in the times of Covıd-19 pandemic in Turkey. *Kastamonu education journal, 28*(3), 1124-1129.

Özer, M. (2020c). Türkiye'de Covıd-19 salgını sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atılan politika adımları. *Kastamonu Education Journal, 28*(3) 1124-1129 https://doi.org/10.24106

Özgen, K. (2022). *Bilim çocuk dergisinde yer alan çizgi roman türündeki metinlerin Türkçe ders kitaplarında kullanılabilirliği ve temalara uygunluğu* (Tez No. 746553). [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi-Giresun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özmen, B. (2012). *Sosyal ağ destekli uzaktan eğitim uygulamalarının öğrenci başarısı ve görüşlerine etkisi* (Tez No. 175903) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi-Elâzığ]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Öztaş, B. (2021). *Covid-19 sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına yönelik yeterlilik algıları ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri* (Tez No. 694405) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özüdoğru, G. & Bulut, A. S. (2021). 8. Sınıf öğrencilerinin Covıd-19 pandemi döneminde matematik dersi deneyimleri. *Kırıkkal*e *Üniversitesi Eğitim Dergisi, 1*(1), 18 – 26.

Özyılmaz Akamca, G. (2008). *İlköğretimde analojiler, kavram karikatürleri ve tahmin-gözlem-açıklama teknikleriyle desteklenmiş fen ve teknoloji eğitiminin öğrenme ürünlerine etkisi* (Tez No. 220317) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri.* Pegem Akademi.

Perraton, H. (1981). A theory for distance education. *Prospects, 11*(1),13–24. https://doi.org/10.1007/bf02254290

Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (1986). *The elaboration likelihood model of persuasion*. Springer.

Pişken, M., T. (2021). *Sınıf öğretmenlerinin pandemik salgın nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim hakkında görüşleri* (İstanbul ili Esenyurt ilçesi örneği) (Tez No. 681279) [Yüksek lisans tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Popa, N. L., & Tarabuzan, E. O. (2015). Using comic strips in teaching and learning French as foreign language: Changes in motivational beliefs. *Review of Artistic Education*, *9*(10), 273.

Pustz, M. (Ed.). (2012). *Comic books and American cultural history: An anthology*. Bloomsbury.

Radu, M. C., Schnakovszky, C., Herghelegiu, E., Ciubotariu, V. A., & Cristea, I. (2020). The impact of the Covıd-19 pandemic on the quality of educational process: A student survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(21), 1-15. https://doi.org/10.3390/ijerph17217770

Ranker, J. (2008). Using comic books as read-alouds: Insights on reading instruction from an English as a second language classroom. *Reading Teacher, 61*(4), 296-305.

Richter, T., Rendigs, A., & Maminirina, C. P. (2015). Conservation messages in speech bubbles - evaluation of environmental education comic distributed in primary schools in Madagascar. *Sustainability, 7*(7), 8855-8880.

Romaniuk, M. W., & Łukasiewicz-Wieleba, J. T. (2020). Crisis remote education at The Maria Grzegorzewska University during social isolation in the opinions of students. *International Journal of Electronics and Telecommunications, 66*(4), 807-812.

Rota, G., & Izquierdo, J. (2003). "Comics" as a tool for teaching biotechnology in primary schools. *Issues in Biotechnology Teaching*, *6*(2), 85-89.

Sağlık Bakanlığı (2020, Kasım 28). Covıd-19 Sözlüğü. https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66493/p.html.

Salta, K., Paschalidou, K., Tsetseri, M., & Koulougliotis, D. (2022). Shift from a traditional to a distance learning environment during the Covid-19 pandemic: university students' engagement and interactions. *Science & Education, 31*(1), 93-122.

Sarıbıyık, B. (2022). *Covid-19 sürecinde ortaokul matematik dersinin uzaktan eğitim yoluyla uygulanmasının öğrenci ve öğretmen görüşleri çerçevesinde incelenmesi* (Tez No. 710432). [Yüksek lisans tezi, Sütçü İmam Üniversitesi-Kahramanmaraş]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sarıbıyık, M. S. (2018). *İlkokullarda milli tarih şuurunu kazandırmada tarihi çizgi romanların önemi: Tarkan çizgi romanları örneği* (Tez No. 524390) [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi-Giresun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Schlosser, C. A., & Anderson, M. L. (1994). *Distance education: Review of the literature.* Iowa Distance Education Alliance. (ERIC No. ED382159).

Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, *7*(3), 65-93.

Sherry, L. (1996). Issues in distance learning. *International Journal of Educational Telecommunications*, *1*(4), 337-365.

Shin, M., & Hickey, K. (2021). Needs a little TLC: Examining college students' emergency remote teaching and learning experiences during Covıd-19. *Journal of Further and Higher Education, 45*(7), 973-986.

Simonson, M., Zvacek, S. M. & Smaldino, S. (2019). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (7th ed.). Information Age.

Sones, W. W. D. (1944). Çizgi roman ve öğretim yöntemi. *Eğitim Sosyolojisi Dergisi*, *18*(4), 232-240.

Song, D., Brumley, D., Yin, H., Caballero, J., Jager, I., Kang, M. G., & Saxena, P. (2008). BitBlaze: A new approach to computer security via binary analysis. In *Information Systems Security: 4th International Conference, ICISS 2008, Hyderabad, India, December 16-20, 2008. Proceedings 4* (pp. 1-25). Springer Berlin Heidelberg.

Song, Y., Heo, M., Krumenaker, L., & Tippins, D. (2008). Cartoons-an alternative learning assessment. *Science Scope*, *32*(1), 16-21.

Sönmez, Ö. F. (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler 7. sınıf Karadeniz bölgesi konusunun görsel araç-gereçlerle öğretiminin öğrencilerim akademik başarısına etkinsin incelenmesi* (Tez No. 187253) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan araç-gereçler. G. Can (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinden (ss. 123-137). Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.

Spiegel, A. N., McQuillan, J., Halpin, P., Matuk, C., & Diamond, J. (2013). Bringing young people together with science through comics. *Research in Science Education*, *43*, 2309-2326.

Şahin, M. C., & Tekdal, M. (2005). İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiği: Bir metaanaliz çalışması. *Akademik Bilişim, 2*(04), 1-11.

Şentürk, M. (2020). *Eğitici çizgi roman ve çizgi film kullanımının derse ilişkin tutum, motivasyon ve başarıya etkisi* (Tez No. 623840) [Doktora tezi. Atatürk üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tanju, E. H. (2013). Edebi türler açısından çocuk edebiyatı. M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* içinde (ss. 93-159). Pegem Akademi.

Tekin, O. (2007). *Uzaktan eğitim yöntemiyle verilen hizmet içi eğitim programının öğretmenlerin öz yeterlik algıları ve tutumlarına etkisi (Muğla ili örneği)* (Tez No. 214212) [Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Todhunter, B. (2013). LOL - limitations of online learning - are we selling the open and distance education message short? *Distance Education, 34*(2), 232–252. https://doi.org/10.1080/01587919.2013.802402

Tomasik, M. J., Helbling, L. A., & Moser, U. (2021). Educational gains of distance education versus face-to-face education in primary and secondary schools: a natural experiment during the Covid-19 pandemic in Switzerland, school closures. *Uluslararası Psikoloji Dergisi*, *56*(4), 566-576.

Tomei, L. A. (2010). Designing instruction for the traditional, adult, and distance learner: A new engine for technology-based teaching. *Turkish Online Journal of Distance Education, 12*(4), 212-224.

Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi* (Tez No. 366519) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Topkaya, Y. (2016a). Doğal çevreye duyarlılık değerinin aktarılmasında kavram karikatürleri ile eğitici çizgi romanların etkililiğinin karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13*(34), 259-272.

Topkaya, Y. (2016b). Eğitici çizgi romanların çevre sorunlarına yönelik bilişsel ve duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim, 41*(187), 199-219. http://doi.org/10.15390/EB.2016.5713

Topkaya, Y. (2017). Demokratik algı üzerine eğitici çizgi romanların etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*(2), 747-756.

Topkaya, Y., & Şimşek, U. (2015). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde eğitici çizgi romanların etkisi. *Journal of Computer and Education Research, 3*(6), 152-167.

Topkaya, Y., & Şimşek, U. (2016). The effect of educational comics on the academic achievement and attitude towards earthquake. *International Online Journal of Educational Sciences, 8*(3), 46-54. http://doi.org/10.15345/iojes.2016.03.005

Trent, C., & Kinlaw, R. (1979). Comic books: An effective teaching tool. *Journal of Extension,* 17, 18-23.

Türkal, B. (2018). *Oluşturma ve uygulama açısından sosyal bilgiler öğretiminde bir öğretim materyali olarak çizgi roman kullanımı* (Tez No. 527260) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Türker, A., & Dündar, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde eğitim bilişim ağı (eba) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi, 49*(1), 323-342.

Türkhan, H. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın bilgisayar eğitimi uygulamalarında verilen uzaktan hizmet içi eğitimin değerlendirilmesi* (Tez No. 220540) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

UNESCO. (2020a). *Covıd-19 education response webinar: Distance learning strategies: What do we know about effectiveness? Synthesis report.* https://unesdoc.unesco.org /ark:/48223/pf0000373350

UNESCO. (2020b). *Covid-19 education response: how many students are at risk of not returning to school?* https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373992

UNESCO. (2020c). School closures caused by Coronavirus (Covid-19). https://en.unesco.org/covid19/educationresponse

UNESCO. (2020d). Covid-19: A global crisis for teaching and learning. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373233

UNESCO. (2020e). National Education Responses to COVID-19 Summary Report of UNESCO's Online Survey. Summer Report, UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373322

Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim.* Nobel.

Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(16), 335-351.

Ülkü, S. (2018). İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları (Tez No. 502535) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ünal, O. & Demirkaya, H. (2019). A semi-experimental study on the use of educational comics in social studies. *International Journal of Geography and Geography Education, 40,* 92-108.

Ünal, O. (2018). *Sosyal Bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi* (Tez No. 513238) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi-Antalya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Üstten, A., & Pilav, S. (2016). Temel seviyede yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çizgi romanların öğrenme düzeyine etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 4*(4), 599- 606.

Varol, N. (2001). İnternet'in uzaktan eğitimdeki konumu. *Akademik Bilişim*, 1-2.

Vassilikopoulou, M., Retalis, S., Nezi, M., & Boloudakis, M. (2011). Pilot use of digital educational comics in language teaching. *Educational Media International*, *48*(2), 115-126.

Verduin, J. R., & Clark, T. A. (1994). Uzaktan eğitim: Etkin uygulama esasları (Çev. Maviş, İ). Anadolu Üniversitesi. (Orijinal yayın tarihi, 1991).

Violante, M. G., & Vezzetti, E. (2014). Implementing a new approach for the design of an e-learning platform in engineering education. *Computer Applications in Engineering Education, 22*(4), 708-727. https://doi.org/10.1002/cae.21564.

Weitkamp, E., & Burnet, F. (2007). The Chemedian brings laughter to the chemistry classroom. *International Journal of Science Education*, *29*(15), 1911-1929.

Wiebe, E., Thompson, I., & Behrend, T. (2015). MOOCs from the viewpoint of the learner: A response to perna et al. (2014). *Educational Researcher*, *44*(4), 252–254. https://doi.org/10.3102/0013189X15584774

Williams, N. (1995). *The comic book as course book: Why and how*. Long Beach, CA: Annual Meeting of Teachers of English for Speakers of Other Languages (ERIC Replication Service No. ED 390277).

Williams, R. (1995). *Sociology of culture.* Chicago University Publications.

Williams, R. (2008). Image, text and story: Comics and graphic novels in the classroom. *Art Education*, *61*(6), 13-19.

World Bank. (2020). How countries are using edtech (including online learning, radio, television, texting) to support access to remote learning during the Covıd-19 pandemic. https://www.worldbank.org/en/topic/edutech/brief/howcountries-are-using-edtech-to support-remote-learning-during-the-covid-19- pandemic

World Health Organization. (2020). Responding to community spread of Covıd-19: Interim guidance. https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/ 20200307-responding-to-Covıd-19 -communitytransmission-final.pdf

Yanpar Şahin, T. (1994). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde akademik benlik kavramı, ders içi öğrenme ve ders dışı çalışma yolları ile başarı ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10,* 43-48.

Yaşar, Ş. (2001). Öğretimde araç- gereç kullanımı. M. Gültekin (Ed), *Öğretimde planlama ve değerlendirme* içinde (ss. 143-160). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yazıcı, K. (2006). Sosyal belgilerde kullanılan görsel araçlar: haritalar, küreler, resimler, tablolar ve grafikler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15*, 651-662.

Yenilmez, K., Turgut, M., & Balbağ M. Z. (2017). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*(2), 91-107. https://doi.org/10.17556/erziefd.305902.

Yeşilyurt, E. (2006). *Öğretmenlerin öğretim araç ve gerekçelerini kullanma durumlarını etkileyen faktörler* (Tez No. 187111) [Yüksek lisans tezi, FıratÜniversitesi-Elâzığ]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yıldır, E. (1994). Batıda çizgi roman. *Töre Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, 152,* 7-12.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim, 23*(112), 12-21.

Yıldırım, E. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitici çizgi roman hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(11), 52-70.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin.

Yıldızlı, H. (2019). Gereksinim belirleme-görüşme, gözlem, kaynak tarama teknikleri ve örnek uygulamalar. V. Sönmez & F. Gülderen (Eds.), *Eğitimde örnekleriyle gereksinim analizi* içinde (ss. 146-193). Anı.

Yorgancı, S. (1998). Bilgi merkezleri modeli ve Türkiye. *Uzaktan Eğitim Dergisi*, 101-102.

Yüzbaşıoğlu, M. K. (2022). K*uvvetin ölçülmesi ve sürtünme ünitesine yönelik bağlam temelli tasarlanan çizgi romanların öğrencilerin temellendirilmiş zihinsel model gelişimine etkisi* (Tez No. 725832) [Doktora tezi, Kastamonu Üniversitesi-Kastamonu]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Zhang, T. (2015). *Online comics for the teaching and learning of chinese language in the australian context* (Yüksek lisans tezi). ProQuest Dissertations & Theses Global.

URL-1: http://egitek.meb.gov.tr/UzaktanEgitim/UzaktanEgitim.html).

URL-2: https://slideplayer.biz.tr/slide/10183853/

EKLER

EK-1. Kazanım 1 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar- Yönetim Biçimleri

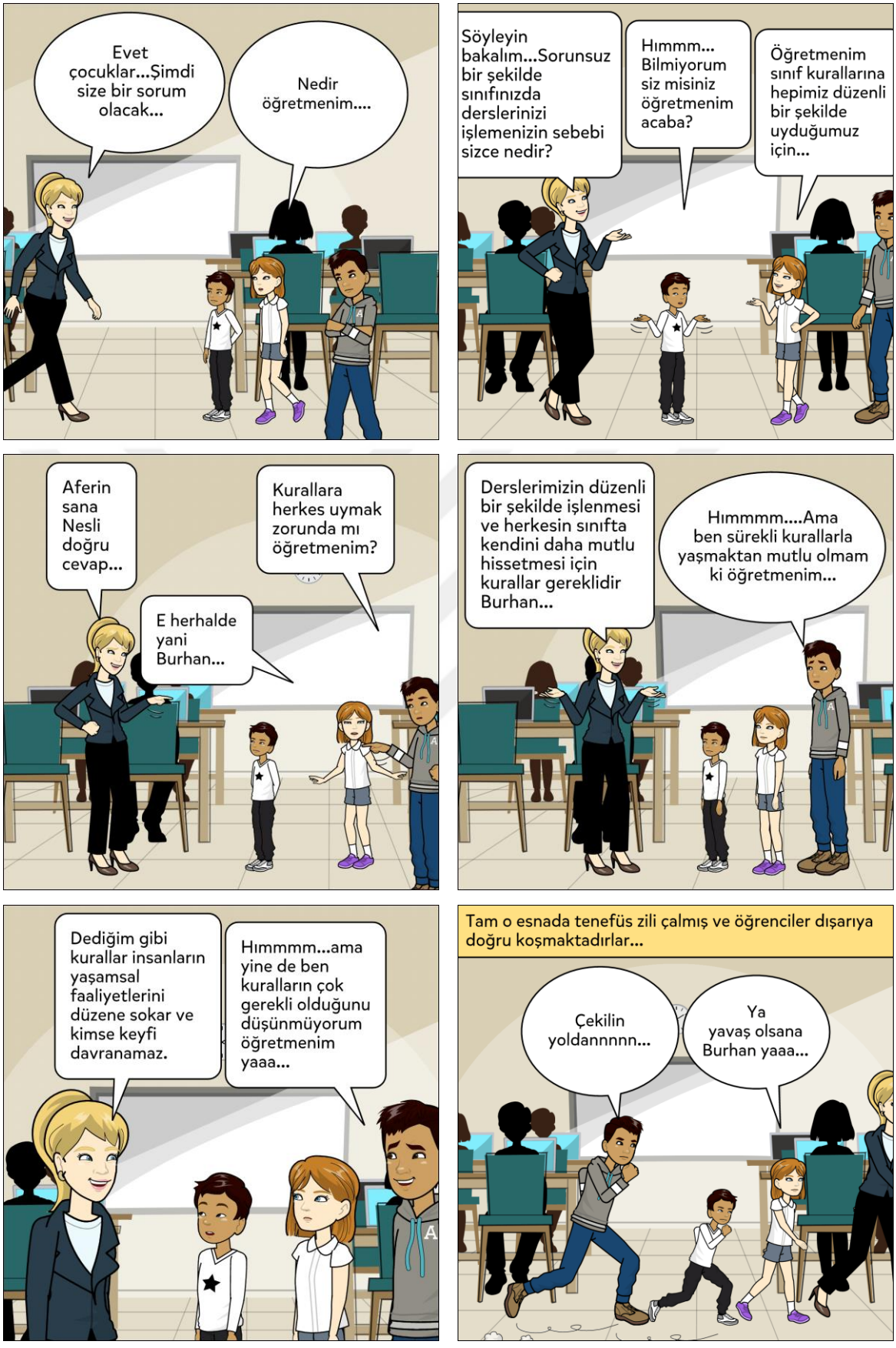

Sen de kimsin? Şintoizm din ülkesi için farklı ve değişik bir kıyafet şeklin var...! Nereden geldin buraya çabuk söyle...!
Özgürlük arayan bir gezginim ben...! Yıldız Oligarşi devletinden kaçtım ve sizin ülkenize sığındım...!
Teokrasi ülkesine hoş geldin gezgin!!! Neden Oligarşi ülkesinden kaçtın bizlere anlatmak ister misin?
Oligarşi ülkesinde adalet, özgürlük ve eşitlik yoktu...!
Bak gezgin...! Şintoizm dininin kuralları adildir ve bundan dolayı burada hep mutlu olursun...!.
Usta Li, bana göre insanlar için konulan kuralları kutsal kitaplar değil yine insanların kendileri koymalıdır..!
Yoksaaaaa! Sen de o demokrasi denen yönetim şeklini isteyen gevezelerden misin???
Ben Oligarşi ülkesinde zaten bilimle uğraşan biriydim Usta Li...! Şöyle bir yer arıyorum: herkesin eşit ve özgür olduğu bir yer! Ayrıca dediğiniz gibi ben geveze değilim gayette akıllıyım IQ +140 tamam mıiii! Ben buradan da gitmeliyim hemennnn...!
Mısır ülkesinde her zaman ki gibi sıcak bir gün...
Heyyyyy!!! İyi misin sen garip şey? Uyansana yaaa. Sıcak mı çarptı acaba?
Başım çok fena ağrıyor! Sen kimsin??? Nereye geldim ben? Burası neresi???
Mısır Monarşisi burası.... Ben de Firavun'un kızıyım. Prenses Ramses...!

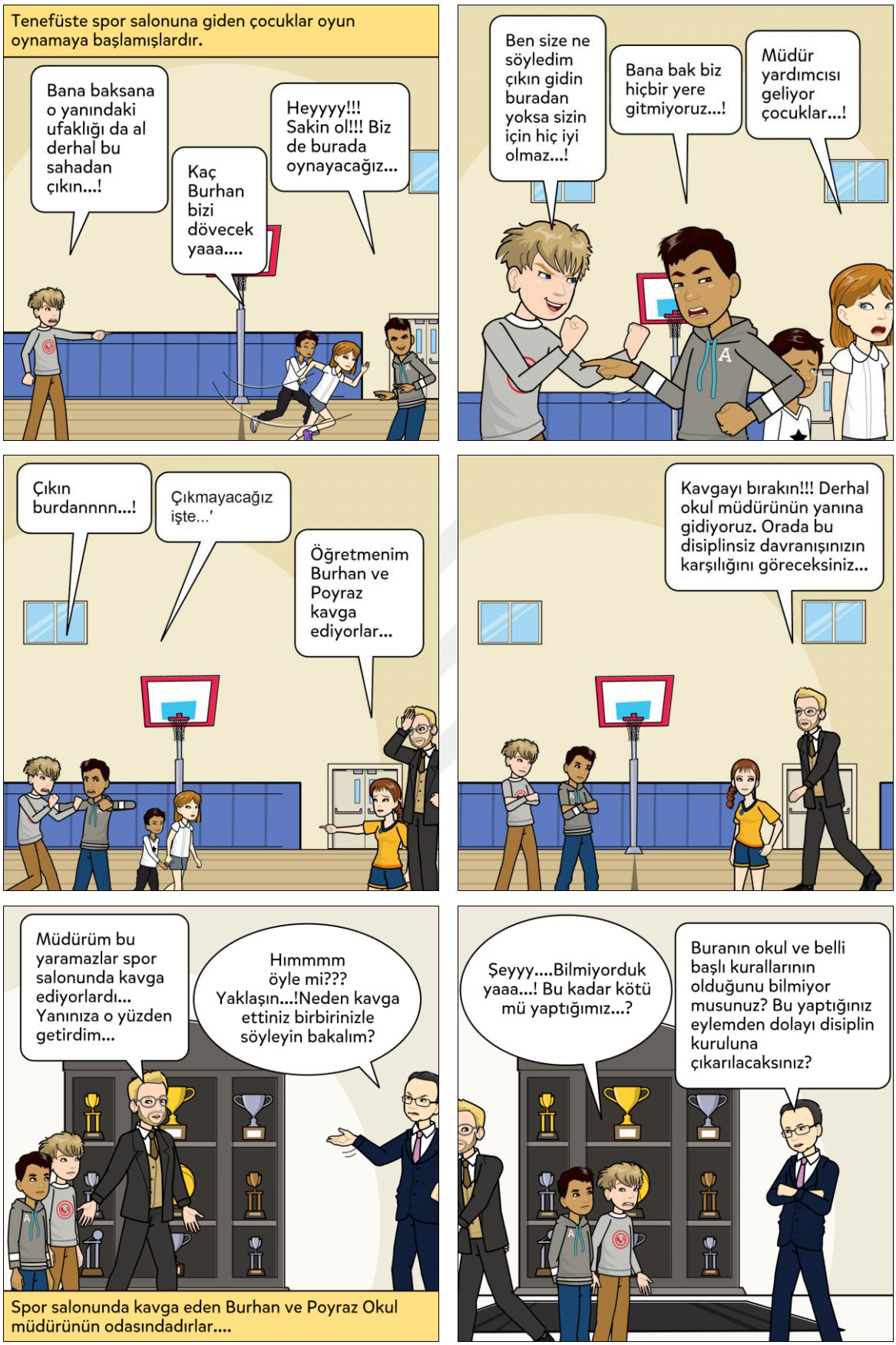

Bak burası bizim sarayımız. Birazdan babamla da tanışırsın...Ben prenses olduğum için babamdan sonra da bu ülkeyi ben yöneteceğim. Yani bu saray da benim olacak...!
Çok ilginç yaaaa! Bu kadar büyük ve gösterişli bir saraya ne gerek var. Yolda gördüğümüz köleler açlıktan ölüyor siz kocaman bir sarayda oturuyorsunuz...!!!
Heyyy arkadaşım!!! Bak şu gelen babam Babam Firavun...
Yok yok!!! Ben buradan da kaçayım acil!!!
Ben Firavun Kralım. Diz çök hemen...! Bu ülkede tüm kuralları ben koyarım.
Atalarımız tarafından bu ülke kuruldu ve sonra yönetmemiz için bize bıraktılar. Ben de daha sonra kızım Prenses Ramses'e bırakacağım. Sen de istersen...
Ben de buraları sevdim aslında ama yine de gitmeliyim Kralım...!
Oligarşide devletinde Yıldız Grubu, Şintoizm Teokrasisinde Kutsal kitap ve burada da siz...!Ben daha özgür ve eşitliğin var olduğu bir ülkede yaşamak istiyorum...!
Seni anlıyorum...İstediğin yönetim şekli Cumhuriyet...Teokras i, Oligarşi ve diğer farklı yönetim şekilleri sana göre değil...
Keşke Monarşimde kalsaydın...Bak bir kez daha düşün bence...
Yöneticilerin halk tarafından seçildiği bir yere gitmeliyim Firavun Kral... Hemen ışınlanmalıyım...!
Kaçtım ben Kral Firavun...!
POW!

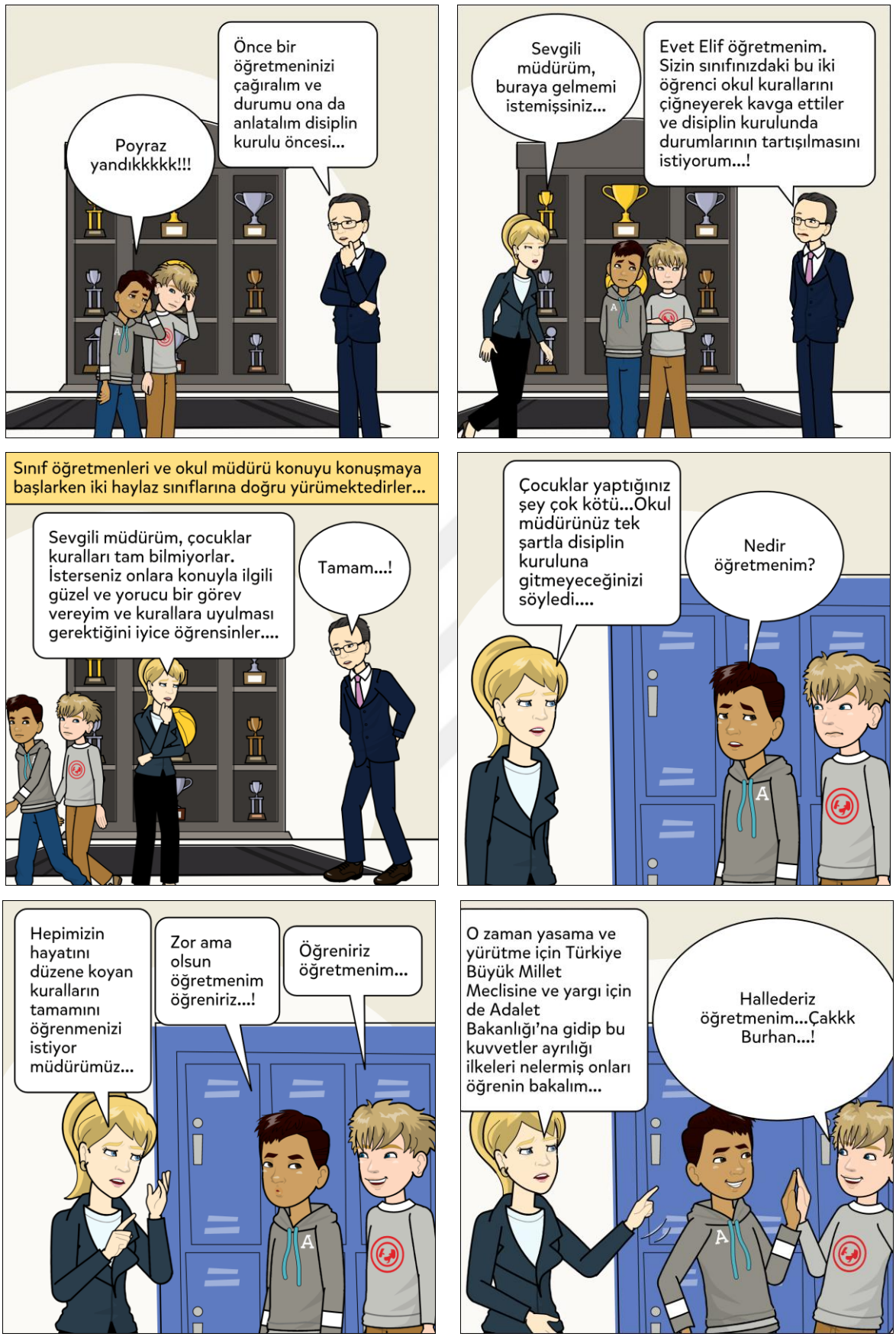

Şimdi ki durak Türkiye...
Süper kahraman seçim günü burada ne yapıyorsun sen söyle bakalım?
Heyyyy sennn!!! Meclisin bahçesinde ne işin var?
Adam özgür istediğini yapar. Size ne yaaa!!!
Merhabalar süper kahraman...! Nereden geldin sen ya?
Merhabalar! Zamanda yolculuk yapıyorum . Demokrasiyi arayan biriyim sadece...!
Vayyyy!!! Zamanda yolculuk mu?!!! İnanılmazzzz...!
Evet zamanda yolculuk arkadaşım...İnsan hakları ve eşitliğin olduğu bir yeri arıyorum ben...
Bugün ülkemizde seçim vardı. Seçtiğimiz kişi yaşadığımız devleti yönetecek belli bir süreliğine. Eğer yönetimini beğenmezsek bir sonra ki seçimde bize iyi bir gelecek sunan başka bir adaya oy vereceğiz...
Aradığım yer burası sanırım... Hayal gibi ya çok mutluyum...!
Bak burası da bağımsız mahkemeler ve haksızlığa uğradığını düşündüğün her an buraya gelip hakkını arayabilirsin... Tam da senin hayal ettiğin gibi...!
İnsanlar mahkemede eşit hımmm....Güzelll...
Yaklaşma sakın...! Geri dönmek istemiyorum. Burası Demokrasi... Burada özgürüm. Tam olarak aradığım yer Demokrasiymiş..
Yıldızlar karar verdi ve seni geri götürmeye geldik... Dizlerinin üzerine çök ve bekle...!

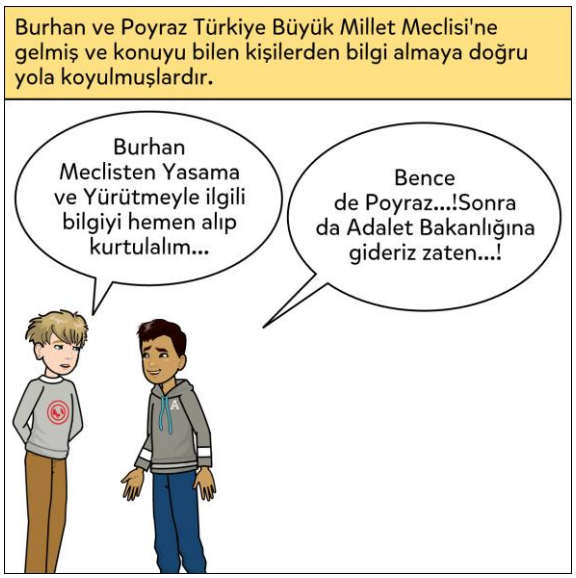

Kımıldama sakınnnn...! Benimle birlikte döneceksin..! Ben de bana verilen görevi yapıyorum...!
İşler kötüye gidiyor...!
Zorlama beni lütfen...! Bak seni de anlıyorum ama ben burada kalmak istiyorummmmmm....
Oligarşiden kaçtıktan sonra Teokrasi ve Monarşiye gittim ve son olarak ta Demokrasi... Demokrasi hariç hiçbiri insanların özgürlüğü ve rahatlığı için uygun olan yerler değil...
Hımmmm.....Teokrasid e din... Monarşide tek kişi ... Oligarşide belirli bir grup ve demokraside tüm halk.....!
Düşünsene kendi kararlarını verdiğin bir ülke. Özgür ve eşit olduğun bir hayat. Sen de burada benimle kalsana arkadaşım yaaaa....
Demek herkes eşit ve insan hakları çok üst düzeyde hımmmmm...!
Yaşasın Cumhuriyet...!
Yaşasın Demokrasiiiiiii!
Bak birçok farklı yönetim biçimini gördüm ama Demokrasinin uygulandığı bir ülkede insan merkezli kararlar alınıyor ve oradaki insanlar hep mutlu oluyor...
Evet baskıcı yönetimlerden sıkılmıştım ben de zaten...İyi ki buradayım artık....
Özgürce dolaşmak, istediğin yere gidebilmek, dilediğin yere tatile çıkabilmek ve istediğin her şeyi başkalarının alanına müdahale etmeden özgürce yaşayabilmek harika...İyi ki Demokrasinin olduğu yerdeyim...Demokrasi insanlar için süper bir sistem...

EK-2. Kazanım 2 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar-Yasama Yürütme Yargı

Tenefüste spor salonuna giden çocuklar oyun oynamaya başlamışlardır.
Bana baksana o yanındaki ufaklığı da al derhal bu sahadan çıkın...!
Kaç Burhan bizi dövecek yaaa....
Heyyyy!!! Sakin ol!!! Biz de burada oynayacağız...
Ben size ne söyledim çıkın gidin buradan yoksa sizin için hiç iyi olmaz...!
Bana bak biz hiçbir yere gitmiyoruz...!
Müdür yardımcısı geliyor çocuklar...!
Çıkın burdannnn...!
Çıkmayacağız işte...'
Öğretmenim Burhan ve Poyraz kavga ediyorlar...
Kavgayı bırakın!!! Derhal okul müdürünün yanına gidiyoruz. Orada bu disiplinsiz davranışınızın karşılığını göreceksiniz...
Müdürüm bu yaramazlar spor salonunda kavga ediyorlardı... Yanınıza o yüzden getirdim...
Hımmmm öyle mi??? Yaklaşın...!Neden kavga ettiniz birbirinizle söyleyin bakalım?
Spor salonunda kavga eden Burhan ve Poyraz Okul müdürünün odasındadırlar....
Şeyyy....Bilmiyorduk yaaa...! Bu kadar kötü mü yaptığımız...?
Buranın okul ve belli başlı kurallarının olduğunu bilmiyor musunuz? Bu yaptığınız eylemden dolayı disiplin kuruluna çıkarılacaksınız?

Poyraz yandıkkkkk!!!
Önce bir öğretmeninizi çağıralım ve durumu ona da anlatalım disiplin kurulu öncesi...
Sevgili müdürüm, buraya gelmemi istemişsiniz...
Evet Elif öğretmenim. Sizin sınıfınızdaki bu iki öğrenci okul kurallarını çiğneyerek kavga ettiler ve disiplin kurulunda durumlarının tartışılmasını istiyorum...!
Sınıf öğretmenleri ve okul müdürü konuyu konuşmaya başlarken iki haylaz sınıflarına doğru yürümektedirler...
Sevgili müdürüm, çocuklar kuralları tam bilmiyorlar. İsterseniz onlara konuyla ilgili güzel ve yorucu bir görev vereyim ve kurallara uyulması gerektiğini iyice öğrensinler....
Tamam...!
Çocuklar yaptığınız şey çok kötü...Okul müdürünüz tek şartla disiplin kuruluna gitmeyeceğinizi söyledi....
Nedir öğretmenim?
Hepimizin hayatını düzene koyan kuralların tamamını öğrenmenizi istiyor müdürümüz...
Zor ama olsun öğretmenim öğreniriz...!
Öğreniriz öğretmenim...
O zaman yasama ve yürütme için Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yargı için de Adalet Bakanlığı'na gidip bu kuvvetler ayrılığı ilkeleri nelermiş onları öğrenin bakalım...
Hallederiz öğretmenim...Çakkk Burhan...!

Burhan ve Poyraz Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gelmiş ve konuyu bilen kişilerden bilgi almaya doğru yola koyulmuşlardır.
Burhan Meclisten Yasama ve Yürütmeyle ilgili bilgiyi hemen alıp kurtulalım...
Bence de Poyraz...!Sonra da Adalet Bakanlığına gideriz zaten...!

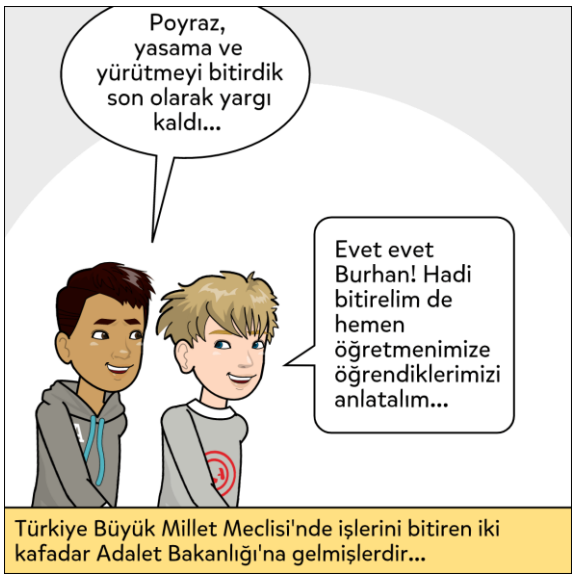

Şeyyy...Pardon! Yasama ve yürütmeyi kim yapıyorsa bize o konuda bilgi verecek birini arıyoruz mecliste...Bize yardımcı olur musunuz acaba?
Tabii çocuklar! Gelin size bu konularda bilgi vereyim...

Şimdi çocuklar bugün gelinen noktada ve tüm dünyada kabul gören ilke " Kuvvetler Ayrılığı İlkesidir. Evde, okulda, trafikte kısacası her yerde insanların bir arada ve mutlu yaşamaları için yasalar vardır...Ülkemizde bu yasaları ortaya koyan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan milletvekilleridir.

Yasamayı anladık şimdi sıra yürütme yetkisinde...Onu kim yapıyor?
Evet evet...!Yürütme yetkisi kime aittir o vakit?
Peki anlatayım yürütme yetkisini de...

Yasaların uygulanması yürütme organı tarafından yerine getirilir. Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı ile beraber Bakanlar Kurulu'na aittir.
Peki yürütmenin görevleri nelerdir?

Devletin başı ve başkanı olmak. Bakanları belirleyip atmak, gerektiğinde bakanların görevlerine son vermek. Üniversitelere rektör atamasını yapmak. Milli Güvenlik Kurulu'na başkanlık etmek. Yabancı devletlerden elçileri kabul etmek ve ülkemizden elçi göndermek. Genel Kurmay Başkanı'nı atamasını yapmak.
Bilgi verdiğiniz için çok teşekkür ederiz...

Poyraz, yasama ve yürütmeyi bitirdik son olarak yargı kaldı...
Evet evet Burhan! Hadi bitirelim de hemen öğretmenimize öğrendiklerimizi anlatalım...
Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde işlerini bitiren iki kafadar Adalet Bakanlığı'na gelmişlerdir...

Merhabalar Hakim amca...Size bir sorumuz olacaktı...
Bir duruşmam var ama sizlere biraz vakit ayırabilirim çocuklar. Sorun bakalım merak ettiklerinizi...

Öğretmenimiz Kuvvetler Ayrılığı İlkelerini öğrenmemizi istedi. Mecliste yasama ve yürütme ilkelerini öğrendik fakat yargı ilkesini öğrenmek için de Adalet Bakanlığı'na geldik. Bize bunu anlatabilir misiniz?
Evet anlatayım çocuklar...!

Türkiye'de yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelere bırakılmıştır. Mahkemeler bağımsız ve tarafsı olmak zorundadır. Bireysel problemler ile birey-kurum arasındaki anlaşmazlıklar ve kanunlara uymayan kişileri yargılamak bizim görevimiz çocuklar.
Aaaaa...!Şimdi anladım okul müdürümüzün neden bizi uyardığını...

Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Adalet Bakanlığı'nda edindikleri bilgileri paylaşmak isteyen Poyraz ve Burhan okullarına doğru yürümektedirler.
Poyraz biz senle kavga ettiğimizde aslında okul kurallarını ve yasaları çiğnemişiz farkında mısın?
Evet okul müdürünün neden çok sinirlendiğini ve kurallara uymanın ne kadar önemli olduğunu şuan daha iyi öğrendim arkadaşım...

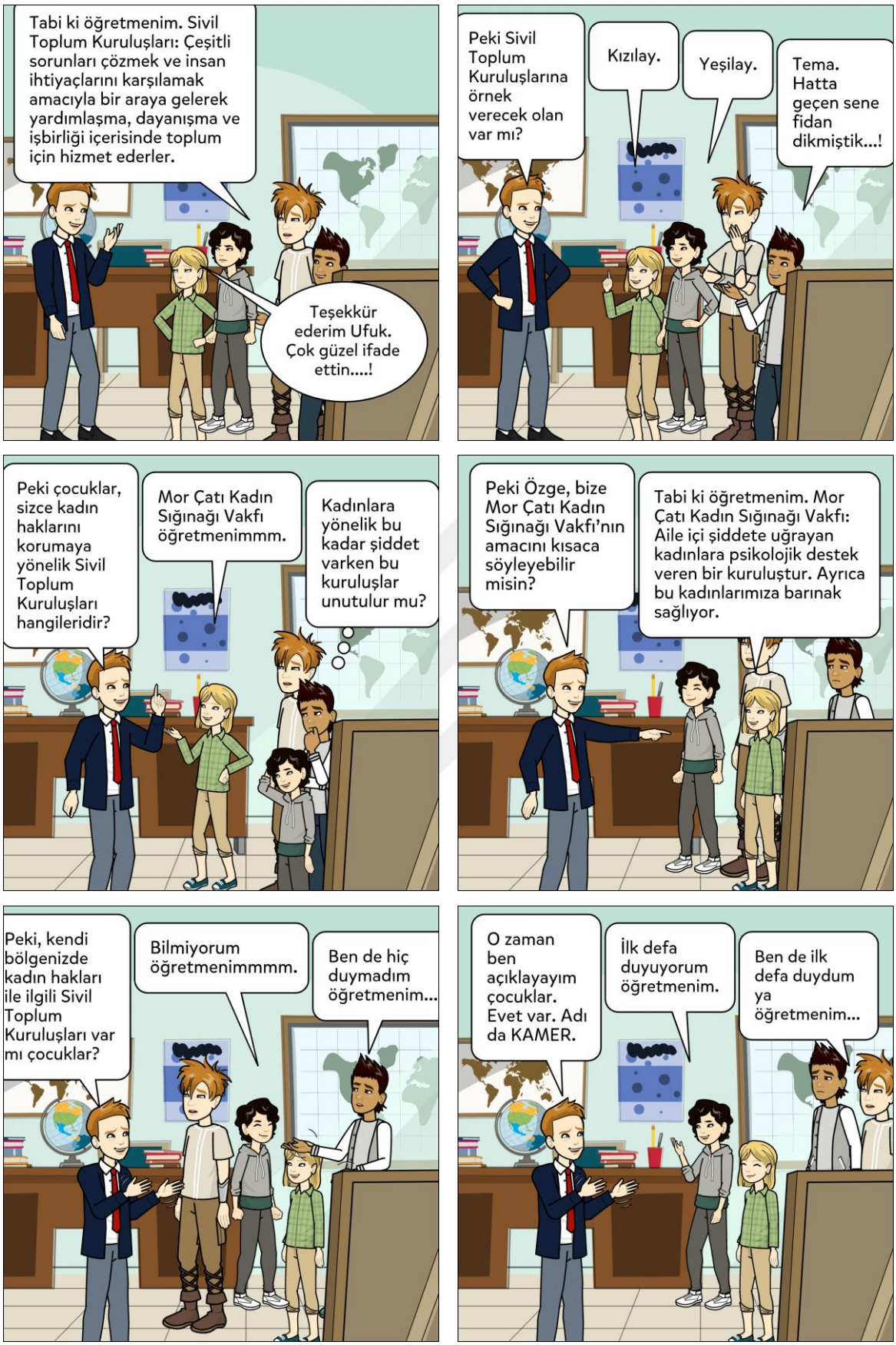

Öğretmenim, Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin neler olduğunu öğrendik. Ayrıca okul müdürümüzün neden bize çok kızdığını da bu öğrendiklerimizden yola çıkarak anlamış olduk...
İnsanların daha düzenli bir şekilde yaşamalarına olanak sağlayan kurallara uymanın ne kadar önemli olduğu ve kurallara uyulmadığı takdirde ise istemediğimiz durumlarla karşı karşıya kalacağımızı unutmayalım çocuklar...

EK-3. Kazanım 3 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar- Yönetimde Karar Alma Süreci

Aykut sence peki?
Evet bence de 18 çünkü 18 yaşına kadar herkes çocuktur ama 18 yaşından sonra değil, o zaman çocuk değilsek oy da kullanabiliriz....!
Aferin çocuklar...! Çok güzel açıkladınız. İnsanlar 18 yaşında oy kullanabilir. Seçimi kazanarak ülkeyi yöneten siyasi partiye iktidar partisi onun karşısında olan partiye ise muhalefet partisi denir. Muhalefet partileri de ülke yönetimiyle ilgili düşüncelerini kamuoyuyla ve iktidar partisiyle paylaşır.
Kamuoyu da ne? Bir oy çeşidi mi öğretmenim?
Kamuoyu bir konu hakkında halkın genel düşüncesi demek çocuklar...
Sınıf özelinde elbette oluşturur. Ülke olarak düşünecek olursak 83 milyon vatandaşımızın genel düşüncesi ülkeyi yönetenler için kamuoyudur ve kamuoyu görüşünün en iyi yansıtıldığı yer medyadır.
Yani şu an ben, Özge, Mete ve Ufuk arkadaşlarımın genel düşünceleri sizin için bir kamuoyu oluşturur mu öğretmenim?
Yani Televizyon mu öğretmenim?
Evet ama sadece televizyon değil, insanlar arasında iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve genel ağ (internet) gibi basın yayın organlarının tümüne biz Medya diyoruz.
Peki öğretmenim bizim köyümüzün sorunlarını da medya sayesinde duyarlar mı?
Elbette. Köydeki insanlar seslerini duyurabilmek için yetkili medya organlarıyla iletişime geçebilir....

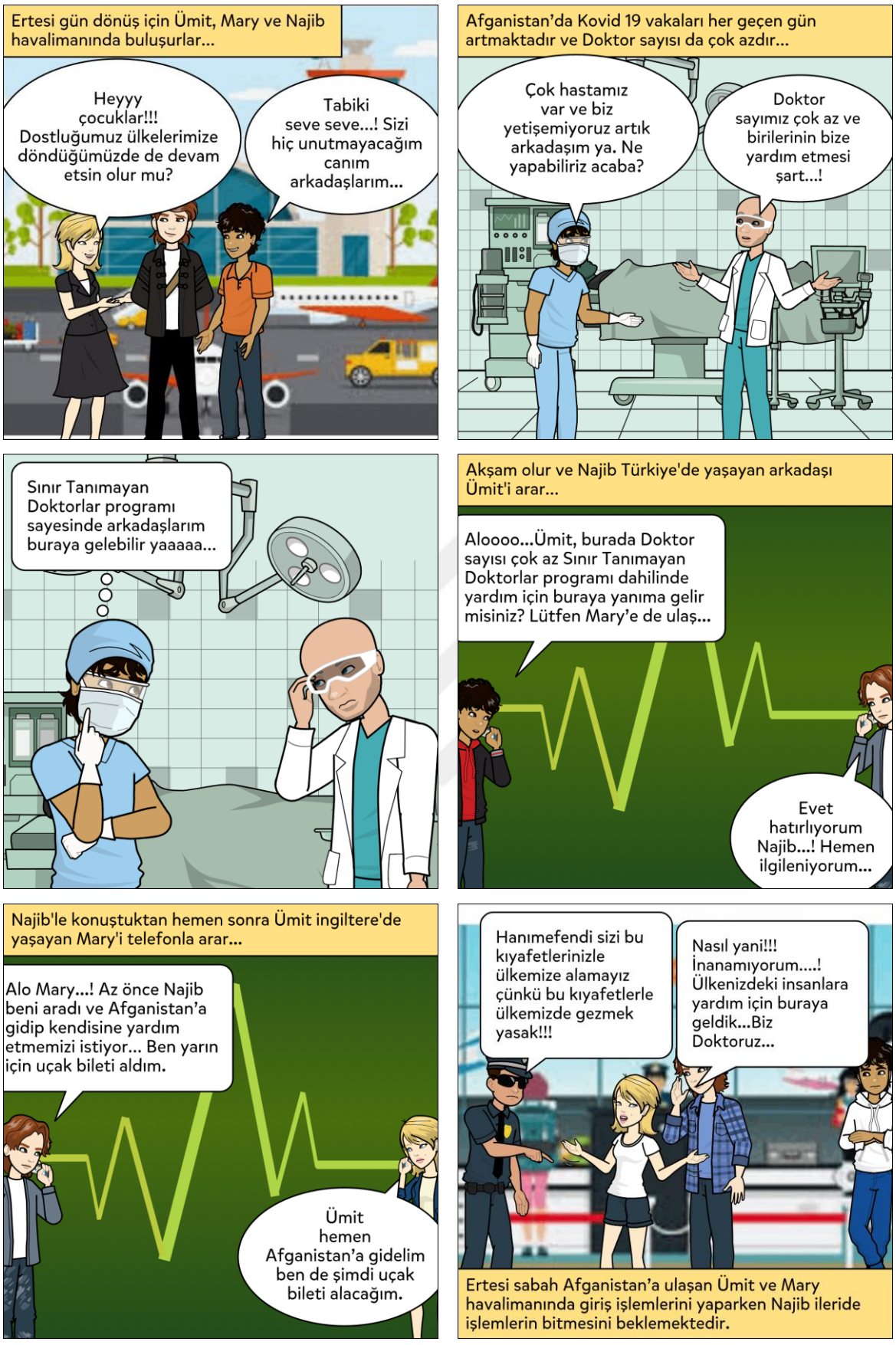

Peki nasıl öğretmenimmm?
Yerel gazete, radyo ve televizyon kanallarına sorunlarımızı iletebiliriz. Onlarda bu sorunlarınızı ülkedeki medya organlarına ulaştırarak çözüm bulunması için gündeme getireceklerdir.
Peki çocuklar, köyünüzde ne gibi sorunlar var???
Öğretmenim oyun oynayacak bir parkımız yok..!
Neden bir parkımız yok?
O zaman bu durumu köy Muhtar'ına iletip, gerekli çalışmaları başlatalım mı? Muhtar da sorununuzu medya organlarına ve yetkili makamlara ileterek çözmeye çalışacaktır.
Ayyyy, İnşaAllah öğretmenim...Şu an çok mutlu oldum..!
Öğretmenim hem köyümüzde hem de yakın köylerde kadına şiddet ve ayrımcılık yapılıyor. Ben çok üzülüyorum. Bu sorunu da çözebilir miyiz?
Tabi ki bu sorunu da çözebilecek çalışmalar yapabiliriz. Ancak siyasi partiler, medya ve kamuoyu görüşü yeterli olmayabilir bir de Sivil Toplum Kuruluşları gerekir.
Harikasın Ufuk, unutmamışsın.
Sivil Toplum Kuruluşları mı?
Evet, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmiştik ya Mete...
Özür dilemene gerek yok Mete. Ufuk şimdi bize Sivil Toplum Kuruluşlarının ne olduğunu anlatsın böylelikle hatırlamış oluruz..!
Öğretmenim, ben unutmuşum. Özür dilerim...!

Tabi ki öğretmenim. Sivil Toplum Kuruluşları: Çeşitli sorunları çözmek ve insan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir araya gelerek yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği içerisinde toplum için hizmet ederler.
Teşekkür ederim Ufuk. Çok güzel ifade ettin....!
Peki Sivil Toplum Kuruluşlarına örnek verecek olan var mı?
Kızılay.
Yeşilay.
Tema. Hatta geçen sene fidan dikmiştik...!
Peki çocuklar, sizce kadın haklarını korumaya yönelik Sivil Toplum Kuruluşları hangileridir?
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı öğretmenimmm.
Kadınlara yönelik bu kadar şiddet varken bu kuruluşlar unutulur mu?
Peki Özge, bize Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın amacını kısaca söyleyebilir misin?
Tabi ki öğretmenim. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı: Aile içi şiddete uğrayan kadınlara psikolojik destek veren bir kuruluştur. Ayrıca bu kadınlarımıza barınak sağlıyor.
Peki, kendi bölgenizde kadın hakları ile ilgili Sivil Toplum Kuruluşları var mı çocuklar?
Bilmiyorum öğretmenimmmm.
Ben de hiç duymadım öğretmenim...
O zaman ben açıklayayım çocuklar. Evet var. Adı da KAMER.
İlk defa duyuyorum öğretmenim.
Ben de ilk defa duydum ya öğretmenim...

KAMER mi? O da ne öğretmenim?
Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde her türlü ayrımcılığı ve şiddeti reddeden, kadına ve kadın haklarına değer veren bir kuruluştur çocuklar.
Harika...! Bizler de KAMER ile sesimizi yetkililere duyurup kadınlarımıza karşı yapılan kötü davranışları yok etmeliyiz.
Yaaaa, kendi bölgemizde böyle mükemmel bir Sivil Toplum Kuruluşu da varmış...
Kadına değer vermeyen bir toplum meyvesiz ağaca benzer.
Kadınlar baş tacıdır öğretmenim.
Hepinize teşekkür ediyorum çocuklar. Kadınlarımız için ortak bir ses oldunuz.
Bakın Gazi Mustafa Kemal Atatürk kadına verdiği değeri şu cümlelerle özetlemiş: "Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça, diğer kısmı göklere yükselsin."
Atam, ne kadar da güzel söylemiş..!
Topraklara zincirlerle bağlı kalan derken kadınlarımızı, göklere yükselsin derken erkeklerden bahsediyor bence.
Kesinlikle, burada eşitlikten, dayanışmadan ve birlik ve beraberlikten bahsediyor.
Hepinize teşekkür ediyorum çocuklar. Biliyorum ki sizler de düşüncelerinizi yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları kullanarak ifade edip hayata geçireceksiniz. Bu konuda hepinize çok güveniyorum.

EK-4. Kazanım 4 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar Toplumsal Hayatta Demokrasinin Önemi

Ertesi gün dönüş için Ümit, Mary ve Najib havalimanında buluşurlar...
Heyyy çocuklar!!! Dostluğumuz ülkelerimize döndüğümüzde de devam etsin olur mu?
Tabiki seve seve...! Sizi hiç unutmayacağım canım arkadaşlarım...
Afganistan'da Kovid 19 vakaları her geçen gün artmaktadır ve Doktor sayısı da çok azdır...
Çok hastamız var ve biz yetişemiyoruz artık arkadaşım ya. Ne yapabiliriz acaba?
Doktor sayımız çok az ve birilerinin bize yardım etmesi şart...!
Sınır Tanımayan Doktorlar programı sayesinde arkadaşlarım buraya gelebilir yaaaaa...
Akşam olur ve Najib Türkiye'de yaşayan arkadaşı Ümit'i arar...
Aloooo...Ümit, burada Doktor sayısı çok az Sınır Tanımayan Doktorlar programı dahilinde yardım için buraya yanıma gelir misiniz? Lütfen Mary'e de ulaş...
Evet hatırlıyorum Najib...! Hemen ilgileniyorum...
Najib'le konuştuktan hemen sonra Ümit ingiltere'de yaşayan Mary'i telefonla arar...
Alo Mary...! Az önce Najib beni aradı ve Afganistan'a gidip kendisine yardım etmemizi istiyor... Ben yarın için uçak bileti aldım.
Ümit hemen Afganistan'a gidelim ben de şimdi uçak bileti alacağım.
Hanımefendi sizi bu kıyafetlerinizle ülkemize alamayız çünkü bu kıyafetlerle ülkemizde gezmek yasak!!!
Nasıl yani!!! İnanamıyorum....! Ülkenizdeki insanlara yardım için buraya geldik...Biz Doktoruz...
Ertesi sabah Afganistan'a ulaşan Ümit ve Mary havalimanında giriş işlemlerini yaparken Najib ileride işlemlerin bitmesini beklemektedir.

Tartışmayı gören Najib, Ümit ve Mary'nin yanına doğru yürümektedir.

Najib Mary'i sinirli gördüğü için hemen yanına gelmiştir...

Yaşanan bu olaydan sonra Najib, arkadaşlarını kalacakları otele doğru götürmektedir.

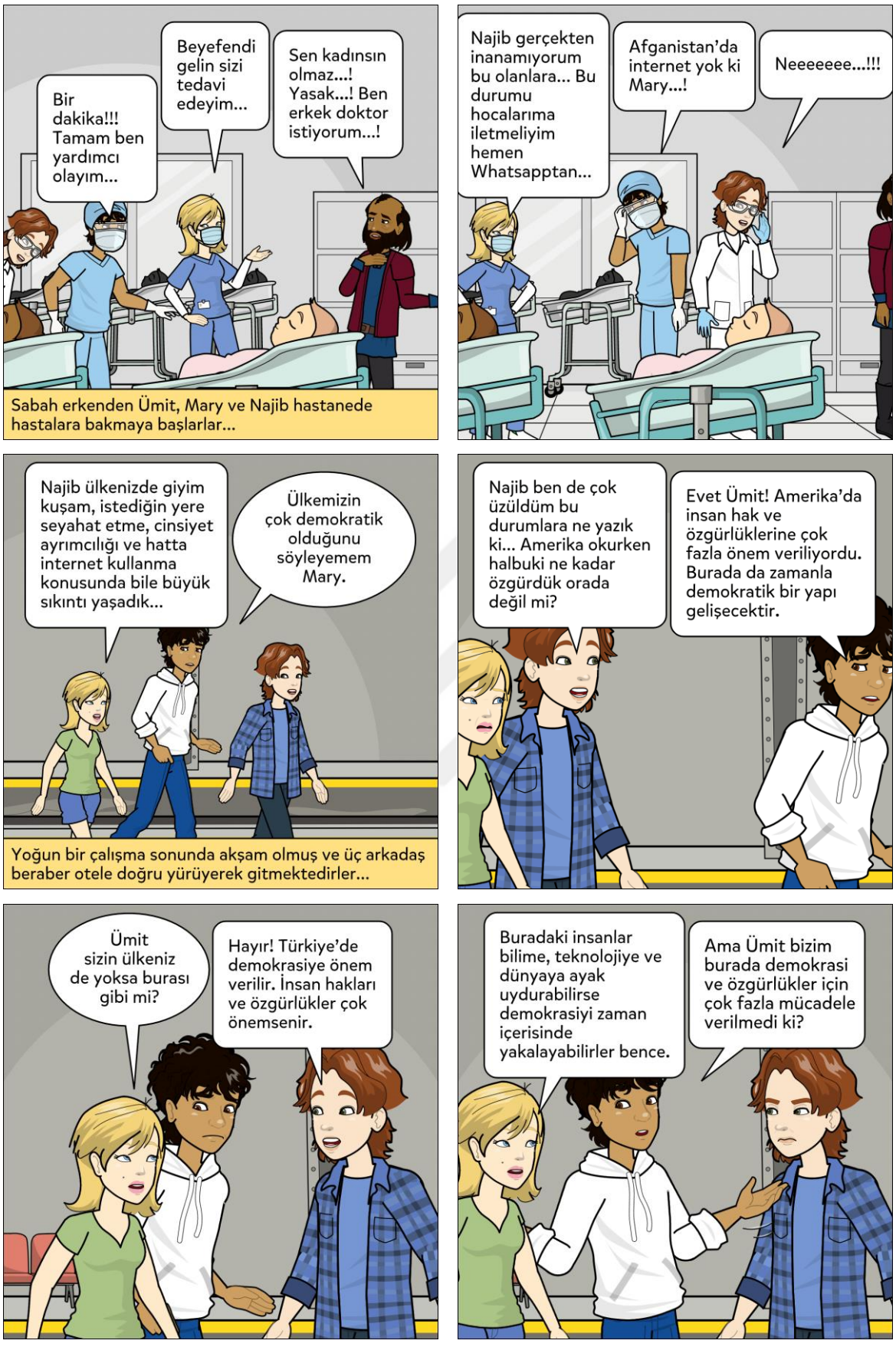
Najib, arkadaşlarını bir Kafeteryaya götür ve tam girişte görevlinin biri Mary ve Ümit'i bir kez daha şaşırtır...

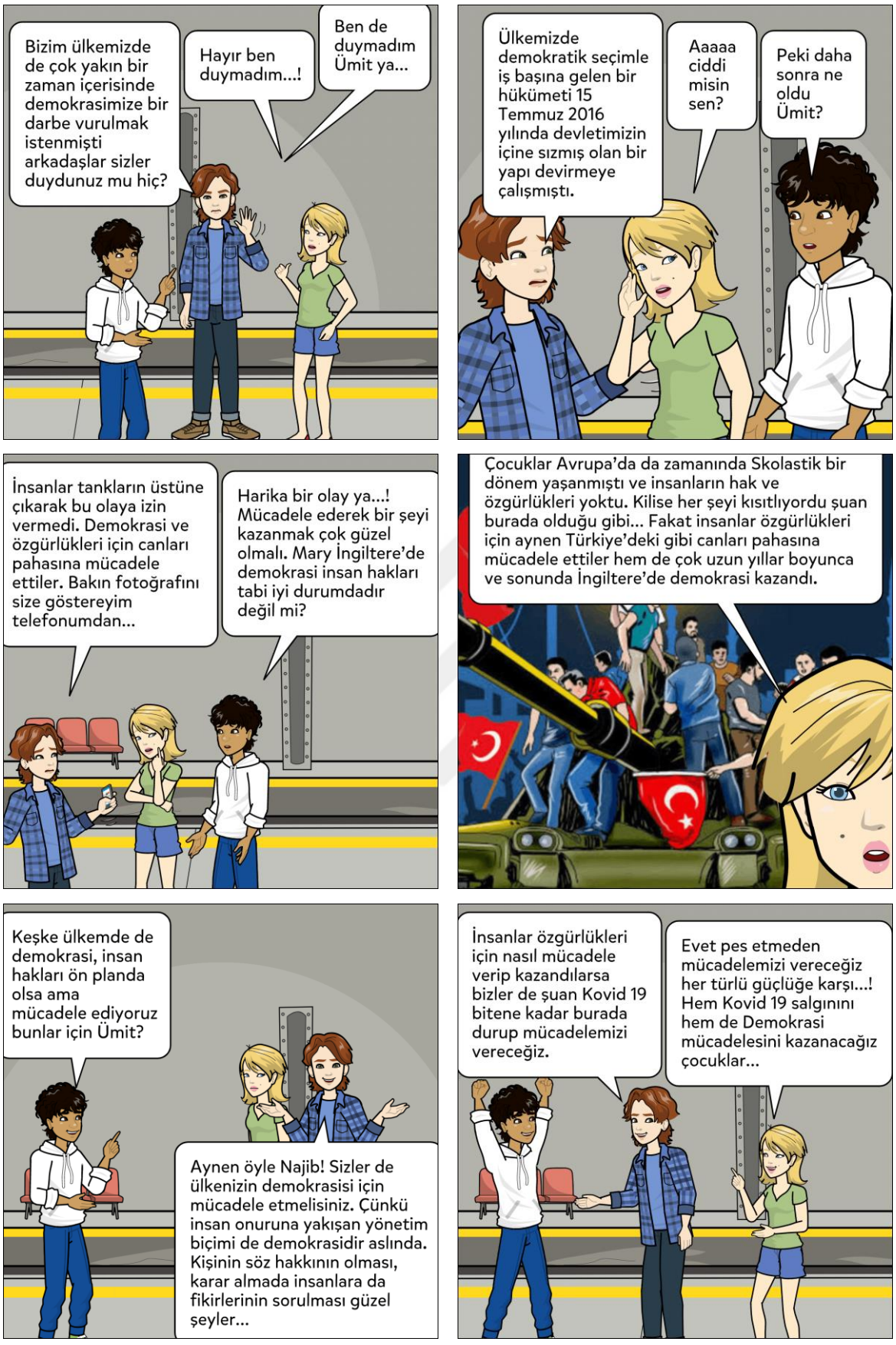

Najib, arkadaşlarını bir Kafeteryaya götür ve tam girişte görevlinin biri Mary ve Ümit'i bir kez daha şaşırtır...

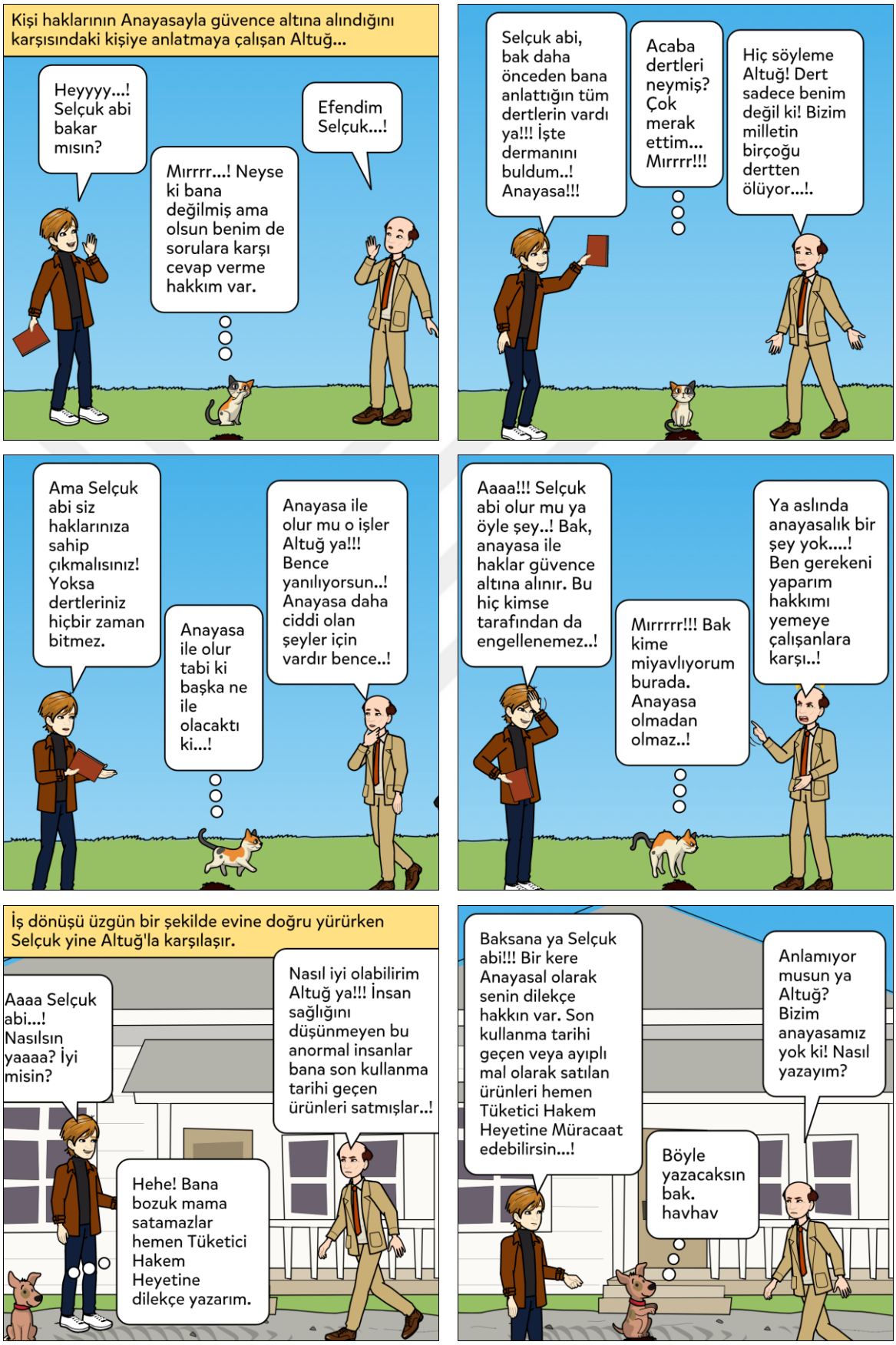

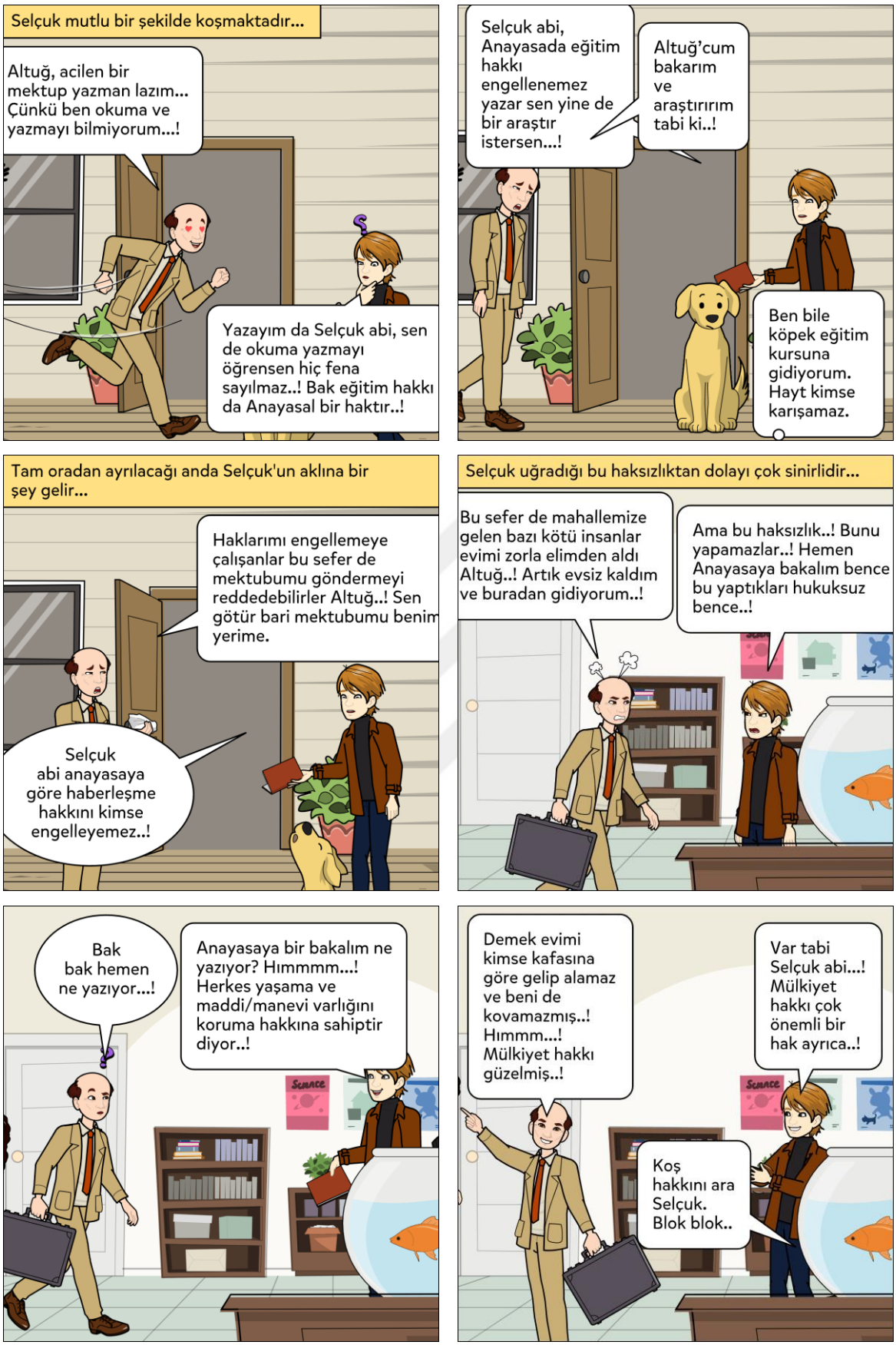
Üç arkadaş ertesi gün hastalarla ilgilenmek için erkenden otellerine gidip dinlenmeye karar verirler...

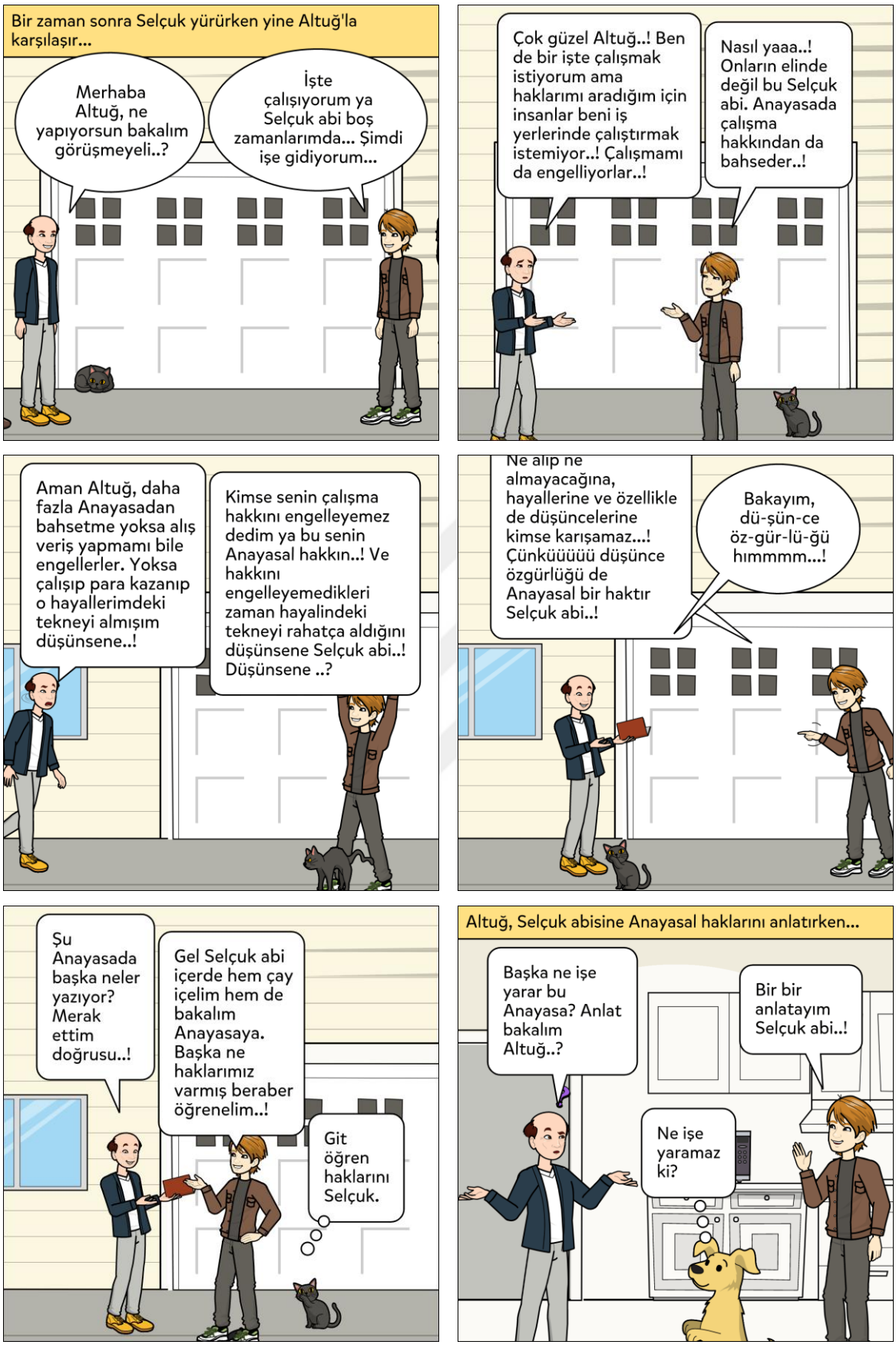

Bir dakika!!! Tamam ben yardımcı olayım...
Beyefendi gelin sizi tedavi edeyim...
Sen kadınsın olmaz...! Yasak...! Ben erkek doktor istiyorum...!
Sabah erkenden Ümit, Mary ve Najib hastanede hastalara bakmaya başlarlar...
Najib gerçekten inanamıyorum bu olanlara... Bu durumu hocalarıma iletmeliyim hemen Whatsapptan...
Afganistan'da internet yok ki Mary...!
Neeeeeee...!!!
Najib ülkenizde giyim kuşam, istediğin yere seyahat etme, cinsiyet ayrımcılığı ve hatta internet kullanma konusunda bile büyük sıkıntı yaşadık...
Ülkemizin çok demokratik olduğunu söyleyemem Mary.
Yoğun bir çalışma sonunda akşam olmuş ve üç arkadaş beraber otele doğru yürüyerek gitmektedirler...
Najib ben de çok üzüldüm bu durumlara ne yazık ki... Amerika okurken halbuki ne kadar özgürdük orada değil mi?
Evet Ümit! Amerika'da insan hak ve özgürlüklerine çok fazla önem veriliyordu. Burada da zamanla demokratik bir yapı gelişecektir.
Ümit sizin ülkeniz de yoksa burası gibi mi?
Hayır! Türkiye'de demokrasiye önem verilir. İnsan hakları ve özgürlükler çok önemsenir.
Buradaki insanlar bilime, teknolojiye ve dünyaya ayak uydurabilirse demokrasiyi zaman içerisinde yakalayabilirler bence.
Ama Ümit bizim burada demokrasi ve özgürlükler için çok fazla mücadele verilmedi ki?

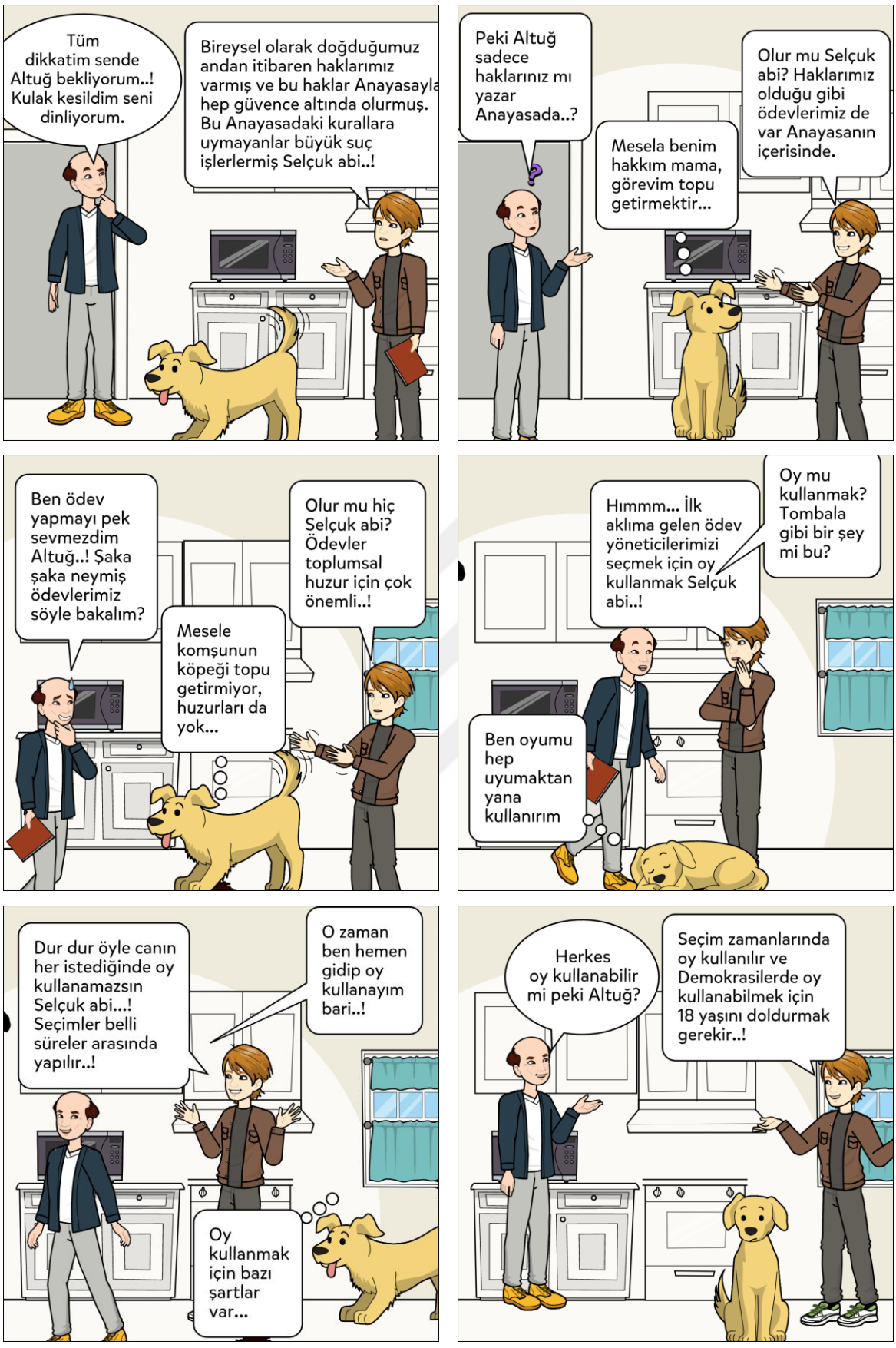

Bizim ülkemizde de çok yakın bir zaman içerisinde demokrasimize bir darbe vurulmak istenmişti arkadaşlar sizler duydunuz mu hiç?
Hayır ben duymadım...!
Ben de duymadım Ümit ya...
Ülkemizde demokratik seçimle iş başına gelen bir hükümeti 15 Temmuz 2016 yılında devletimizin içine sızmış olan bir yapı devirmeye çalışmıştı.
Aaaaa ciddi misin sen?
Peki daha sonra ne oldu Ümit?
İnsanlar tankların üstüne çıkarak bu olaya izin vermedi. Demokrasi ve özgürlükleri için canları pahasına mücadele ettiler. Bakın fotoğrafını size göstereyim telefonumdan...
Harika bir olay ya...! Mücadele ederek bir şeyi kazanmak çok güzel olmalı. Mary İngiltere'de demokrasi insan hakları tabi iyi durumdadır değil mi?
Çocuklar Avrupa'da da zamanında Skolastik bir dönem yaşanmıştı ve insanların hak ve özgürlükleri yoktu. Kilise her şeyi kısıtlıyordu şuan burada olduğu gibi... Fakat insanlar özgürlükleri için aynen Türkiye'deki gibi canları pahasına mücadele ettiler hem de çok uzun yıllar boyunca ve sonunda İngiltere'de demokrasi kazandı.
Keşke ülkemde de demokrasi, insan hakları ön planda olsa ama mücadele ediyoruz bunlar için Ümit?
Aynen öyle Najib! Sizler de ülkenizin demokrasisi için mücadele etmelisiniz. Çünkü insan onuruna yakışan yönetim biçimi de demokrasidir aslında. Kişinin söz hakkının olması, karar almada insanlara da fikirlerinin sorulması güzel şeyler...
İnsanlar özgürlükleri için nasıl mücadele verip kazandılarsa bizler de şuan Kovid 19 bitene kadar burada durup mücadelemizi vereceğiz.
Evet pes etmeden mücadelemizi vereceğiz her türlü güçlüğe karşı...! Hem Kovid 19 salgınını hem de Demokrasi mücadelesini kazanacağız çocuklar...

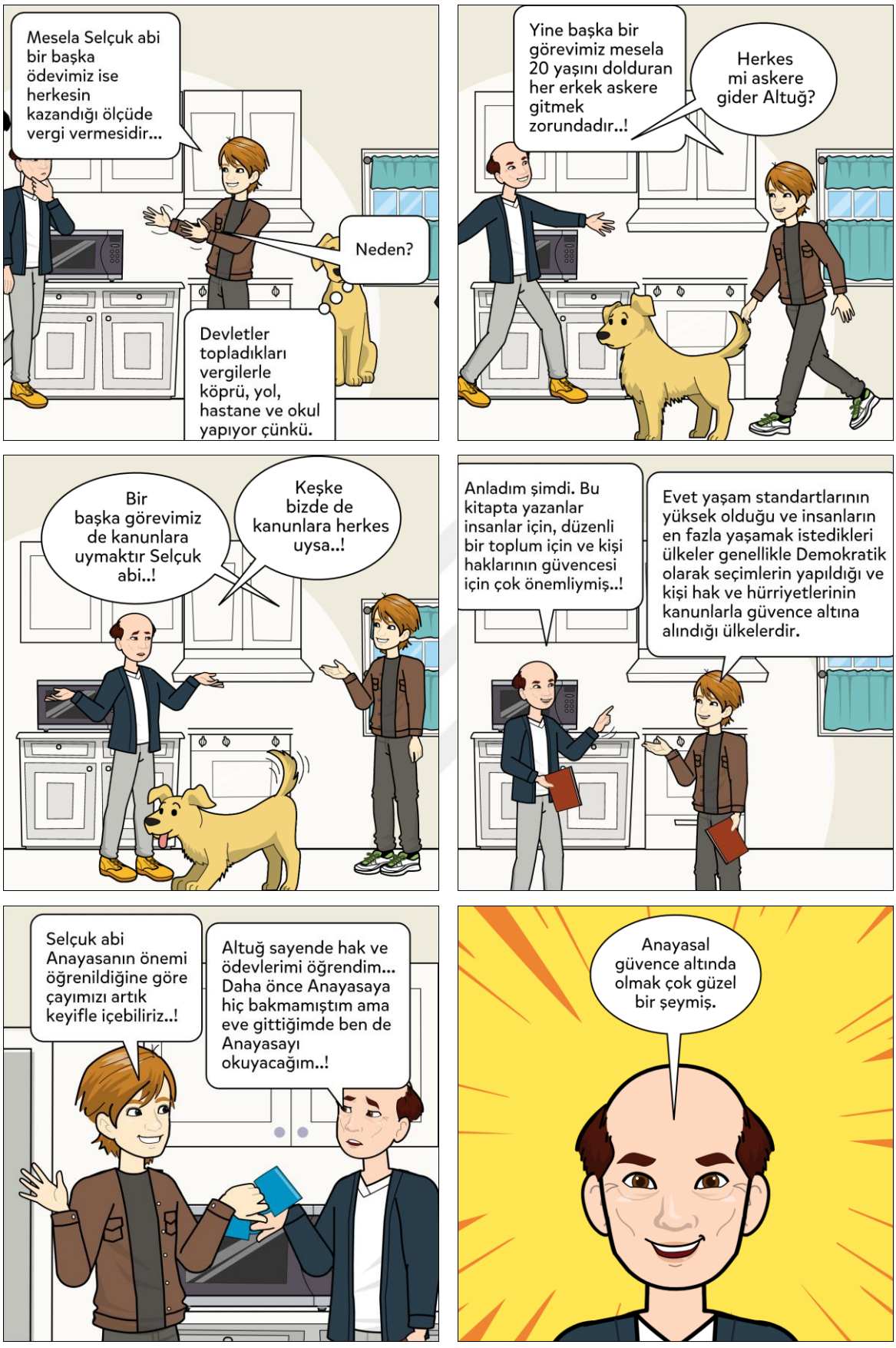
EK-5. Kazanım 5 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar-Türkiye Cumhuriyetinin Etkin Bir Vatandaşı Olarak Hak ve Sorumluluklar

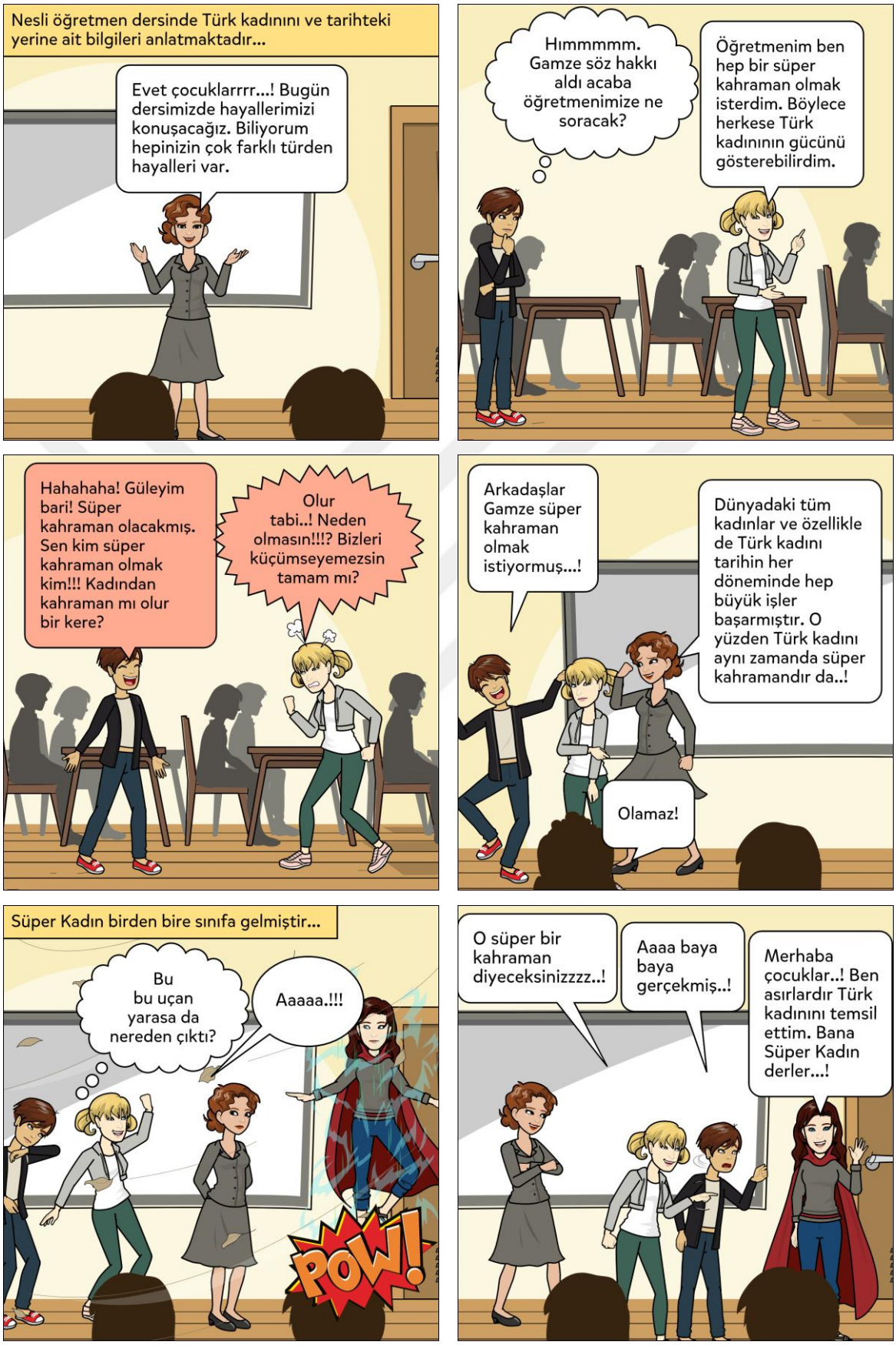

Selçuk mutlu bir şekilde koşmaktadır...
Altuğ, acilen bir mektup yazman lazım... Çünkü ben okuma ve yazmayı bilmiyorum...!
Yazayım da Selçuk abi, sen de okuma yazmayı öğrensen hiç fena sayılmaz..! Bak eğitim hakkı da Anayasal bir haktır..!
Selçuk abi, Anayasada eğitim hakkı engellenemez yazar sen yine de bir araştır istersen...!
Altuğ'cum bakarım ve araştırırım tabi ki..!
Ben bile köpek eğitim kursuna gidiyorum. Hayt kimse karışamaz.
Tam oradan ayrılacağı anda Selçuk'un aklına bir şey gelir...
Haklarımı engellemeye çalışanlar bu sefer de mektubumu göndermeyi reddedebilirler Altuğ..! Sen götür bari mektubumu benim yerime.
Selçuk abi anayasaya göre haberleşme hakkını kimse engelleyemez..!
Selçuk uğradığı bu haksızlıktan dolayı çok sinirlidir...
Bu sefer de mahallemize gelen bazı kötü insanlar evimi zorla elimden aldı Altuğ..! Artık evsiz kaldım ve buradan gidiyorum..!
Ama bu haksızlık..! Bunu yapamazlar..! Hemen Anayasaya bakalım bence bu yaptıkları hukuksuz bence..!
Bak bak hemen ne yazıyor...!
Anayasaya bir bakalım ne yazıyor? Hımmmm...! Herkes yaşama ve maddi/manevi varlığını koruma hakkına sahiptir diyor..!
Demek evimi kimse kafasına göre gelip alamaz ve beni de kovamazmış..! Hımmm...! Mülkiyet hakkı güzelmiş..!
Var tabi Selçuk abi...! Mülkiyet hakkı çok önemli bir hak ayrıca..!
Koş hakkını ara Selçuk. Blok blok..

Bir zaman sonra Selçuk yürürken yine Altuğ'la karşılaşır...
Merhaba Altuğ, ne yapıyorsun bakalım görüşmeyeli..?
İşte çalışıyorum ya Selçuk abi boş zamanlarımda... Şimdi işe gidiyorum...
Çok güzel Altuğ..! Ben de bir işte çalışmak istiyorum ama haklarımı aradığım için insanlar beni iş yerlerinde çalıştırmak istemiyor..! Çalışmamı da engelliyorlar..!
Nasıl yaaa..! Onların elinde değil bu Selçuk abi. Anayasada çalışma hakkından da bahseder..!
Aman Altuğ, daha fazla Anayasadan bahsetme yoksa alış veriş yapmamı bile engellerler. Yoksa çalışıp para kazanıp o hayallerimdeki tekneyi almışım düşünsene..!
Kimse senin çalışma hakkını engelleyemez dedim ya bu senin Anayasal hakkın..! Ve hakkını engelleyemedikleri zaman hayalindeki tekneyi rahatça aldığını düşünsene Selçuk abi..! Düşünsene ..?
Ne alıp ne almayacağına, hayallerine ve özellikle de düşüncelerine kimse karışamaz...! Çünküüüüü düşünce özgürlüğü de Anayasal bir haktır Selçuk abi..!
Bakayım, dü-şün-ce öz-gür-lü-ğü hımmmm...!
Şu Anayasada başka neler yazıyor? Merak ettim doğrusu..!
Gel Selçuk abi içerde hem çay içelim hem de bakalım Anayasaya. Başka ne haklarımız varmış beraber öğrenelim..!
Git öğren haklarını Selçuk.
Altuğ, Selçuk abisine Anayasal haklarını anlatırken...
Başka ne işe yarar bu Anayasa? Anlat bakalım Altuğ..?
Bir bir anlatayım Selçuk abi..!
Ne işe yaramaz ki?

Tüm dikkatim sende Altuğ bekliyorum..! Kulak kesildim seni dinliyorum.
Bireysel olarak doğduğumuz andan itibaren haklarımız varmış ve bu haklar Anayasayla hep güvence altında olurmuş. Bu Anayasadaki kurallara uymayanlar büyük suç işlerlermiş Selçuk abi..!
Peki Altuğ sadece haklarınız mı yazar Anayasada..?
Mesela benim hakkım mama, görevim topu getirmektir...
Olur mu Selçuk abi? Haklarımız olduğu gibi ödevlerimiz de var Anayasanın içerisinde.
Ben ödev yapmayı pek sevmezdim Altuğ..! Şaka şaka neymiş ödevlerimiz söyle bakalım?
Mesele komşunun köpeği topu getirmiyor, huzurları da yok...
Olur mu hiç Selçuk abi? Ödevler toplumsal huzur için çok önemli..!
Hımmm... İlk aklıma gelen ödev yöneticilerimizi seçmek için oy kullanmak Selçuk abi..!
Oy mu kullanmak? Tombala gibi bir şey mi bu?
Ben oyumu hep uyumaktan yana kullanırım
Dur dur öyle canın her istediğinde oy kullanamazsın Selçuk abi...! Seçimler belli süreler arasında yapılır..!
O zaman ben hemen gidip oy kullanayım bari..!
Oy kullanmak için bazı şartlar var...
Herkes oy kullanabilir mi peki Altuğ?
Seçim zamanlarında oy kullanılır ve Demokrasilerde oy kullanabilmek için 18 yaşını doldurmak gerekir..!

Mesela Selçuk abi bir başka ödevimiz ise herkesin kazandığı ölçüde vergi vermesidir...
Neden?
Devletler topladıkları vergilerle köprü, yol, hastane ve okul yapıyor çünkü.
Yine başka bir görevimiz mesela 20 yaşını dolduran her erkek askere gitmek zorundadır..!
Herkes mi askere gider Altuğ?
Bir başka görevimiz de kanunlara uymaktır Selçuk abi..!
Keşke bizde de kanunlara herkes uysa..!
Anladım şimdi. Bu kitapta yazanlar insanlar için, düzenli bir toplum için ve kişi haklarının güvencesi için çok önemliymiş..!
Evet yaşam standartlarının yüksek olduğu ve insanların en fazla yaşamak istedikleri ülkeler genellikle Demokratik olarak seçimlerin yapıldığı ve kişi hak ve hürriyetlerinin kanunlarla güvence altına alındığı ülkelerdir.
Selçuk abi Anayasanın önemi öğrenildiğine göre çayımızı artık keyifle içebiliriz..!
Altuğ sayende hak ve ödevlerimi öğrendim... Daha önce Anayasaya hiç bakmamıştım ama eve gittiğimde ben de Anayasayı okuyacağım..!
Anayasal güvence altında olmak çok güzel bir şeymiş.

EK-6. Kazanım 6 İçin Geliştirilen Eğitici Çizgi romanlar- Türk Tarihinden ve Güncel Örneklerden Yola Çıkarak Toplumsal Hayatta Kadına Verilen Değer

Geçmişten günümüze kadar Türk toplumu kadını hep üst bir konumda görmüştür. Öyle değil mi, Süper Kadın?
Eminim öyledir..!
Tabiki öyle..! Süper Kadın olarak bir kahraman olmamı Türk toplumuna borçluyum ben...!
Süper kahramanlık kadınlara hiç yakışmıyor bir kere. Süperman'i hepimiz biliyoruz ama seni ilk kez gördüm...! Sen ne yaptın ki seni süper kahraman yaptılar?
Yavuz anlasana artık, Türk kadını her zaman kahraman olmuştur!
Aman Allah'ım nasıl yaramaz bir şey bu..!
?
Tamam çocuklar özellikle de Yavuz bunu kendi gözlerinizle görmenizin vakti geldi. Ellerimi sıkıca tutun...! Hadi uçalım...!
İnanılmaz bir şey bu!!!
Şimdi geçmişten günümüze Türk kadınının başarılarını göstereceğim size.
Harika...!
İlk Türk devletlerinde bir toy günü...
Yeri geldiğinde toyda Kağan'ın yanında oturup onun gücüne güç kattık..!
Aaaa..! Bunu tanıdım..! Bak Elif bu Mete Han!
Eeee..!! Ülkede başka erkek kalmamış mı ki siz başkanlık ettiniz toya...?
Bu çocuk beni çok sinirlendiriyor yaaaa!
Yeri geldiğinde Kağan olmadığında toya başkanlık ettik.

Çin ile barış antlaşması imzalanıyor.
Yeri geldiğinde devletimiz adına başka ülkelerle antlaşmaları biz imzaladık..'
O esnada erkeklerin kesin daha önemli işleri vardır..!

Orhun Yazıtlarında bile bizlerden yani Türk kadınlarından bahsedilir..!
Bak burada da kadınlardan bahsediliyor Yavuz...!
Hımmm... Yanlış yazmışlardır... Kesinnnn...!

Süper Kadınla birlikte uçarak sınıfa geri gelinir...
Şaşırmaya devam Yavuz..!
Türklerde kadının değerinin bu kadar mı olduğunu sandınız? Öyle olduğunu düşünüyorsanız yanılıyorsunuz...!

Çocuklar Türk kadını yeri geldiğinde Bacıyan-ı Rum gibi teşkilatlar kurup bu topluma hizmet etmiştir.
Duydun mu Yavuz?
Evet, ama asıl erkekler bu ülke için savaştı..!

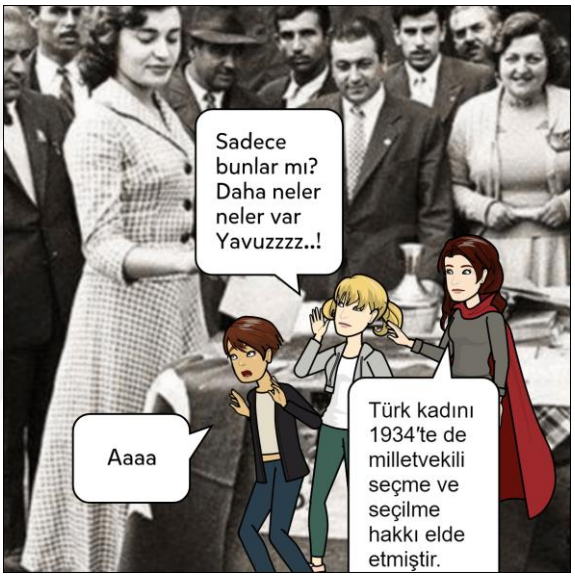

İstiklal Mücadelesi yıllarından...
Bunlar kim, Süper Kadın..?
Vay bee!!! İşte cesur Türk kadını..!!!
Bunlar Nene Hatun ve onun gibi diğer harika kadınlar..!

Teşekkürler Nene Hatun..!!! Teşekkürler saygıdeğer Türk kadınları..!!!

Dünyada var olan hiç bir kadın ben Türk kadınından daha fazla ülkem için bir şeyler yaptım diyemez...! Bakın ilk kadın Pilotumuz Sabiha Gökçen... Atatürk'le konuşurken...!
Sabiha Gökçen Havalimanı değil miydi yaaaa!

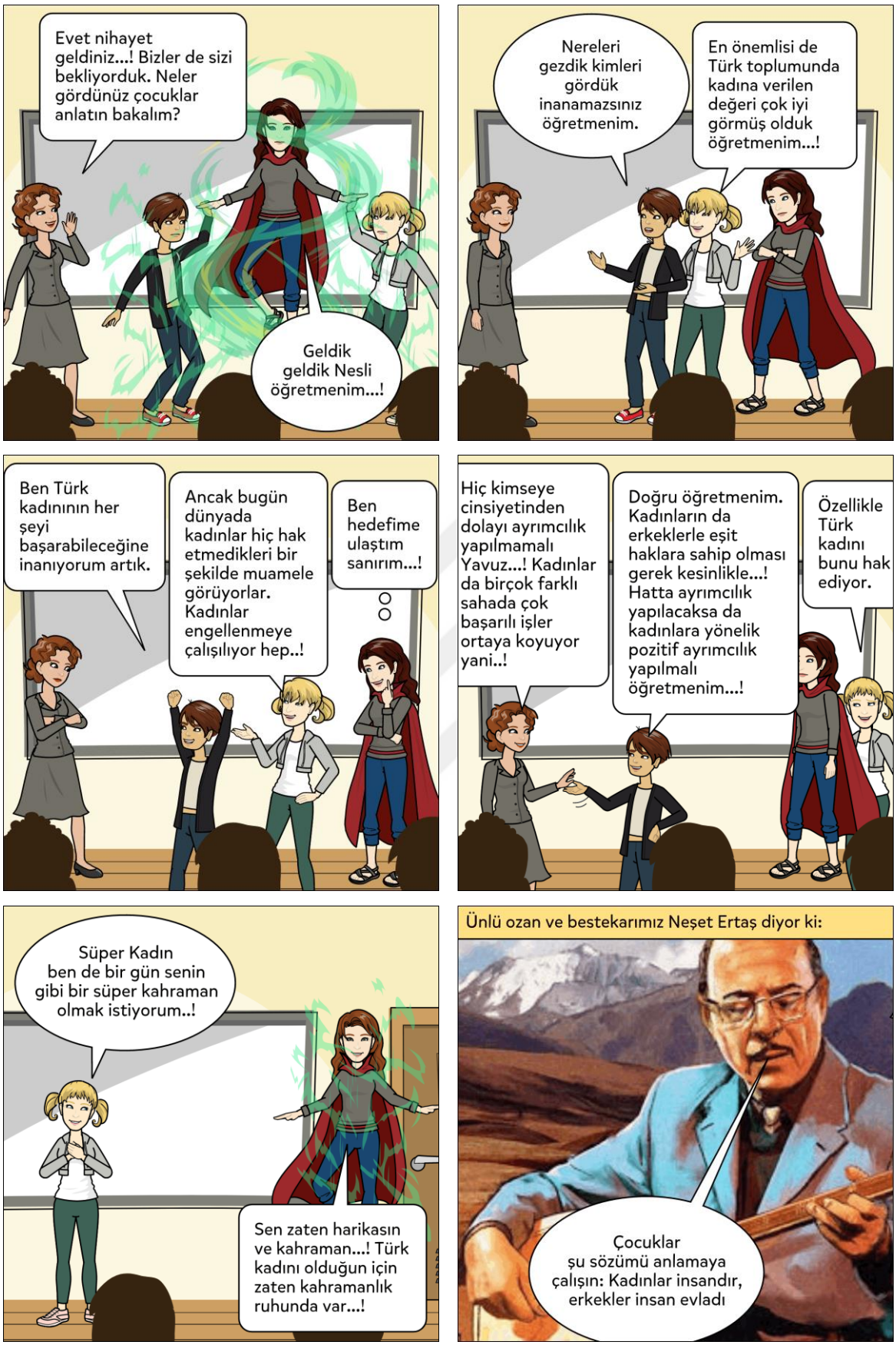

Öğretmenim Atatürk'ün Türk kadını için söylediklerini duydunuz mu?
O zaman yeni bir yolculuk vakti..!
Duymadım ama biliyorum Yavuz. Türk kadını neleri başarmadı ki?
Başka neler yapmışız?

Ne oluyor burada?
O yıllarda hem de Vayyyyyy..!
Atatürk, kadınlara 1930'da belediye seçimlerine, 1933'te muhtarlık seçimlerine katılma hakkı verdiği için oy kullanıyorlar.
1930'lu yıllar...

Sadece bunlar mı? Daha neler neler var Yavuzzzz..!
Aaaa
Türk kadını 1934'te de milletvekili seçme ve seçilme hakkı elde etmiştir.

Yıllardan 1928...
Merhaba çocuklar hoş geldiniz...
Bak Yavuz, bu da ilk kadın avukatımız Süreyya Ağaoğlu.
1928'de Avukat bir kadın...İnanamıyorum ..!

Bu da ilk kadın bakanımız Türkan Akyol çocuklar..!
Hımm. Kadın bakan.
Aaaaa bu da kim? Bize doğru yürüyor...
Hoş geldiniz çocuklar..!

Evet nihayet geldiniz...! Bizler de sizi bekliyorduk. Neler gördünüz çocuklar anlatın bakalım?
Geldik geldik Nesli öğretmenim...!
Nereleri gezdik kimleri gördük inanamazsınız öğretmenim.
En önemlisi de Türk toplumunda kadına verilen değeri çok iyi görmüş olduk öğretmenim...!
Ben Türk kadınının her şeyi başarabileceğine inanıyorum artık.
Ancak bugün dünyada kadınlar hiç hak etmedikleri bir şekilde muamele görüyorlar. Kadınlar engellenmeye çalışılıyor hep..!
Ben hedefime ulaştım sanırım...!
Hiç kimseye cinsiyetinden dolayı ayrımcılık yapılmamalı Yavuz...! Kadınlar da birçok farklı sahada çok başarılı işler ortaya koyuyor yani..!
Doğru öğretmenim. Kadınların da erkeklerle eşit haklara sahip olması gerek kesinlikle...! Hatta ayrımcılık yapılacaksa da kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapılmalı öğretmenim...!
Özellikle Türk kadını bunu hak ediyor.
Süper Kadın ben de bir gün senin gibi bir süper kahraman olmak istiyorum..!
Sen zaten harikasın ve kahraman...! Türk kadını olduğun için zaten kahramanlık ruhunda var...!
Ünlü ozan ve bestekarımız Neşet Ertaş diyor ki:
Çocuklar şu sözümü anlamaya çalışın: Kadınlar insandır, erkekler insan evladı

EK-7. Yönetime Katılıyorum Öğrenme Alanına Ait Kazanımlar Tablosu

Kazanımlar	Kazanım Basamağı	Soru Sayısı
Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.	Analiz	3
Türkiye Cumhuriyeti devletinde yasama yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar.	Kavrama	3
Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.	Analiz	4
Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar.	Kavrama	3

Türkiye Cumhuriyetinin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar.	Kavrama	3
Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.	Anlama	4

EK-8. Ders Yönergesi

Birinci Hafta

- Online olarak ekrana yansıtılan ‘Yönetim Biçimleri’ isimli eğitici çizgi romanda öykünün okunması için öğrencilere 15 dakika süre verilir.
- Öğrencilerden eğitici çizgi romanda geçen öykünün özetlenmesi istenir.
- Öyküyle ilgili farklı görüşlerin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Tartışma sırasında ‘Yönetim Biçimlerini’ farklı örneklerle ilişkilendirilir.
- Yönetim Biçimleri ve özellikleri arasındaki ilişki öğretmen tarafından özetlenir.

İkinci Hafta

- Dersin başında öğrencilerden bir önceki haftada işlenen eğitici çizgi romanın özetlenmesi istenir.
- ‘Kuvvetler Ayrılığı’ isimli eğitici çizgi romanda geçen öykünün okunması için öğrencilere 15 dakika süre verilir.
- Öğrencilerden eğitici çizgi romanda geçen öykünün özetlenmesi istenir.
- Öyküyle ilgili farklı görüşlerin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Tartışma sırasında ilgili ünite, farklı örneklerle ilişkilendirilerek öğretmen tarafından özetlenir.

Üçüncü Hafta

- Dersin başında öğrencilerden bir önceki haftada işlenen eğitici çizgi romanın özetlenmesi istenir.
- **‘**Karar Alma’ isimli eğitici çizgi romanda öykünün okunması için öğrencilere 15 dakika süre verilir.
- Öyküyle ilgili farklı görüşlerin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Tartışma sırasında karar alma süreci farklı örneklerle ilişkilendirilir.
- Karar alma süreci ve özellikleri arasındaki ilişki öğretmen tarafından özetlenir.

Dördüncü Hafta

- Dersin başında öğrencilerden bir önceki haftada işlenen eğitici çizgi romanın özetlenmesi istenir.
- **‘**Toplumsal Hayatta Demokrasi’ isimli eğitici çizgi romanda öykünün okunması için öğrencilere 15 dakika süre verilir.
- Öyküyle ilgili farklı görüşlerin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Tartışma sırasında toplumsal hayatta demokrasi farklı örneklerle ilişkilendirilir.

- Toplumsal hayatta demokrasi öğretmen tarafından özetlenir.

Beşinci Hafta

- Dersin başında öğrencilerden bir önceki haftada işlenen eğitici çizgi romanın özetlenmesi istenir.
- **‘**Haklarımız ve Sorumluluklarımız’ isimli eğitici çizgi romanda öykünün okunması için öğrencilere 15 dakika süre verilir.
- Öyküyle ilgili farklı görüşlerin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Tartışma sırasında haklarımız ve sorumluluklarımız farklı örneklerle ilişkilendirilir.
- Haklarımız ve sorumluluklarımız öğretmen tarafından özetlenir.

Altıncı Hafta

- Dersin başında öğrencilerden bir önceki haftada işlenen eğitici çizgi romanın özetlenmesi istenir.
- **‘**Toplumsal Hayatta Kadın’ isimli eğitici çizgi romanda öykünün okunması için öğrencilere 15 dakika süre verilir.
- Öyküyle ilgili farklı görüşlerin sınıf içerisinde tartışılması sağlanır.
- Tartışma sırasında toplumsal hayatta kadının yeri farklı örneklerle ilişkilendirilir.
- Toplumsal hayatta kadının yeri öğretmen tarafından özetlenir.

EK-9. Akademik Başarı Testi

1. Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin temel ilkelerinden birisi değildir?*

   a) Milli egemenlik
   b) Eşitlik
   c) Özgürlük
   d) Tek partililik

2. 'İnsanlar dini, inancı, ekonomik gücü, cinsiyeti ya da ırkı ne olursa olsun yasalar önünde eşittir. Yasalar herkese aynı şekilde uygulanır. Yukarıda verilen tanım demokrasinin hangi ilkesine aittir.

   a) İnsan haklarına saygı
   b) Hukukun üstünlüğü
   c) Özgürlük
   d) Eşitlik

3. Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin ilkelerinden birisi değildir.*

   a) Milli egemenlik
   b) Eşitlik
   c) Tek partililik
   d) Özgürlük

4. Padişah ile yönetilen bir ülkenin yönetim biçimi aşağıdakilerden hangisidir?*

   a) Monarşi
   b) Oligarşi
   c) Teokrasi
   d) Cumhuriyet

5. Aşağıdakilerden hangisi TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi)'nin görev ve yetkilerinden biri değildir?*

   a) Kanun Çıkarmak
   b) Genel ve özel af ilan etmek
   c) Vatandaşları yargılamak
   d) Savaş ilanına karar vermek

6. Yargı yetkisi aşağıdaki kurumlardan hangisine aittir?*

   a) Bağımsız mahkemeler
   b) Üniversiteler
   c) Belediyeler
   d) Cumhurbaşkanlığı

7. Yürütme yetkisi aşağıdaki kurumlardan hangisine aittir?*

   a) Cumhurbaşkanlığı
   b) Anayasa mahkemesi
   c) TBMM
   d) Belediye

8. Ülkemizde Cumhurbaşkanı olmak gerekli olan şartlar aşağıdakilerden hangisinde yanlış olarak verilmiştir?*

a) 40 yaşını geçmiş olmak
b) Üniversite mezunu olmak
c) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak
d) Evli olmak

9. Oy Pusulası aşağıdaki yönetimin karar alma unsurlarından hangisi ile ilişkilidir?*

a) Kamuoyu
b) Siyasi parti
c) Medya
d) Sivil toplum kuruluşları

10. Kızılay, Yeşilay, Lösev, Tema gibi kuruluşlar aşağıda verilen yönetimin karar alma unsurlarından hangisine aittir?*

a) Sivil toplum kuruluşları
b) Medya
c) Siyasi parti
d) Kamuoyu

11. Facebook, Whatsapp, İnstagram gibi sosyal medya araçları aşağıda verilen yönetimin karar alma unsurlarından hangisi ile ilişkilidir.*

a) Kamuoyu
b) Medya
c) Siyasi parti
d) Üniversite

12. 15 Temmuz 2016'da darbeciler TBMM'yi bombalayarak aşağıdakilerden hangisini amaçlamışlardır?*

a)Milletin iradesine son vermeyi
b)Binayı yıkıp okul yapmayı
c)Savaş uçaklarını denemeyi
d) Binayı onarmayı

13. Türkiye'de '15 Temmuz' aşağıda verilen günlerden hangisi olarak kutlanmaktadır?*

a) Öğretmenler günü
b) Babalar günü
c) Demokrasi ve Milli Birlik günü
d) Anneler günü

14. Aşağıda verilen haklardan hangisi yok edildiğinde diğer hak ve özgürlüklerin bir anlamı kalmaz?

a) Mülkiyet hakkı
b) Yaşama hakkı
c) Dilekçe hakkı
d) Vergi hakkı

15. Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin özelliklerinden değildir?*

a) Vatandaşlar seçme ve seçilme hakkına sahiptir
b) Egemenlik halka aittir
c) Yönetim babadan oğula geçer
d) Yöneticiler seçimlerle belirlenir

16. Türkiye'de gerekli olan şartları yerine getiren herkes Cumhurbaşkanı olabilir ifadesi aşağıdaki hak ve özgürlüklerden hangisi ile yakından ilişkilidir?*

a) Seçme ve seçilme hakkı
b) Dilekçe hakkı
c) Vergi ödevi
d) Kişi dokunulmazlığı

17. Anayasamızda "hâkim kararı olmadıkça kimsenin evine izinsiz girilemez ve arama yapılamaz " olarak ifade edilen hak ve özgürlüğümüz aşağıda verilen hak ve özgürlüklerden hangisi ile yakından ilişkilidir?*

a) Dilekçe hakkı
b) Konut dokunulmazlığı
c) Askerlik ödevi
d) Sağlık hakkı

18. Aşağıdaki olaylardan hangisinin gerçekleşmesiyle toplumsal ve ekonomik hayatta kadın-erkek eşitliği sağlanmıştır?*

a) TBMM'nin açılması
b) Medeni kanunun kabul edilmesi
c) Tevhidi-i Tedrisat kanunun kabul edilmesi
d) Laiklik ilkesinin uygulanması

19. Türk kadını seçme hakkını ilk kez ne zaman elde etmiştir?*

a) 1940
b) 1930
c) 1945
d) 1950

20. Orta Asya Türk Devletlerinde kadınlarla ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?*

a) Kadın ailenin reisidir
b) Kadın yönetimde tek yetkili kişidir
c) Kadın kurultayda hakanın yanında yer alır
d) Kadın sadece çocuk bakmakla görevliydi

EK-10. Görüşme Formu

1. Eğitici Çizgi Roman Hakkındaki Olumlu Görüşleriniz Nelerdir?
2. Eğitici Çizgi Roman Hakkındaki Sınırlı (Olumsuz) Görüşleriniz Nelerdir?
3. Eğitici Çizgi Romanı Diğer Derslerde Kullanılmasını İster misiniz Neden?
4. Derste Karşılaştığımız Sorunlar Var mıdır? Varsa Bu Sorunların Giderilmesi İçin Önerileriniz Nelerdir?

EK-11. Demokratik Algı Ölçeği

Demokratik Algı Ölçeği Sevgili öğrenciler, Aşağıdaki cümlelere katılıp katılmadığınızı sağ tarafta yer alan seçeneklerden birine işaret koyarak belirtiniz. Teşekkürler...	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılıyorum**
1- Toplumda yaşayan her kesimin, ülke yönetiminde mümkün olduğu kadar temsil edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2- Hukuk kurallarının demokratik toplumlarda uygulandığını düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
3- Baskıcı yönetimlerin insan onuruna aykırı olduğu görüşündeyim.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
4- İnsanlar arasındaki ırk ayrımcılığının demokrasilerde yeri olmadığı düşüncesindeyim.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
5- Bana yapılan her türlü eleştiriyi hoşgörüyle karşılayacağımı düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
6- Bireylerin yaşam tarzlarına hiçbir şekilde müdahale edilmemesi gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
7- Fikir ve düşüncelerin açıkça ifade edilmesinin ancak demokratik bir ortamda sağlanabileceğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
8- Farklı türden görüşlerin varlığına saygı duyulması gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
9- Sivil toplum kuruluşlarına üye olmanın demokratik bir davranış olduğu görüşündeyim.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
10-Rekabetçi, adil ve özgür seçimler demokrasinin en önemli unsurlarındandır görüşünü doğru buluyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
11-Demokratik bir toplumda bağımsız medyanın çok önemli bir yerinin olduğunu düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
12- İnsanlar arasında din, dil ve mezhep ayrımcılığı yapılmasını doğru bulmuyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
13- Çevresine karşı duyarlı bireylerin varlığı, demokratik bir toplum için gereklidir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
14- Yeryüzündeki tüm canlılarla uyum içerisinde yaşanması gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
15- İnsanlar arasında cinsiyet ayrımcılığı yapılmaması gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
16- Herhangi bir haksızlık karşısında demokratik yollarla çözüm aranması gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
17- Demokrasi sayesinde insanların özgür bir şekilde yaşadıklarını düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
18-Demokrasinin en önemli unsurlarından birisinin kuvvetler ayrılığı ilkesi olduğunu düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

19- Yeni doğan her birey, evrensel insan haklarından faydalanmalıdır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
20- Birbirine karşı hoşgörülü davranan insanlar sayesinde demokrasi kültürünün geliştiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
21- Toplumdaki tüm bireylerin eşit eğitim hakkına sahip olduklarını düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
22-Şiddet içermeyen her türlü düşüncenin demokratik bir hak olduğunu düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
23- Sorunları çözmek için savaşmak yerine demokratik çözüm yollarının denenmesi gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
24- Her bireyin özgür bir şekilde seyahat etme hakkına sahip olduğunu düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
25- Toplumsal farklılıkların aslında bir zenginlik olduğunu düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
26- İnsanlık için tehdit unsuru olan bütün meselelerde duyarlı bir şekilde davranılması gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
27- Toplumsal sorunlar karşısında eleştirel bir bakış açısına sahip olmak gerektiğini düşünüyorum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

EK-12. İzinler

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ

Sayı : E-36648235-605.01-24479023 21.04.2021
Konu : Araştırma ve Uygulama izni

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: a) 06.04.2021 tarihli ve E.2100099845 sayılı yazınız.
b) 08.04.2021 tarihli ve E.21000102179 sayılı yazınız.
c) 08.03.2021 tarihli ve E.2100072048 sayılı yazınız.

İlgi yazılar gereği; Üniversiteniz araştırmacılarından 1)Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Burak DEMİRBAŞ'ın Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN'ın danışmanlığında; *"Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Sağlık Kaygısına Bağlı Tükenmişlikleri ve Psikolojik Dayanıklılıkları"* konulu uygulama çalışması,

2)Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi Sinan AKDAĞ'ın Prof. Dr. Ufuk ŞİMŞEK'in danışmanlığında; *"Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının İşitme Engelli Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi"* konulu uygulama çalışması,

3) İlçenize bağlı Ortabahçe İlkokulunda Sınıf Öğretmeni olarak görev yapan Muhammet Batuhan PARLAR'ın: *"Mahalli Kahramanların İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Tanıtılması"* adlı çalışmasının kabulüne ilişkin 20/04/2021 tarihli ve E.24425565 sayılı Valilik Onayı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz/rice ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1- İlgi (a) yazı (6 sayfa)
2- İlgi (b) yazı (8 sayfa)
3- İlgi (c) yazı (6 sayfa)

Dağıtım:
Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Aşkale Kaymakamlığına
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır
22.04.2021

Adres : Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Telefon No : 0 (442) 234 48 00 /179
E-Posta: erzurummeb@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Ar-Ge Birimi H.TEMEL
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: arge25@meb.gov.tr Faks:0 (442) 2351032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden a31c-9776-3dc5-8a42-ae38 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Lisans Eğitimini 2010 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda tamamlamıştır. 2014 Yılında Yüksek Lisans eğitimini tamamlamış ve Doktora eğitimi devam etmektedir. 2018'den beri Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak çalışan yazarın sosyal bilgiler eğitiminde öğrenme amaçlı yazma, işbirlikli öğrenme, eğitici çizgi roman gibi konularda ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış makaleleri ve bilimsel toplantılarda bildirileri bulunmaktadır. Akdağ, evli ve 2 çocuk babası olup iyi derecede İngilizce bilmektedir.